

D878

1848

ÎN

ROMANIA

175 JUN. 1973

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GOBL

Furnizor al Curții Regale

16, STRADA DÔMNEI, 16

1898

So. 760

BIBLIOTECA INST. PED
 PEDAGOGICAL INTÉZET KÖNYVTÁRA
 Marosvásárhely

381.768
 6 lei

1848

ÎN
ROMANIA

PRECUVÎNTARE

Se împlinesc cinci-deci de ani de când Românii, prin a lor măreță mișcare de la 1848, își deteră cea d'întâiu Constituțiune prin care se declarară toți de o potrivă înaintea legilor, toți de o potrivă înaintea drepturilor, precum și înaintea sarcinelor publice.

Acastă Constituțiune era o schimbare din temelii a tuturor întocmirilor ce făceau atunci și după care numai o mână de oameni — privilegiați sau boieri — aveau toate drepturile și nici un fel de sarcină, iar cei-l'alți, mulțimea, poporul, adică comerciantul, mare și mic, industriașul mare și mic, săteanul avut sau sărac adică moșten. răzeș sau simplu muncitor, nu puteau avea nici un drept și erau încărcăți cu toate și cu tot felul de datorii și sarcine.

Acastă Constituțiune și mișcarea din care ea eși fost-ău cel d'întâiu pas otărîtor întru modernisarea României.

Suntem deci datori, după 50 de ani trecuți, să ne aducem

aminte faptele și pe omenii cari le-au săvârșit, spre a le închina — la îndeplinirea unei jumătăți de veac — ródele muncii începută de ei și recunoștința ce națiunea le datoresce, pentru scopul ce au urmărit și pentru binele general ce a isvorit din ale lor fapte.

Acesta va fi scopul lucrării de față.

Modestă, fără nici un fel de pretențiune, această mică lucrare fi-va numai o schiță, în trăsuri foarte generale. Totuși, lucrare zadarnică nu va fi, de vreme ce va slăvi binele, și ori-ce laudă a binelui întărire pentru națiunii este.

Dar mișcarea de la 1848 este legată, prin legătura bunet frății, cu cea de la 1821, una complectând pe cea-laltă, urmărind amândouă binele și fericirea națiunii.

Vorbi-voi deci, cât de pe scurt, mai întâiu de mișcarea de la 1821.

4 Junie 1898
București

INTRODUCERE

1821.—Numirea de Domni pămîntenî.

La 1821, domnia încă asupra țărilor române Fanarioții, domniă de un lung și trist veac.

Tronul țărilor era obiect de mezat; arturisiră lui se făcea la Constantinople și căpeta dreptul de a domni peste Români Fanariotul care da mai mult.

Beiul din Fanar de Fanarioți venia încongiurat și neavînd nici o legătură cu neamul românesc, care nici nu-i chemase, nici nu-i putea goni, privia pe acest neam și a lui țară ca o moșie pe care o arendase cu dreptul de a o exploata.

Dedeseră bani și se credeau în drept să și-i iea înapoi cu vîrf și îndesat; dedeseră ca să iea tronul și trebuia să dea mereu pentru ca să-l pîta ține.

Post-au și printre acești arendași de domni, o recunoscem, unii omeni mai de omenie, cari ar fi vrut să facă ore-care bine; dar starea de lucruri care-i adusesese la tron și poftele celor cari puteau da și puteau lua acele tronuri—poftă ce trebuia a fi satisfăcute spre a rămîne favorabile domnilor titulari—îi silia și pe acei puținii a nu perde nici un minut din vedere că bani mulți le trebuia, spre a-și păstra tronurile și a depărta de la ele pe alți poftitori.

De aci isvori acea exploatare fără sémăn; de aci o slăbire care dusesese pe Români până chiar la marginea prăpastiei, prăpastia sfârșirei puterilor de viață în popor.

Poporul sărăcit, fruntașii persecutați, cei încovoietori răsplătiți spre a fi atrași și cei mai mulți și mai buni sărăciți și siliți a reintra în poporul din care eșiseră.

Răul era la culme; dar tocmai prin acesta, în el însuși purta și arăta lécul.

Poporul român—cum se vede din istoria—la momentele oportune, găsitu-și-a omul care să-i întrupeze voințele, să-i dea la ivelă aspirațiunile, să-l călăuzescă și să-i lumineze calea binelui.

La 1821, omul poporului tu slugerul Tudor Vladimirescu.

Ipsilante întocmise în Rusia trupe de adunătură, trecuse cu ele în țară, cu scopul de a năvăli în Turcia și a lupta pentru liberarea Greciei.

El nădăjduia că Români vor da tot ajutorul, că ei vor întocmi grosul armatei de invasiune.

Grecii din țară răspuseră la apel și deteră tot felul de ajutóre.

Partidul național însă, partid zămislit în suferințele de peste un veac pe care Domniii Greci și ómenii lor le revărsaseră asupra țării, partidul național se mișcă.

Cântecele de elefteriă ale Grecilor fură o scăpărătură de fulger în întunerecul secular din România.

Români, cu acel instinct care e lumina și sciința maseilor, înțeleseră gingășia momentului și mai cu osebite cei de peste Olt, cei mai depărtați de puterea centrală a regimului grecesc și mai puțin supuși direct înfruirii străine, stăpinitóre de simțiminte naționale române, Români de peste Olt răspuseră la glasul mântuitor al lui Tudor Vladimirescu și întocmiră, sub a lui comandă, acele viteze cete de panduri, cari rădicară, cu mândrie și curagiū, stégul scăpărei țerilor române de sub jugul domniei grecesci.

Vitēja căpetenie cădu, cădu cum căduse la 1601 Mihaï Vitézul, cădu jertfă trădării, jertfă mișeliei și cuțitului asasin al Grecilor contra cărora se resculase.

Dar din sângele lui sfânt și românesc răsări din nou

pentru Români dreptul firesc, dreptul drepturilor, dreptul de a-și avea Domni dintre dînșii, domni Români.

Atât de adevărat este că singele vërsat în lupta pentru țară dă, aprópe pururea, róde bune țërii pentru care se jertfesce.

Și nu numai pentru Români din Muntenia, unde se făcuse mișcarca, se recâștigă acest mare drept național. Moldova se folosi asemenea de acéstă românescă isbândă, atât de adevărat fost-a pururea că aceste douë țëri, țëri surori, sunt așa legate una de alta, în cât binele sau rëul uneia bine sau rëu și pentru cea-l'altă este.

Pórtă luminată, prin planurile pe cari le urmăriaú Grecii, și încredințată că, dacă Români ar fi îmbrățășat și ei cauza grecescă, în mai grea pozițiune s'ar fi găsit Turcii, redate Românilor, le recunosc dreptul lor străvechiu de a avea Domni pămînteni și numi, în anul 1822, pe Ioan S. Sturdza Domn al Moldovei și pe Gr. Ghika al Munteniei.

Și ast-fel să limpedise atunci vederea Turcilor asupra adevăratelor lor interese la Dunăre pe de o parte și asupra «înșelătorei rea credință a celor din tacămul fanarioșilor de mai nainte domni și celor supuși lor Greci boieri» pe de alta, în cât dele ascultare cererilor partidului național român, reprezentat printr'o comisiune care merse la Constantinople și înlățășă cererile țării «cuprindătore de óreși-care rugă-minte, spre a se lucra d'acum înainte cu deosebită silință și siguranță pentru păzirea credinței și dreptății și spre ținerea bunei statornicii a țërii și ocrotirea locuitorilor și a tótei bune rindueli» și numi, după cerere, pe I. S. Sturza ca Domn.

Firmanul acesta, inspirat de alt-fel în întregime de cererea partidului național, pe care o și citéză, cum se vede mai sus, alcătuesce chiar un fel de programă a căruia aplicare în întregime țintia a mântui țëriile, și pe alte terenuri, de înfrurirea, puterea și pozițiunile ce dobândiseră străinii în cursul lungei, și putem dice, nefastă în fórtle multe privințe, domnii fanariotice.

Acel firman prevede:

«să nu se mai scrie neferi dintre Greci și Arnduți ce se

vor fi aflând în Moldova, ci se se scrie din adevărații pământeni.

«și câți se află locuind în numita țară Greci, Sirbi, Bulgari și din nēmul Arduților și popii și alții din amestecate nēmuri, fiind-că despre aceștia nu pōte să fie siguranță despre liniștea țării, toți să se trecă la Rumele, afară de câți-va pentru care pământeni sē vor face chezași. Și din aceștia să nu se facă boieri sau alt soiū de zabeți și să nu se rînduiască de acum și nici într'o vreme în slujbele țării;

«acei ce au luat parte la de curînd întâmplata resmiriță să nu pōtă nici într'o vreme să calce în țară;

«cei în țară afluți adevărați sudeți ai altor puteri, să nu stăpînescă averi și moșii, și să se vîndă pământenilor cu cuviincios preț fără prelungire, iar câți din ratala cuteză să fie sudeți să li se ia din mînd patentele și să-i supuie în numărul raialelor, ca mai înainte.

«și la trebuințele țării mari, mici, prin alegerea Domnitorilor să se rînduiască omeni din pământeni ispitiți și cinstiți și credincioși și să se întrebuițeze în slujbe; iar din Greci și din alte nēmuri nu este cu cuvință a fi în slujbă . . .

«Popii greci, ce pînd acum au fost ședînd la pămîntescile mîndăsliri, de cari se lucra feluri de rele urmări, toți să se isgonescă și să se alunge.

«Pe lângă acesta, ca să lipsescă temelia rēutăților, să se facă luare aminte că să se strice școlele grecești care Grecii domni au iscodit.

«Domnii afară de avaieturile lor cele vechi să nu ia și acele câte grecii domni prin orești-care chipuri au iscodit, fără cuviință, să lipsescă cu totul (1)».

Negreșit, că tot un ast-fel de firman trebuie să se fi dat și Domnitorului Munteniei, Gr. Ghica.

1822—1828

Pasul cel d'întăiu, pas greū—căci este începător—fusese făcut: domnia țerilor române reveni în mînilor Românilor.

Bine cuvîntală pentru de a pururea fie, în amintirea și recunoștința Românilor, memoria eroului Vladimirescu și a

(1) *Uricariul*, Codrescu, vol. III, pag. 226.

soșilor lui, din a căror luptă și din al căror sînge, renăscutu-s'a întâiul din drepturile de căpetenie al Românilor.

Cei doi Domni români grea sarcină aveau de îndeplinit.

Țările se găseau amîndouă într'o stare din cele mai rele, după un veac de o domnie ca cea fanariotică, după eteria și stîrpirea ei de către Turci, când deveniseră scena războiului și jafului. Poporațiunea săracă se ținea ascunsă pe cât putea, cea avută trecuse în străinătate și nesiguranța căsunată de rămășițele eteriste nu îmbia poporațiunea a se întorce la ale ei cămine.

Trebuia lucrat pentru liniștire și amîndoi Domnii își dădeau mari și meritorii osteneți.

Visteria sleită și neputința de a încasa dările de la poporațiuni, cari nu se aflau la casele lor, le aduseră mari greutăți. Domnii nu găseseră alt mijloc de cât a face împrumuturi și după ce poporațiunea se mai întorse, Domnul Moldovei mai recurse și la împrumut forțat la care supuse pe boieri.

Amîndoi Domnii însă reluară de la Greci veniturile mănăstirilor și se ajutară cu acele venituri întru cheltuelile statului.

Veniturile mănăstiresci fură puse sub administrațiunea națională a câte unui comitet de boeri în fie-care țară, cu însărcinarea de a repara ecaratele și de a plăti datoriile în cari erau înglodate acele mănăstiri de către fostele administrațiuni ale călugărilor Greci.

Amîndoi Domnii se învoiesc însă a da pe fie-care an mănăstirilor din răsărit câte lei 100.000.

Amîndoi Domnii își dădeau toate ostenețile de a înfrîna abuzurile cari ajunseseră obicei vechiu la cei cu însărcinări publice.

Intr'un cuvînt, un dor, o mișcare de îmbunătățire se simți și se vedu chiar.

Amîndoi Domnii români priviră apoi ca datorie de căpetenie pentru dinșii de a înzestra țările cu o organizare care să se potrivească trebuințelor lor și să corespundă la așteptările națiunii date la iveală prin mișcarea de la 1821, și în această fură în neconțință înțelegere cu partidul național.

Era de așteptat ca, după veacul de suferințe sub domnia fanariotă, Româniți toți să-și dea mâna și să lucreze pentru binele general.

Din nefericire nu fu așa, cum vom vedea.

Ast-fel, Ion S. Sturza, Domnul Moldovei, în înțelegere cu partidul național, voi să înzestreze țara cu o Constituțiune în 77 ponturi prin care se acorda și celor nevoieri ôre-carî drepturi.

Boierii însă, retrași cei mai mulți la Cernăuți, se împotrîviră dîcînd că ponturile acelea le-ar fi făcut *carvunari*, și nu numai nu deteră nici cel mai mic sprijin, dar țesură intrigi în potrivă-i și porniră jeluirî că prin acele ponturi își perd privilegiile.

Mai acuzaū boierii pe Domn, pentru că le-a supus moșiile la contribuții și mai cu sémă pentru că a introdus în boierie elemente populare saū cum dîcea în tînguirea către consulul rus Minciaki, viitorul Domn, Michai Sturza, că «*a rădicat persoane de condiția cea mai de jos la primele vrednicii ale țerii*». Boierii emigrați, adaogaū: «nu pot să-și ascundă primejdia pozițiilor, dacă să întorc în țară, înaintea *anulării parveniților*..... În așa împrejurări nenorocite, ei să gîndesc a trimite o tînguire la Pörtă asupra stării de lucruri în sîntă, care îi silesc a întârđia întorcerea lor, pînă ce se vor nimici rîngurile încuviințate parveniților și va fi destituit Domnitorul, capul lor» 1);

Și trimit într' adevăr o deputațiune compusă din postelnicul Grigore Balș, vornicul Ștefan Roseti, vornicul George Rîșcanu și Aga Alexandru Roseti, care însă sunt arestați la Silistra.

În jalba ce voiaū să dea Sultanului arêtaū, ca o culme a rêului, «înaintarea mai multor sutimi de ômeni scoși din întuneric (1)».

Sultanul susținea pe Sturza contra boierilor, cari cereaū neconținut intervenirea Rusiei și Austriei, și dete Domnitorului un firman prin care-i învoiesce pedepsirea vinovaților.

Domnul adună la spătăria cea mare pe boierii căți s' aflaū în Iași, le citește firmanul Sultanului și apoi le ține următorea cuvîntare:

«Pronia rădicându-mă la acéstă tréptă, de unde eram mai mic între d-vôstră, a vă stăpâni, eu n'am întrebuintat nici mărima, nici asprimea Grecilor, socotind a vă dobândi dragostea prin blîndețe. Dar m'am amăgit și bună-

1) Xenopol, Istoria Rom. vol. 11 pag. 45—46.

tatea mea v'a făcut a vă uita datoriile ce vă supun scaunului acestuia pe care şed eu astăzi.

«Aduceţi-vă aminte, urmедă Domnul, că noi l'am perdut prin intrigele noastre şi prin gona unuia asupra altuia de l'aş stăpânit străinii atâţia ani şi D-zeu s'a milostivit şi ni l'a dăruit iărăşi, precum l'am avut. Ce voiţi acuma să mai faceţi? Să-l perdeţi, ca să ajungem mai rău pôte de cum am fost?

«Fanarioţii, acei ce vă plac unora din d-văstră, nu mai sunt, nici pot se fie; drept aceea, vom lua măsură domnescă, întrebunfând topuzul şi sabia, semnele împărătesci pe cari ni le-a dat Sultanul, spre infrinarea celor neînțelepţi şi veţi cunósce de astăzi că are cine a vă stăpâni».

Cele spuse de Domn, şi mai cu osebite sfaturile sale, erau bune şi patriotice; n'aş putut însă potoli nici urele, nici poştele boierilor. Atunci domnul pedepsi, cum şisesse, arestând pe unii la locuinţele lor, pe alţii surghiunindu-i şi schimbând pe cei mai mulţi boieri slujbaşi.

Linisce însă tot nu căpătă. La 1825, restabilindu-se relaţiunile între Turcia şi Rusia, boierii se întórseră în ţară, se puseră în luptă şi mai făşiş, ne mai temându-se de Turci, şi în sfârşit isbutiră a sili pe Domn să le recunósca privilegiile pe cari până atunci nu le avuseseră.

Anaforaua lui I. S. Sturza din 1827 acordă într'adevăr boierimei privilegiile, cum şi scutirea de orice dare către stat şi anume:

- 1) a nu-şi da fiş la armată;
- 2) a nu plăti dări atât personale cât şi pentru casele, moşiiile, liveşile, dobitocele lor, etc.
- 3) aceeaşi scutire pentru iazuri, mori, velniţe şi fabrice de orice fel;
- 4) scutire de dări pentru dijmele trase de boieri din recolta locuitorilor, apoi din orândile şi bęturile ce boierii singuri erau în drept să vîndă pe moşiiile lor.

Mai dobândesc scutire pentru cărciumele ce ar avea în oraşe, precum şi apărarea de găsduire.

Prin urmare, boierii Moldovei — îndată după ce domnia reveni Românilor — nu se îngrijiră de alt-ceva de cât cum să răpească Domnului privilegiile, pe cari până aci nu le avuseseră: scutirea de orice fel de dare, ba şi de armată.

Grigore Ghika, Domn al Munteniei, să puse asemenea cu totă inima la lucru; el căută a ușura dările, îndeplinind lipsurile din averile monastiresci; cată a înfrina pe slujbașii jefuitori; chiemă în țară pe boierii lugiți la Brașov încă din timpul eteriei; dar întru acésta nu isbuti; căci boierii — după vechiu-le obicei — își aveau deja un alt candidat la domnie.

Ghika fu favorabil partidului național și pe cât putu, sprijin îi dete.

Pe atunci, Constantin Golescu, fiul lui Radu Golescu, și tatăl Golescilor, care fură mai târziu, inițiatori, luptători și muncitori ai mării și propășirii României, Constantin Golescu, — prin tradițiune boier iubitor de popor și zelos pentru a poporul înaintare și fericire, sub domnia lui Ghika începuse a sa lucrare pe față și luptă temeinic pentru a da întărire partidului național și fericire poporului.

Dénsul, în cartea ce tipări la Buda în 1826 (*Insemnare a călătoriei mele Constantin Radoviči din Golesci făcută în anii 1824, 1825, 1826*) arată pe față relele ce cunóscea «că se urma în patria noastră, carele nelipsind, nici noi cinste, nici norodul fericire nu putem dobândi,» cum dis'a dînsul.

«Infrinat de cunóscața micșorimei mele în științe și ascultării întru învățatură, nu aș fi îndrăsnit nici o dată, urméză dînsul, să apuc condeiful. Dar cum puteam ochi avénd, să nu vęd; vędénd, să nu iau aminte; luând aminte, să nu aseamén; aseménând, să nu judec binele și să nu poftesc a-l face arătat compatrioților mei.»

Mai departe, lăsând să se vadă bucuria lui că domnia nu mai e a străinilor Greci și speranțele ce nutria pentru viitor, el îndemnă la muncă și la deșteptare.

«Acum dar, ăce Golescu, când și domnia este încredințată în mâni de otcărmuitor și domn pămîntén, Măria Sa Grigorie Vodă Ghika; când și școle naționale s'au aședat, când și filosofia în limba românescă a vorbi acuma întâi s'a început prin părintele ieromonachul Efrusin Poteca, profesorul filosofiei, ale căruia osirdii ne dau forte bune nădejdi; când mulți din nobila tinerime a patriei noastre, după ce și-au săvșit cursul învățaturii în Europa cea luminată, în patrie s'au întors, prin care putem să dobîndim și multe talmăcirii de cărți în limba națională, și mijloce spre folosul luminei podóbă și bunelor ortndueli a patriei noastre.

«Vremea este a ne deștepta ca nisce bune gazde cari, când es din casele lor, adună pe sēma lor și a casnicilor, așa și noi, adunând binele care din cetiri de căfri bune și folositoare, care din călătorii, care din întâlniri și adunări cu omeni din nēmurile luminate, sǎ-l împǎrtășim compatrioților noștri și sǎ-l sǎdim în pǎmîntul nostru spre rodire înmultă, ca sǎ câștigăm și noi de la următorii noștri mulțumirile ce ce le aud moșii și strămoșii căfri, sau de la sine, aŭ aflat, sau de la alții aŭ luat, și ne-aŭ lăsat vre-un bine.»

Aceste cuvinte, deosebite prin iubirea către nēmul sēu, întocmesc o mare și sfintă programă de muncă, al căreia Const. Golescu fost-a începător, iar fiii sēi și soții lor de luptă și muncă, desăvârșitori la 1848. Cartea numită, de și este mai ales o descriere a orașelor europene pe care boierul Golescu le-a cercetat, conține în acelaș timp critica stărilor păcătose din țară, în asemuire cu binele, cu regula și cu fericirea de aiurea.

Nu pot a nu mă supune ispitei de a cita câte ceva pentru a inveda lumea romānescă de astăzi, starea în care se afla țara când a perit domnia fanarioșilor.

În privința sătenilor, constatând că țeranilor vecini nu scie de le mai rămâne timp pentru ei, atât de mult lucrăză la stăpînii lor, ȳice:

«Și cu tōte acestea, sunt mai fericiți de cât Romānii noștri, care lucrăză numai 12 ȳile pe an. Acum, adaogă dinsul, judece fieș-care, cari pot fi pricinele de a fi mai în bună stare acei cari muncesc altora peste 200 ȳile pe an de cei ce lucrăză numai 12, de cât numai că nu i lipsesc din auȳul urechiŭ, de cum se nasce și până mōre, cuvintele: «*ado bani!*» cu felurimi de mijlōce prefăcute, în auȳire numai drepte.»

Intr'alt loc arătând cum, spre împlinirea birurilor, «făptura D-ȳeirii, frații noștri, aŭ fost câte 10 așternuți pe pǎmînt cu ochii în sōre c'o bǎrnă mare și grea pusă pe pântecelē lor, ca mușcāndu-i mușcele și țîntarii, nici sǎ pōtă a se feri».

«Alți creștini, tot pentru dare de bani aŭ fost spāndurați cu capul în jos, și alții iarăși închiși în coșare de vite unde le-aŭ dat fum și alte asemeni pedepse.»

Tot despre împlinirea birurilor mai spune că se trimit «omeni cu suflete otrăvite ca sǎ strîngă rēmășițurile, după

ce au fost alții cari, prefăcându-se că au fost trimiși pentru dreptate, ca să cerceteze pe ispravnici, sameși, zapcii de au urmat drept la împlinirea dărilor, strâng de pe la locuitorii răvașele zapciilor de două-trei daturi de bani. Apoi peste o lună de zile, se trimite mumbașir după rămășițuri, cari împlinesc tot acei bani ce au dat locuitorii o dată.»

După ce vorbește de nedreptățile cu ludele, indureratul patriot adaoge :

«Dar ce m'am întins întru zadar?

«Tote aceste rele urmări ale lor și-au luat însemnare din cele fără de cuvint iraturi ale boierilor noștri; căci au vădut că un boier ce lua spătăria băga în casă-i o mare sumă, vindând pocovnicii, căpităni și alte asemenea iraturi, cari ca nisce speculanți neguțatori ce și-au numărat banii, căuta să ia de la norod îndoit.

«Așișderea vedea și pe vistiernicul că vindea isprămnicii, sămeșii, până și zapciturii și aceștia toți trebuia să ia o asemenea sumă. Și adăogând toate cele-l'alte iraturi ale tuturor boierilor se urcă la o necredută sumă.

Apoi, urmədə oftând patriotul nesemuit :

«Apoi cu care dreptate acest norod a fost dator să ne dea o asemenea sumă? O! ce amărită viață a acestui norod, ce locuesce pe acest bogat pământ?

«O! ce agonisela nedreptă cu numire de iraturi ale boierilor! Ce neleguită și vrednică este de blesteme; căci acestea ne-au învrăjbit; acesta stă în potriva unirei, în potriva frăției, în potriva celor bune cugete.»

În privința slujbelor, care făceau parte din privilegiile boierilor, boierul Golescu arată că aiurea nu se numesc în slujbe de cât după ce cunosc orînduielele și au capul îndestulat de toate sciințele, adaogă :

«Iar nu ca la noi, unde nesciind nici cât sciū acei mai mici și proști logofeți ai Divanului și ai vistieriei. Și unii (din boieri) nu sciū nici carte românescă și numai căci suntem fii din noblețe, ne fac boieri ai Divanului, urcându-ne la cea d'întăiu treptă. Acești boieri mulți ani iscălesc ori-ce anaforale le vor da calemgiii boierilor cu cari sunt însărcinați, căci de vor lua anaforalele să le îndrepteze, li se va părea că sunt în limba armenescă și patria este datore să plătescă a asemenea omeni lăfa și irat deosebit; căci slujesce norodului (O! acesta este de ris !)

În alt loc, patriotul par'că întrezărind puțința de o stare mai bună, dice :

„Și de acum înainte părăsescă-se de acele rele urmări ; căci condeiele nu vor mai fi uscate. Și asemenea urmări nu vor fi cunoscute numai duhovnicilor și suferite de pă-timași, ci condeiu va da în vilégul obștei atât urmările cele spre folosul némului, cât și cele spre prăpădenia lui.“

Sublimă apostrofă, care vedesce otărîrea omului de bine de aface binele némului său.

Spre a da drum condeiuului, spre a traduce și tipări cărți ca ast-fel la îndreptarea relor urmări să ajute, Constantin Goleescu înființă, în 1826, societatea Filarmonică, pe lângă care și în număr mai restrâns de membrii, mai înființă și o societate secretă.

Ședințele societății Filarmonice se țineau în casa lui Goleescu din podul Mogoșoaiei, actualul palat al M. S. Regelui; el mai înființă la Golesei pentru copiii săraci, o școlă pe care o ținu pe chieltuiala sa și care dete rezultate admirabile. În această școlă, pusă sub îngrijirea profesorului Aron Florian, se primeau copii din cele trei județe vecine. La examenul din 1830, elevii au răspuns la gramatică, geografie, aritmetică, istoria sfântă și universală, istoria naturală și limba latină, care științe s'au învățat cu atâta înlesnire în limba română. În sera acelei zile, elevii au dat și o reprezentățiune teatrală.¹⁾

Societatea secretă de care vorbim, în care pe lângă Goleescu și I. Cămpinenu, luă parte și I. Heliade Rădulescu își fixase, ca lucrare a ei, următoarea programă :

1). Înființarea de colegii naționale la București și la Craiova;

2).-Înființare de școle normale în capitalele fie-cărui județ.

3). Școle primare în fie-care sat.

4). Țiare în limba națională.

5). Înființarea unui teatru național.

Domnul Munteniei, care nu înceta a se sfătui cu partidul

1). Un martur ocular, ecă ce scrie despre această :

Sera s'a urmat tot de acești copii reprezentația unei tragedii numită *Regula*. Nu pôte cine-va descrie mulțumirea privitorilor în care-i strămuta declamarea unei copilițe de 8 ani a d-lui Gr. Leurdeanu. Lăcrimî de bucurie smulgea din ochii tutulor această copiliță și mie și mai mult vedënd c'ăteste de destoinic duhul românesc când ar fi lucrat și bine pregătît (Coresp. din Pitești în *Curierul român* din 10 Aprilie 1830).

național, numi un comitet cu însărcinare d'a întocmi regulamentul de reforme, prevădut de convențiunea de la Akerman. Comitetul nu putu ênsă nici să-și începă lucrările; căci declarându-se resboiul între Ruși și Turci în 1828, el fu desființat de fapt; iar Domniî, în fața invasiunii, fugiră.

1828—1834

Asupra acestor epoce vom trece mai repede, de vreme ce ele nu légă firul istorisirii năstre de cât întru atât că atunci s'a alcătuit Regulamentul organic, legiuire care era în lucrare și la 1848.

Regulamentul fu întocmit de două comisiuni, una pentru Muntenia, compusă din banul Grigore Băleanu, vornicul George Filipescu, logofêtul Ștefan Balăceanu și hatmanul Al. Vilara, având de secretar pe vornicul Barbu Stirbei.

Pentru Moldova, comisiunea era compusă din visternicul Costake Păscanu, vornicul Costake Conacke și visternicul Iordache Catargiu, având de secretar pe Gheorghe Asaki.

Aceste comitete alcătuiră Regulamentul, sub președenția generalului Minciaki, și apoi o comisiune de trei, și anume: vornicul Mihaî Sturdza, logofêtul Al. Vilara și aga George Asaki, duc lucrarea la Petersburg, unde e cercetată și aprobată și apoi înapoiată generalului Kiseleff, spre a fi suspusă celor două obstesci adunări de revisuire, care trebuiau a se întruni, spre a se respecta principiul autonomiei interne a țerilor.

Regulamentul se votéză de Adunări și e pus în lucrare în Muntenia la Iulie 1831 și în Moldova la 1 Ianuarie 1832.

Pentru că, cum șiserăm, acéstă legiuire se găsia în lucrare la 1848, trebuie să arătăm ce cuprindea ea.

ORGANICESCUL REGULAMENT

Regulamentul organic conține câte capitole mai atâtea feluri de privilegii pentru boieri și tot atâtea clase și feluri de sarcini pentru ne-boieri.

CAPIT. I.

Obșteasca adunare extra-ordinară

Alegerea domnului

Organizarea politică ce legiuiesc Regulamentul e coprinsă în cap. I și II.

Capit. I, privitor la alegerea Domnului statornicesc numai pentru boieri dreptul de a alege pe Domn și pentru unii numai dintr'înși dreptul de a putea fi aleși.

Extraordinara obștescă adunare se compune în Muntenia din 190 mădulari și anume:

- 1) I. P. P. S. Mitropolitul.
- 2) 3 părinți episcopi.
- 3) 50 boieri de I rang. de la vel-Ban până la vel-Cămăraș.
- 4) din 73 boieri de II rang de la vel Clucer până la vel Comis.

5) din 36 deputați, aleși dintre boierii fie-cărui județ, de la vel Serdar până la cel din urmă.

6) Aci se face excepțiune pentru 27 deputați ai corporațiilor de prin orașe, cari pot să nu fie boieri.

În Moldova, obștesca adunare extra-ordinară se compune din 132 mădulare:

- 1) Mitropolitul și 2 episcopi.
- 2) 45 boieri, de la marii logofeți până la Vornicii poliției, luându-se până la numărul cerut după ierarhia rangului.
- 3) din 30 boieri de la Agă până la Ban inclusiv;
- 4) din 32 deputați de județe, iarăși boieri de la Comis până la Șetrar.
- 5) de un deputat al Academiei de instrucțiune publică.
- 6) 20 deputați ai corporațiilor din orașe cari puteau fi ne-boieri.

Deci, afară de 27 deputați în Muntenia și 20 în Moldova, numai singurii boierii puteau alege și a fi aleși în adunarea extraordinară. Privilegiu!

Domnii

Domnul în Muntenia, putea fi ales numai dintre boierii cu rangurile de Ban, Vornic de țara de sus sau țara de jos, de al 3-lea ori al 4-lea Vornic, de Logofăt de țara de sus sau de țara de jos, sau în sfârșit de cei cari, după punerea în lucrare a Regulamentului, vor avea rangul de ministri, de și nu se vor afla în slujbă.

În Moldova, nu putea fi ales de cât dintre cei cari aveau rangul de mare Logofăt, mare Vornic al Moldovei de sus sau de jos, de Hatman sau de Vistier, sau care, la punerea în lucrare a Regulamentului, ar avea ranguri corespunzătoare cu cele sus menționate, adică președinte al divanului și ministru, chiar dacă nu se vor afla în slujbă.

Domnii se aleg pe viață și sunt întăriți de către Poartă.

Adunări obștesci așa întocmite în cât numai obștesci nu erau, aveau deci să alegă pentru țară și pentru poporul român, pe domnii stăpânitori — o nedreptate pentru nevoieri — un privilegiu pentru boieri.

Nobleța, naționalitatea Domnitorilor.

Ce cerea Regulamentul viitorilor Domnitori ca condițiune de naționalitate și de noblețe?

Le cerea, întru cât privește nobleța, să fie din familia a căror nobilitate să se urce la moș; iar întru cât privește naționalitatea, le cerea ca naturalizația lor să începă de la tată.

Așa dar, ca noblețe, Regulamentul deschidea drumul la tron inobilatorilor din timpul regimului fanariot și se scie că inobilarea se dobândia ușor de tot, între alte mijloce, prin căsătorie cu o nobilă și prin bani. Iar în privința naționalității, Regulamentul era și mai larg: nu cerea candidatului la domnie de cât ca părintele său să fi fost naturalizat, adică o singură generație de romanitate dobândită.

Aceste condițiuni dovedesc că boierimea de pe atunci a țării, sau nobleța — cum se dicea ea — în majoritatea ei, nu era română; căci de ar fi fost, ea care s'arâta atât de gelosă de privilegiu, nu le-ar fi recunoscut nobleței celei năs-

cută pe timpul fanarioților; mai dovedesce că nobleța în majoritate, nu se deosebia nici prin vechime, nu mai era întocmită, în cea mai mare a ei parte, din urmașii boierilor or români de pe vremile de glorie națională, ci de próspeții boeriți sub Fanarioți.

Acésta se vede lámurit — dacá trebuintă ar fi de o altă dovadă pe lângă art. din Regulament — dintr'o *Plângere* a țerii adresată lui Vodă Bibescu, când era pe tron, și care arată că între cei cari pretind posturile cele mari sunt mai mult de 118 familii grecesci și numai 84 cu adevărat românesci.

Acest fapt și explică de ce, în mare parte, Regulamentul se îngrijesce în deosebi de fixarea și garantarea drepturilor și privilegiilor nobleței—care era mai mult străină—pe când poporul nu e privit și tratat de cât ca uneltă de muncă și de producere, de cât ca mijloc de înavuțire pentru acei nobili, în mare majoritate, de alte nenumuri.

CAP. II

Obicinuita obștească adunare

IN MUNTENIA

Al doilea capitol al Regulamentului, privitor la obicinuita obștească adunare, intăresce și mai mult privilegiile boierilor.

Intr'adevăr, în obșteasca adunare extra-ordinară, care nu avea altă cădere de cât alegerea Domnului, puteau lua parte și 27 deputați ai breslelor, adecă ai industriașilor și neguțătorilor.

În obicinuita obștească adunare, care e menită să înfățișeze națiunea în lucrarea ei de tótă ziua, să voteze birurile, să cerceteze socotelile, etc., în acéastă obicinuită obștească adunare nu putea să intre nici un birnic; ea se alcătua din boieri și numai boieri, din ómenii cari aveau numai drepturi și fără nici o sarcină sau datorie către țară.

În Muntenia, acéastă adunare, în ironie numită obștească, avea 42 de mádulare anume:

- 1) Mitropolitul și cei-trei episcopi eparchioți;
- 2) 20 boieri de întâia treptă;
- 3) 19 deputați de prin județe și unul pentru orașul Craiova, toți boieri și aleși numai de boieri.

Mitropolitul era de drept președinte.

Obicinuita obştească adunare

IN MOLDOVA

În Moldova, obicinuita obştească adunare era închiegată din 34 membri și anume:

- 1) Mitropolitul care era și președinte;
- 2) Doi episcopi, de Roman și Huși;
- 3) 16 boieri din acei de la rangul de mare Logofăt până la acei de rangul Băniei.

De 16 dep. ținutași câte doi de fie-care ținut, tot boieri.

În acest capitol, este un articol, care pare a fi isvorit din gândul ascuns d'a hrăni relele obiceiuri ale boierimei, obiceiul d'a se mânca între ei pentru domniă și a se săpa necurmat unii pe alții; el legiuiesce pentru viitor calea acestor nenorocite apucături. Într'adevăr, prevede că adunarea are drept s'arate Domnului, prin anaforale, năpăstuirile și plângerile țării — ceea-ce e foarte bine, cu toate că între adunare și adevărata țară nici o legătură nu era — adaoge însă că, de va fi trebuință, adunarea are drept să aducă acele plângeri și la mai înaltă cunoștință, ceea-ce înseamnă pu-terilor străine, Turciei și Rusiei.

Aci autonomia țerei, care prin tratate era ocrotită în contra Turciei, aci se închină și se jertfesce și Turciei și Rusiei.

Mai mult, articolul 53 recunoște Domnului dreptul de a precurma stringerea adunării — adecă a o prooroga — dar îl îndatoréză a face de îndată raportul său către Înalta Pörtă și către ocrotitoarea Curte, cerënd voie și slobozenie de a putea strînge o altă obicinuită obştească adunare.

Aci nu e jertfită numai autonomia; aci Domnul e redus la pozițiunea unui funcționar al străinilor și încă la pozițiunea unui funcționar îndatorit a se închina de o dată la doi stăpâni protivnici și pe amândoi a-i mulțami, ceea-ce, în firea lucrurilor, cu neputință este.

Deci și acest al doilea capitol al Regulamentului organic legiuiesce numai privilegiile boierilor; ba încă și mai rău, legiuiesce calea pe care avea-vor să-și hrănescă patimele de

domniă, punând în acelaș timp pe două puteri străine arbitri asupra voilor țării, fiă și așa crâmpeiată cum o făcuseră boierii prin Regulament.

CAP. III.

F i n a n ț e.

Regulamentul organic, întru cât privesce birurile, a procedat metodic. El a desființat mai întâi — ceea ce foarte bine fu — acea sumedenie de biruri ce erau în ființă și între care mai numai pentru aerul ce respira și pentru apa ce bea Românul, nu era bir.

Acastă procedare, o repetăm, fost-a un bine și, ca urmare, ușurare ar fi adus birnicului român, dacă legile scrise ar fi fost urmate de lumea care avea puterea în mână.

Totuși, o ușurare s'a făcut, și ea fost-a reală și simțitoare și pentru popor; dar fost-a simțitoare mai ales pentru acea clasă care 'și legiuise ușurarea și avea puterea d'a face să-i fie respectate toate drepturile.

Intr'adevăr, desființarea vămilor interioare, adică a contribuțiilor indirecte, precum și desființarea celor două parale la leu, adecă taxa de 5% asupra lefilor, singurele biruri cu care privilegiații ajutorau la sarcinile statului, a folosit acestei clase întru atât că de aci înainte, cât a domnit Regulamentul, n'a mai plătit, nimic; ci numai lua mult, lua totul și de toate de la stat, fără să fi contribuit cu ceva, pentru ajutorarea sarcinilor publice.

Aceste sunt îmbunătățirile adevărate, ce au avut urmarea de a întări și mai mult, prin Regulament, adecă a completa desăvârșit, privilegiul privilegiaților.

Birurile înființate de Regulament sunt următoarele:

1) O dajdiă personală, sau dajdiă pe cap, asupra tuturor celor cari se copriind în orînduiala plugărilor și a muncitorilor, precum și asupra tuturor locuitorilor din orașe și țărguri, cari vor unelti vre-un meșteșug, meserie sau industrie.

Acastă dajdiă este de câte lei 30 pe cap.

2) Capitația asupra țiganilor statului, câte, lei 50 pe an pentru aurari și câte lei 30 pentru cei-l'alți fără osebire, plus deciuieala.

Tot taxa de 55 lei o vor plăti și aurarii Români.

Țiganii Statului meșteșugari, dulgheri, ferari și alții vor plăti taxa acelor meșteșuguri.

Se scutesc de această dare Țiganii mănăstirești și ai altor obraze particulare.

3) Dajdia pe orinduiala mazililor câte lei 45 pe an pentru fie-care.

4) Dare de patentă pentru neguțători și meseriași. Negustorii erau împărțiți în trei stări și plăteau: 240, 120 și 60 lei pe an. Meseriașii în două stări: 90 și 50 lei. Ucenicii și slugile plăteau numai capitația de lei 30 când ajungeau la vîrstă pravilnică.

5) Oieritul și văcăritul străinilor pentru dobitocele cu cari vin să le pășuneze în țară.

6) Darea pentru diplome atingătoare de feluri și înălțări în trepte.

Intr'un cuvînt, toți locuitorii țării: țărani, neguțători, meseriași, țigani ai statului, ucenici, chiar și slugile neguțătorilor, toți plăteau bir.

Pe lângă produsul acestor dări, statul mai încasa :

Parte din veniturile averilor mitropoliei, episcopielor și tuturor mănăstirilor fără osebire.

Venitul contractelor ocnelor.

« vămilor.

« Brăilei, Giurgiului, Turnului din pescărie și posesiunea corăbiilor și

Venitul domeniilor statului.

Acestea erau isvórele din cari se hrănea visteria statului.

Numai boerii, boerii singuri, nu plăteau nimic alt de cât, taxa diplomelor de boeriă.

Mai mult: boerii, dacă exercitau vr'un comerț sau industrie nu plăteau nici patenta acelei îndeletniciri (1).

Tot obștea birnică și numai ea trebuia să plătescă și birurile pentru cutia orașelor și ale satelor, adică deciuială asupra birului ce plătea statului.

Deciuiala era de 4 parale la leu pe trimestru, adică 10%; în orașele unde aceste 4 parale erau date magistratului se plăteau alte 4 parale la leu.

Aceste cutii mai primeau :

(1) C. A. Rosetti, deschidînd librăria, fu cel d'întăiu boier, care o rupse de fapt și cu acest privilegiu, cerînd și stăruind ca să plătescă și dînsul, ca și cei-alți birnici.

1) Banii ce va plăti locuitorul fugar sau satul ce-l va fi primit de la dosire și pe tot timpul lipsei lui.

2) Dajdia însurățeilor care începea de la 6 luni după căsătorie.

3) Câte 5 lei pe trimestru de la feciorul de văduve la 20 de ani.

4) Cei ce vor eși calfe, precum și ucenicii meșterilor și slugile negustorilor.

Veniturile acestor case se întrebuintău:

1) Ca să plătescă simbria pârcașului (incasatorul de dări).

2) ca să istovescă dăjdiile birnicilor fugiți.

3) ca să istovescă dajdia birnicilor ce vor muri de la o catagrafie la alta (adică în timp de 7 ani).

Capitația trimestrului în care va muri birnicul să plătesce de văduva și copiii lui.

4) Ca să plătescă celor ce vor fi trimiși să reclame la stăpânire (adică 20 parale pe ți) de la plecare și până la întorcere.

5) Ca să răfuiască către visteria și către cutia satului dăjdiile slugilor pe cari săteni erau dator să le da dintre ei proprietarului.

6) A plăti lăfa dorobanților.

E de însemnat încă mijlocul jignitor cum să siluia birnicul ca să-și plătescă dajdia.

Dacă vre-unul nu se răfuea la vremea otărită, i se trimitea dorobanț ce trăgea drept la casa birnicului zăbavnic care, spre osindă, era îndatorat să hrănescă și pe dorobanț și calul lui până ce-și plătea datoria.

Acest capitol al dăjdiilor dovedesce mai bine de cât ori ce că nu simțul de dreptate către popor încălzia inimile boerilor regulamentari; dovedesce asemenea lipsa lor de umanitate către nefericitul muncitor; mai dovedesce acea nesfârșită lăcomie care adusese pe boeri până a se scuti pe ei de ori-ce fel de sarcină și a arunca greutate, sarcine și dajdii cu nemiluita numai asupra nevoierilor; în sfârșit dovedesce că, de și poporul, prin mișcarea lui de la 1821, scăpase și țara și pe boeri din jugul Grecilor, aceasta n'a făcut pe acei boeri mai miloși, mai îngăduitori și mai omenoși către obște.

Așa dar boerii, precum la 1825, impuseră, răpiră lui I. Sturza din Moldova, scutirea de ori-ce biruri, tot ast-fel și

cu privilegiul Regulamentului organic, își asigurară iarăși privilegii, în totă a lor întregime.

Ba făcură de data acésta ceva mai mult: spre a-și garanta privilegiile meraseră până a jertfi ei înșiși marele bun, pentru care vécuri cursese riuri de singe, autonomia țării, meraseră până a desființa, cu voie, cu fapta și cu votul lor — și numai într'al lor personal interes — tratatele cu Turcii ale marilor Domni români, care asiguraseră țării autonomia internă; sêvêrsiră, cu un cuvînt, acésta mare și nepilduită faptă în contra națiunii lor, punênd privilegiile ce-și leguiseră, prin acea lege internă, sub ocrotirea celor două puteri străine, Turcia și Rusia.

Este adevêrât că cele două mari puteri, prin diferite tratate ce încheiaseră între ele, își acordaseră una alteia drepturi asupra țării, pe cari tratatele Domnilor români cu Turcii nu li le acordaseră; dar tôte aceste tratate dintre Turcia și Rusia, fiind nisce stipulațiuni încheiate despre noi, și contra noastră, n'aveau cel puțin autoritatea morală a consimțimintului Românilor.

Românii nu fuseseră întrebați, nici ascultați, ci fuseseră numai condamnați, și în fața lumii, în fața vecinicei dreptății, acele stipulațiuni asupra drepturilor Românilor, fiindă morală nu puteau să aibă.

Dar să trecem mai departe la cercetarea coprinsului Regulamentului organic.

Drepturi și datorii reciproce între proprietar și al său sătean.

După ce atât vorbit-a Regulamentul despre drepturile, adică privilegiile boierilor și despre sarcinile adică datoriile obștei nevoierite, acest capitol are pretențiunea d'a înființa și pentru cei desmoșteniți, și cu osebite pentru săteni, ôre-cari drepturi.

El pretinde că *«asiguréză fără îndoială petrecerea și înființarea acestui locuitor care până acum era foarte vremelnică.»*

Și ce ôre face pentru acest locuitor?

Statornicesce. în modul următor, drepturile și îndatoririle reciproce ale proprietarilor de moșii și ale sătenilor, legiuind ca proprietarii să dea sătenilor o ôre-care întindere

de pământ pentru hrană și sătenii să dea proprietarului țile de muncă și dijmă din produs.

IN MUNTENIA

Săteanul cu 4 boi și o vacă va primi:

	pog.	prăjini
Pentru casă și grădină.	—	7
» islaz	2	12
» cositură	3	—
» arătură	3	—
	8	19

În schimbul acestui pământ și drept chirie a lui, sătenul e îndatorat a lucra:

12 țile cu patru boi
1 țil de arătură
a căra un car de lemne.
a da dijmă din fîn și din arătură.

Sătenul cu 2 boi și o vacă va primi:

	pog.	prăjini
Pentru casă și grădină.	—	7
islaz	1	12
cositură	1	19
arătură	3	—
	6	14

Țăranul datora, ca chiriă, 12 țile de lucru cu cei 2 boi ai săi;

O țil de arătură.
Transportul unui car cu lemne.
Dijmă din fîn și din arătură.

Sătenul numai cu o vacă.

	pog.	prăjini
Pentru casă și grădină	—	7
» islaz	—	12
» cositură.	—	15
» arătură.	3	—
	4	10

Pe lângă aceste dijme era :

	în Mold.	în Muntenia
Din toate produsele	1/10	1/10
» fin.	3/5	1/5
» vin	1/10	1/20

În Moldova, în cazul cel mai bun și mai favorabil, țăranul nu putea dobândi de cât $3\frac{1}{2}$ fălci pentru întreaga lui gospodărie.

Regulamentul păstra dar cele 12 zile de muncă datorate de sătén proprietarului pe a cărui moșie se afla. Dar boierii n'au pierdut nici acest bine venit prilej, — și mai cu seamă pe acesta — spre a impune săténului, la adăpostul numărului de 12 zile, o muncă ce nu se putea săvârși de cât într'un timp mai mult de cât împătrit.

Intr'adevăr, Regulamentul nu se mulțumi cu simpla formulă: «12 zile» pe an, ci legiui el ce și câtă muncă trebuia primită ca făcută într'o zi, de și acea muncă nu se putea în fapt îndeplini de cât în 4 sau chiar în 5 zile.

Ecă, după d-l A. D. Xenopol, la cât ajungeau în realitate cele 12 zile ale Regulamentului:

- 2 zile pentru 14 prăjini de arătură pe care Regulamentul le cere într'o zi.
- 16 « pentru prașila, în loc de 4 zile regul., a 12 prăj. pe zi cu adunatul și căratul recoltei.
- 8 » pentru secera a 3 zile regul. a 16 prăj. pe zi și transportul ;
- 8 « cōsa unei fălci de iarbă, după regul. 4 zile ;
- 4 » două podvoade ;
- 2 » căratul lemnelor ;
- 4 » patru clăci ;
- 6 » meremetul acareturilor ;
- 3 » îngrăditul țarinilor.

53 » Prin urmare săténul avea să lucreze 53 de zile în fapt, pentru cele 12 pe care le legiuesce Regulamentul, pe când sub legiuirea de la 1805 lucra numai 43 de zile.

În Muntenia, munca legiuită de Regulament cerea neapărat 48 zile, în loc de 12, spre a fi săvârșită.

Și aceste 53 sau 48 de zile privesc numai munca prevădută de Regulament, nu și abuzurile ce se făceau, nu și vol-

nieile, nu și asupra lor contra cărora săténul n'avu nici un adăpost.

Intr'adevăr, când proprietarul avea de reclamat contra săténului, se adresa la administrație, la zapciú, care era ales de proprietari, și țéranul era repede și sumar executat.

Când însă sáteanul avea el să reclame contra proprietarului, trebuia s'apuce calea lungă, anevoiósă și costătóre a procesului la judecătórii, unde el întâlnea dreptate mai anevoie de cum să întâlneasc, după proverb, iepurii la biserică.

Și nu fu numai acesta asupra pe care o legiui Regulamentul asupra săténului; nu; pe când impunea birnicul sarcină mai grea, muncă mai multă, în același timp îi strimta și pământul ce îndatora pe proprietar să-í dea, așa în cât, cu dreptă judecată, să pôte dice că Regulamentul a legiuito și mai mare, de cât până aci, sărăcire și stîpire a muncitorului sătén.

Și această strimtóre a pământului dat săténului cu scop de interes făcutu-s'a; căci, săténul indeletnicindu-se cu creștere de vite, nevoit era—dacă ținea să mai aibă vite—să cadă la invoială cu proprietarul, invoielă sugrumátóre, de vreme ce legat era bietul țéran cu lanțul greu, strîns și apăsător al Regulamentului de pământul pe care se afla.

Orî-ce i s'ar fi cerut; el era silit să dea, să se închine, să se supună lăcomiei proprietarului, de vreme-ce alt-lel nu putea face.

Să se mute? Să caute la alt proprietar condițiuni mai lesnicióse?

Nu; acesta nu era cu putință birnicului.

Nu; săténul nu se putea muta pentru două cuvinte născocite și legiuite de Regulamentul boeresc, și anume: căci Regulamentul pe de-o parte prevedea pedépsă pentru cel care ar fi făcut săténului condițiuni mai lesnicióse de cât cele prevédute în legiuirea regulamentară, și apoi fiind că Regulamentul glásuia, că cel care ar voi să se mute dator era:

1) Cu 6 luni înainte de Sf. George, adecă pe atunci când încă nu putea fi vorba de nouile invoieli, să dea în scire cârmuitorului și proprietarului;

2) să plătescă înainte și în bani tóte îndatoririle la care e

supus el a lucra cătră proprietar *într'un an socotit din ziua strămutării.*

3) să plătescă la cutia satului de unde să strămută o sumă potrivită cu răspunderea dăjdiei pe un an, în folosul acestei cutii, fără ca să fie scutit a plăti aceeași dajdie și la comuna unde se va strămuta.

4) Pentru capitația, este asemenea îndatorat a se rălui pentru toți anii ce ar mai rămâne până la facerea catagrafiei (catagrafia se făcea numai din 7 în 7 ani).

Și, această condițiune este aceea care pune virf nedreptății.

5) Casa și toate sădirile lui și alte locuri de arături ce le va fi lucrat pe acea moșiă vor rămâne în folosul proprietarului, *fără nici o despăgubire.*

Cum era dar cu puțință ca, în asemenea condițiuni, să se mai potă gândi bietul nenorocit la o strămutare aiurea, când legea chiar legiua despoiarea lui? când îi lua pe nimic casa și grădina lui, sămănăturile și întreaga lui muncă și-l îndatora încă să mai dea și în bani, de-o dată, dajdia statului pe mai mulți ani, pe care — unde s'ar fi strămutat — avea din nou s'o plătescă, dajdia cutiei satului și plata muncilor pe un an pe care le-ar fi făcut proprietarului.

Așa dar săténul se găsea legat de pământ, prin Regulamentul boieresc, cu legături, pe care nimic, de cât numai mórtea, le putea rupe.

Cu toate acestea, Regulamentul, printr'o ironiă, spune în art. 144 că «precum este proprietarul stăpân cu desevirșire pe al său pământ, asemenea este și săténul sălășluitor pe moșiă iarăși cu desevirșire slobod de este acum aprópe un veac și numai pe sfințenia acestui princip s'aú legiuit îndatoriri reciproce, de aceea, volnic este săténul a-și muta locuința împlinind însă îndatoririle și formalitățile» ce mai sus arătăm.

Și aci etichetă, și aci vorba îndrăsnesce. să palmuiască bietul adevăr al lucrurilor și al faptelor!

Trebuință de pământ avea săténul pentru hrana familiei și a vitelor; a lua pământ cu invoială, pe care stă în puterea proprietarului d'a o face cum voia el, era a se sărăci; a nu lua, era să se expue să sufere fόμεa și el și familia și vitele lui.

Rău dar într'un fel, rău în cel-lalt.

Bietul birnic român, dat în exploatarea proprietarului, ori-

cum ar fi făcut, pentru el tot numai durere, obidă și sărăcie era.

Și într'adevăr, Regulamentul avu două imediate urmări fustice: depopularea țărilor, căci Românul pe care nu-l putuseră goni invasiunile barbare, își lua acum lumea în cap, își părăsea casa și mormintul părinților, spre a scăpa de bunătățile boierescului Regulament, căutând între străini stăpâni mai omenoși. Asemenea, cultura vitelor, îndeletnicirea de căpetenie a sătenui, se împuțină.

Slujbașii slobodi.

Și tot nu se încheia nici aici lanțul sarcinilor pe cari boierii regulamentari le asvirliră în spatele sătenui.

Regulamentul legiuia desființarea scutelnicilor și poslușnicilor, adecă un drept pe care îl aveau boierii până aci, și înființa în locul lor pensuni ce erau să se plătescă celor ce avuseseră scutelnici.

Le trebuia însă proprietarilor slugi și tot de la săteni le luară.

Legiuiră deci în Regulament ca satele să fie datore a da proprietarilor slujbași liberi, luați dintre săteni și anume după numărul familiilor:

Satul cu 13 până la	25	familii	1	om.
»	25	«	50	« 2 omeni.
»	63	«	75	« 3 «
«	88	«	100	« 4 «

și așa înainte tot în această proporție.

Deci, o nouă sarcină pe săteni, pe care iacă cu ce cuvinte Regulamentul caută a o sfinți și desluși în art 143:

«Fiind-că locuitorii ce hălăduiesc pe moșiile proprietarilor se hrănesc și se neguțătoresc pe acele moși, pe acest temei dar tot satul se îndatorază să dea pe tot anul în slujba proprietarului și pe aceeași moșie unde va locui, câte 4 omeni la o sută de familie.»

Dajdia către stat și către cutia satului pentru acești slujbași ai proprietății era îndatorat satul s'o plătescă.

În Muntenia, numărul familiilor de muncitori sătesci, era arătat în Regulament ca fiind de 200.000, deci numărul acestor slujbași slobodi se urca la 8.000.

În Moldova, întocmirea slujbaşilor volnici era ast-fel alcătuită:

Orî-care proprietar de moşie locuită, alară de răzeşi, avea drept a lua, pentru fie-care din moşiile sale, în folosul pământescei sale gospodării, un om din 10 familii, sub nume de slujbaşi volnici.

Dacă locuitorii erau în număr de 200 sau mai puţin, lua 2 ómenî la 10 familii. Acésta înseamnă că numărul cel mai mic de slujbaşi volnici era de 40 de fie-care moşie; iar când satul nu putea îndeplini numărul volnicilor, visteria se îndatora, prin Regulament, a plăti proprietarului capitaţia pentru acei slujbaşi ce el nu ar putea găsi.

Iacă dar statul pus în alternativa de a plăti el proprietarului lipsa, sau de a-i da slujbaşii volnici legiuîţi, cu orî-ce preţ, fie şi prin volnicii.

Se înţelege de sine că statul nu plătea, dar tot aşa de înţeles este că nici proprietarul nu păgubea. Sătenii erau obligaţi se dea slujbaşii legiuîţi, fie că erau, fie că nu erau în număr de a-i da.

Proprietarii cari nu aveau ranguri, şi mânăstirile, precum şi mitropolia şi episcopiile se folosesc de asemenea drept întru toată a sa întindere.

Regulamentul organic—par că cugetul muncia pe autorii lui pentru nedreptăţile ce grămădise asupra nefericitului birnic — prevede, ca şi cum hotăririle lui vecinicie ar fi putut avea, prevede, dicem, că «acest drept va rămâne în veci legat către proprietar» şi apoi—urmărind un scop pozitiv, bănesc, scopul urcării preţului proprietăţilor, prin faptul fiinţei acestui drept ast-fel întocmit şi garantat, Regulamentul adaogă că acest drept—dreptul de a avea slujbaşi volnici—«trece cu proprietatea în orî-ce mutare de la o faţă către alta».

Şi toate aceste drepturi abuzive exorbitante erau dăruite proprietăţii şi proprietarului, care cu nimic, cu absolut nimic—nici măcar cu un ban de mir, cum dice Românul—nu venia în ajutorul cheltuielilor statului.

Miliţie.—Dorobanţi.—Cordonaşi.—Poteraşi.

Citind întâiul rând din art. 5, titlul 2, Cap. IX, Anexul I: *Le-guire pentru recrutafia miliţiei*, vesel am devenit, căci găsiseram în

sfârșit, chiar în Regulamentul organic, măcar o dispozițiune egalitară. Într'adevăr, art. 5 ast lél începe:

«Tot Românul, în vîrstă de 20 ani, este dator să se scrie întru alcătuirea miliției naționale».

Dar veselia mea n'a ținut de cât clipele trebuitoare pentru a străbate cu ochii două rinduri, de vreme ce imediat, după vorbele mai sus înscrise, articolul urmază ast-fel:

«Se scutesc de această alcătuire familiile nobililor de rangul I, II, III și IV, ale privilegiaților și postelnicilor, neamuri și mazilă, cum și familiile preoților ce se află în slujbă».

Iar art. 391 (secția II) glăsuiesce:

«Tote stările dajnicilor sunt supuse scrisului obștesc, afară din acelea cari se scutesc prin art. 5 din anexul No. 1», citat mai sus.

Așa dar și slujba militărească tot numai în sarcina stărilor dajnice cădea.

Prin urmare, privilegiații boieri, nici la întocmirea miliției naționale, nu luau parte, după Regulament.

Acastă glăsuire a Regulamentului, ea singură e de natură a staornici contrastul între starea din trecutul glorios și starea de cădere în care era ajunsă boeria în timpul când obșteșca adunare a privilegiaților vota Regulamentul.

Într'adevăr, în trecutul nostru glorios, «boier» și «răsboinic» tot una era; boierul era ostaș, prin escelență apărător al țerei și-și făcea cinste de a fi pururea în fruntea poporului; când țara trebuia aparată, el da pilda curagiului și a jertfei; se mândria că e Român și ostaș român.

Boeria chiar de la ostășie le venia.

Cei de pe vremea Regulamentului își făceau din potrivă o onoare, un privilegiu din scutirea de scrisul obștesc, adecă de înscriere în miliția națională.

Boierii nu erau îndatorați la slujbă militară; aveau însă și aci un drept: dreptul de a fi primiți în diferite comande, adecă grade ofițeresci, după sâmuirea rangului politicesc cu care fuseseră cinstiți.

Postelnicul, Vornicul de oraș, Vornicul de temnița, Aga—dacă voia să fie militar, intra d'o dată, și fără nici o pregătire, fără nici o cunoștință specială, deveniau colonel.

Nu era vorba de slujbă, era vorba de lăfă, de privilegiu.

Clucerul intra maior.

Paharnicul » căpitan.

Sărdarul intra parucik.

Pitarul » praporcik.

Coștopistul » cadet.

Intr'un cuvînt, și slujbele militare ofițeresci, ca și cele civile, nu erau, pentru boierii și pentru fiii de boierii de cît un nou mijloc de a lua lăfă.

După definitiva formare a miliției, nu mai puteai intra de cît ca dețel.

Militarii în Muntenia erau în număr de 4467 și serviciul era de șese ani.

În Moldova, numărul militarilor era de . . .

Militarul scutea de bir familia lui, dacă era însurat; pe tată cînd nu era însurat.

La eșirea din oștire, rangul căpătat acolo da drept la un rang politicesc potrivit cu cel ostășesc, dacă avea vechime de trei ani, da cădere la un rang mai mare dacă vechimea în rangul ostășesc era de șese ani—asta tot pentru boierii.

Prin urmare și întocmirea regulamentară a miliției naționale aducea tot sarcine numai birnicului și tot onori și privilegii boierului.

Să trecem la dorobanți, cordonășii, etc., care iarăși numai în sarcina satelor erau.

Întocmirea dorobanților avea de scop: urmărirea și prinderea tâlharilor, eșecutarea pentru încasarea birurilor și alte trebuințe ale cărmuirii.

Ei erau în număr de 30 pentru fie-care cărmuire și câte 10 de fie-care sub-cărmuire.

Numărul total al dorobanților și căprarilor lor se urca în Muntenia la 4470 cu 18 tiștți, adică comandanți, iar în Moldova la . . . cu . . . tiștți.

A treia parte din dorobanți și căprari trebuia să se afle năpristan în slujbă; făceau adică 10 zile pe lună, afară de «împrejurări extraordinare și însemnătore întâmplări,» cînd trebuiau să vie la ori-ce chemare și afară din rînd.

Acești dorobanți se luați numai dintre sătenii, după analogia birnicilor. Nu intrați însă în această analogie, satele însărcinate cu paza graniței către Austria și Moldova și cele însărcinate cu paza Dunării, care întocmiați cordonășii.

Leafa dorobanților (10 lei pe lună) cum și a căprarilor, precum și capitația lor se plătia iarăși de către sătenii din

cutia satelor. Numai tiștii și 5 lei pe lună căprarilor se plătiau din visterie.

Dorobanțul era dator a sluji trei ani.

Art. 14 impune dorobanților ca să aibă cai, cumpărați cu a lor cheltuială și în vreme de slujbă să porțe arme, cum și îmbrăcăminte lor să fie de o formă cătănescă.

Hrana dorobanților și a cailor era de la dînșii.

Prin urmare și această întocmire folositore de alt-fel tutor locuitorilor și mai cu osebite celor avuți, era tot o sarcină grea și apăsătoare numai și numai pentru săteni.

Boierii nici nu slujiau în dorobănțime, nici nu o plătiau.

Sătenu singur purta sarcina și cu persóna și cu cheltuiala lui.

Totalul cheltuielor pentru dorobanți din cutia satelor era în Muntenia de 670,500 lei; ér de la visteriă, unde iarăși privilegiații nu dau nimic, de 48,420 lei; iar în Moldova de lei și de la visterie . . . lei.

Cordonași și pichetași.

Linia Dunării, precum și fruntariile spre Austria și Moldova, erau date în paza satelor vecine, cari întocmiau ceea ce se numia : cordonași și pichetași.

Indatoririle satelor, însărcinate cu paza unui punct pe Dunăre, erau :

1) D'a avea năpristan câte patru ómeni înarmați spre pază și câte doi vâslași, cu îmbrăcăminte și hrana de la sinele.

2) Luntrele trebuinciose, precum și casele de pe margine, pentru trebuința strejuitorilor erau tot pe séma satelor.

Slujba era de o săptămână și se făcea cu schimbul în fie-care Duminecă.

La fie-care punct, pe lângă cei șese ómeni, se orînduiau un căprar și un soldat din milițiă.

Hrana acestor militari erau tot săteni datori s'o dea, plătind câte 20 parale pe di pentru fie-care militar.

Numérul familiilor, numite cordonași, în Muntenia era de 15.835, iar cordónele în numér de 78, afară de 17, păzite de milițiă.

Potecile de prin munți și alte mai mici puncturi de graniță, se păzesc de satele vecine, cari dau numérul trebuincios de ómeni, numiți poterași.

Prin urmare, o nouă sarcină tot pentru sătenii, cari erau datori o slujbă publică, fără se iea vr'o plată și fără se li se dea măcar hrana în timpul slujbei.

Lista sarcinilor, precum se vede, e de tot lungă; credem însă, că am încheiat-o cel puțin aci, de vreme ce n'a rămas nici-o ramură de activitate publică în care birnicului, adecă sătenui și negustorului, și numai lor, să nu li se impue sarcine.

Resuma tul Regulamentului.

Înainte d'a trece mai departe, se întrupăm într'un scurt resumat dispozițiunile acestui Regulament.

După Regulament, boierul n'are nici o sarcină; el nu plătesce nimic nici pentru casa sa, nici pentru moșia sa, nici pentru comerțul său industria ce va avea, nu plătesce nimic nici pentru dijma ce iea de la țărani.

Nici un ban de la boieri nu intra în casa statului său a comunei.

Boierii singuri sunt alegători; ei aleg pe Domn, exercită dar cel mai înalt drept al unei națiuni; ei singuri întocmiau obiceiuita obștească Adunare, unde votaū biruri și sarcine, la cari biruri și sarcine boierii nu iaū nici cea mai mică parte.

Boierii puteau singuri fi funcționari și Regulamentul fixase lefi respectabile.

Într'un cuvânt, boierii aveaū toate drepturile ce se pot avea într'un stat.

Aveaū mai mult de cât atât: slujbași obligați dintre sătenii, un fel de robi.

Din potrivă, sătenii singuri erau birnici; orașenii iarăși erau birnici; dar numai aceștia.

Și greu de tot era birul; căci dacă am compara cătățimea de trebuințe ce omul își putea satisface la 1831 cu 30 lei vechi cu valoarea ce aceeași cătățime de obiecte cereastă-și, am vedea că leul vechi d'atunci reprezenta o valoare de schimb nu numai egală, ci mult mai mare de cât leul de astăzi (adică de cât cei 2 lei 28 parale, cât valorează leul actual în lei vechi).

Prin urmare, birul de 30 lei pe care-l plătia ori-care birnic, fie cât de sărac și de nevoiaș, fie chiar cât de bē-

trân; căci nu ved în Regulament ca bătrânii de la o vîrstă înaintată să fi fost scutiți, cum sunt astă-dî, birul de lei 30 pe cap, ȳicem, era mai mult de cît ar fi acum cei 30 lei actuali.

Este exorbitant, este sdrobitor; căci peste putință era săteanului de a economisi atăta sumă.

Astă-dî ȳeranul plătesce statului pe cap 6 lei noi, ceea ce—chiar neținend sémă de valórea reală—nu e de cît mai puțin de jumătate, ca la 1848.

Sătenii întocmiaũ ei singuri miliȳia, boerii nu erau de cît ofiȳeri; sătenii singuri erau dorobanȳi și cordonași și pichetași și încă pe socotela lor proprieă, plătindu-și calul și îmbrăcămîntea de dorobanȳi, haine, mîncarea și chiar lucrurile de cari era nevoie pentru slujbă.

Acest Organicesc Regulament, cartă privilegiilor ce-și asiguraseră boierii și cartă miserei poporului, era în putere la 1848, când s'a ivit revoluȳiunea.

Kiseleff despre Regulamentul Organic.

După ce vedurăm ce cuprinde Organicescul Regulament, nu e, cred, fără interes de a arăta ce credea despre acest Regulament însuși administratorul general rus, comitele Kiseleff.

Se scie că, în privinȳa multor dispoziȳiuni, Kiseleff a dat boierilor din comitete și celor din adunările de revizuire bune și pentru obștea română folositoare sfaturî. N'a fost însă ascultat, pentru că acésta ar fi împuȳinat tolósele boierilor privilegiaȳi.

Cu privire la întocmirile Regulamentului despre săteni, comitele Kiseleff, într'o scrisóre către Butenieff, reprezentantul Rusiei la Constantinopole, din timpul când boierii alcătuiaũ Regulamentul, ȳice:

că «ar trebui să se introducă óre-cari schimbări în unele dispoziȳiuni care, *fiind redactate numai de boieri*, n'aũ avut în vedere de cît interesul exclusiv și rěu înȳeles al proprietăȳii; că comitetul însărcinat cu a lor redactare a lăsat să se strecóre, din nebăgare de sémă, sau în chip precugetat, aședări ce ar putea da loc la încălcări cari ar fi îngreunătoare și puțin echitabile pentru ȳeran; că adunarea generală de revizuire, *compusă de asemenea numai din boieri*, se grăbi, póte pentru aceleași motive, a investi acele clausule

cu a ei întărire. In curind însă, neajunsurile eşiră la lumină și este neapărat a se adopta în privirea dispozițiilor de care e vorba nisce amendamente, cu atât mai mult că astfel cum sunt concepute înlocuirile actuale dau puțință principelui și adunărilor, ale căror interese de proprietar sunt identice, de a întrebuița toate mijlocele-vechiului regim pentru a sdrobi clasele de jos».

Semnalază asemenea hotărîrea prețului de despăgubire pentru muncile nefăcute — care e lăsat la arbitrarul proprietarului; apoi că nu se face nici o deosebire întru cât privesce munca pentru acei săteni cari, din pricina îngustimei moșiiilor, nu ar fi putut dobândi întreg pământul prevădut de Regulament.

Mai ales o observație a lui Kiseleff este interesantă: ea privesce întinderea pământului dat sătenilor Moldoveni. Aci el spune:

«De și s'a menținut numărul de zile de muncă fixat de vechia legislație, el (Regulamentul) nu încuviințează sătenilor acelaș spațiu de pământ și, în loc de a hotărî ceea-ce era nehotărît în vechia lege, el lasă în ființă clausule învederat îngreunătoare pentru săteni și cari devin încă și mai mult de când spațiul de pământ la care aveau dreptul până acum, este comparativ redus la jumătate.»

In privința dispozițiilor privitoare la strămutare, Kiseleff necăjit pentru că în zadar încercase a dobîndi îmbunătășirea sôrtei sătenilor, scrie lui Buteniëff contra bârboșilor (boerii de cl. I care purtau barbă) că «ei ar fi cei mai turburători intriganți din toți ômenii cu barbă cari viermuesc sub căciula cerului».

«Adunarea compusă din boeri, nu a făcut alt-ceva de cât a încăleca drepturile claselor inferioare; fiind constituiți judecători în propria lor cauză, este lucru firesc ca să caute numai a-și spori propriile lor privilegii, în paguba acelorace nu sunt reprezentați, nici apărați de nimeni; au mers atât de departe în cât, printr'un articol viclén al clăcei, au legat de pământ pe săteni, cari sunt liberi de drept, și în toate zilele tind a face din ei nisce robi pentru a-i apîsa și mai mult.»

Credem că aceste aprecieri, care fac onóre spiritului de dreptate al comisarului rus, întocmesc critica cea mai temeinică a purtării boerilor regulamentari.

Ori-ce am mai adăoga noi asupra legiuirilor regulamentare nu pôte să cântărăscă în cumpăna adevărului, dreptății și a buneî judecări, cât criticele acestea ale unui străin, fără nici un fel de patimă în cauza de față, fără nici un interes de cât slinta dreptate.

Constatăm dar, împreună cu comitele Kiseleff, că boierii regulamentari, judecatori în a lor propriă causă, au încălcat drepturile claselor inferioare, că au făcut din ele robi, spre a le putea apesa și mai mult.

Acest adevăr ast-fel dovedit, ne rămâne să indeplnim o forțe plăcută datoriă către puținii boieri din partidul național, cari au luptat contra tendinței de apăsare a celor alți, exprimându-le recunoșcința nămului românesc.

Nu putem, cu părere de rău, a da aci de o cam dată numele lor, cari ar trebui să fie tutulor cunoscute și cu recunoșcință înconjurate; spune-vom însă că au fost, în obștăscă adunare a Munteniei, în număr de 11 și că au refusat a pune a lor iscălitură pe Regulament.

Spune-vom asemenea, cu nemărginită părere de rău, dar cu respect pentru adevăr, că *Curierul Românesc*, singurul organ de publicitate ce apărea pe atunci sub direcțiunea și îngrijirea lui I. Eliade Rădulescu, unul din capii de mai târziu ai revoluțiunii de la 1848, seria despre comitetul regulamentar moldovenesc următoarele:

«Mădularele lui cele vrednice de toată lauda străinii și de recunoșcința compatrioților, în această vreme de 8 luni—cât a durat lucrarea regulamentului—nu au încetat din ostenelele cele mai silitore și neobosite; acum însă odihna și liniștea cea mai mulțumitoare împărătesce pe inima lor ceu aprinsă de dragostea patriei, în care se întorc încărcăți de mulțumirea consciinței (1).

Nu așa, și cu drept, simțea și credea partidul național.

Vom mai aminti asemenea, tot spre lauda spiritului de dreptate al comitelui Kiseleff, că criticele ce făcuse proiectului regulamentar înaintea comitetelor de redactare și înaintea boierilor din obștăscă Adunare, el le-a continuat și în urmă, după ce Regulamentul devenise legea țării și fusese pus în lucrare chiar sub vigilența sa priveghiere, îndreptându-le mai ales asupra spiritului de nedreptate ce vedea că

(1) *Curierul Român* No. 6 din 30 Martie 1830.

va domni din partea boierilor, la aplicarea mai departe a Regulamentului.

Intr'adevăr, în cel din urmă al său cuvînt, ţinut către Obşteasca Adunare din 1834, Kiseleff atrage băgarea de seamă «asupra pricinei însemnătoare a plugarilor.»

«Acastă treptă de locuitori, dice mesagiul, fiind cu totul încredinţată numai la îngrijirea şi bună-voinţa stăpînirei şi a mădularilor ocestei adunări, aşteptă de la a d-vastră dreptate a se păzi nestrămutat drepturile ei ; când înţeleptele legiuiri ce-î privesc pe dînşii se vor pune în lucrare cu acea curăţenie de cuget şi nepărtinire cu care s'au cumpătat la a lor alcătuire, când măsurile în potrivea abaterilor slujbaşilor şi a nesăţiosei lăcomii a arendaşilor se vor păzi straşnic, atunci numai muncitorul plugar vè va răsplăti cu bogăţie în producturi şi cu linisce, dreptatea ce veţi arăta către dînsul.»

Ori-cine vede cât de amară e aci critica cesă adăposteşte însă sub respectul datorat unei legiuiri în lucrare. Kiseleff cunosea, din faptele şi încercările trecutului, cunosea din tendinţele boierilor, că asuprirea către sătén era pentru dînşii nestrămutată; scia acesta şi o spusese în scrisoarea către Butenieff în care dicea că Domnul şi boierii, singuri judecători în a lor cauză, avënd interese identice, vor putea sdrobi pe sătén; mai scia că boierii şi Domnul numai două călăuze urmau: interesul şi frica, şi deci umanitarul Kiseleff, la aceste două ale lor simţiminte face apel în favoarea săténilor, spunënd boierilor că de vor ocroti pe săténii şi vor fi drepti cu ei, aceştia le vor răsplăti dreptatea prin producturi şi prin bogăţie; iar de nu, Kiseleff, cu adâncă înţelepciune şi înţelptă prevedere, le anunţă neliniştea.

A fost o proorocire, dar proorocire uşoră, dat fiind boierii şi ale lor apucături.

Mai semnalăm, iarăşi pentru a fi respectuoşi adevărului istoric, că administraţiunea comitelui Kiseleff fost-a blândă, fost-a harnică şi prevădătoare; că ea a luptat şi a isbutit a micşora relele fometei, a împuţina şi stîrpi bântuieile ciumei şi holerei; că în sfîrşit luptat-a cu putere pentru a face pe boierii mai îngăduitori, mai buni şi mai drepti către clasele pe cari le numesc inferioare, luptat-a asemenea, şi de multe ori cu isbândă, contra abuzurilor slujbaşilor, cari sârăciau şi stingeau populaţiunea.

A fost o întâmplare, pentru Români fericită, că nu altcineva fusese însărcinat cu misiunea ce a îndeplinit Kiseleff.

ALEXANDRU GHİKA (1834—1842)

Alexandru Ghika fu întărit de Pörtă Domn al Munteniei, în 1834, adică contra chiar a Regulamentului, care prevedea ca Domnul să fie ales de Adunarea pretinsă obştască, dar conform cu o stipulaţiune a tratatului de la Petersburg între Ruşi şi Turci.

Partidul naţional din adunare, compus din cei cari nu votaseră Regulamentul, vădu în acésta o ştirbire a drepturilor ţerei şi se constitui în opoziţiune sub I. Câmpineanu, deja cunoscut încă de mai înainte, prin munca şi luptele sale pentru binele şi înaintarea ţerii. Lângă dînsul se grupară Em. Băleanu, Iancu Ruset, Gr. Cantacuzino şi încet-încet acest grupuleţ ajunsese a fi majoritatea Camerei, când se ceru introducerea în Regulament a unui nou articol, care precisa art. 52 din Regulamentul Munteniei şi 54 din Regulamentul Moldovei, în înţelesul că nici o schimbare în instituţiunile regulamentare să nu pótă fi introdusă de cât în urma autorisării speciale a Porţii şi a Rusiei.

Partidul naţional vădu în acest articol o nouă atingere a autonomiei ţerii şi se împotrivi din tóte puterile întemeindu-se pe faptul că acest articol nu exista în Regulamentul tipărit sub comitele Kiseleff.

Prin mijlocirea lui Eliade, partidul naţional se puse în înţelegere cu Domnitorul, căutând a-l atrage în a sa acţiune. Domnitorul, cu tótă greutatea poziţiunii sale, consimţi.

Fu însă şovăitor şi prin acésta îşi înstrăină şi partidul naţional şi perdu şi sprijinul consulului rus.

Obştésca adunare fu disolvată şi alegeri noi se făcură.

Acéstă nouă adunare fu contrariă lui Ghika, mai cu sémă pentru că luase óre-care măsuri uşurătóre sătenilor; ea într'o lungă doleanţă, redactată de Bibescu, viitorul Domn, şi de Vilara, censuréză amar pe Domnitor, după ce-î refuzase propunerea de a uşura sarcinele grele ale sătenilor.

Acastă anafora fu supusă Curților suverană și protectriță, potrivit stipulărilor Regulamentului, și se numi o anchetă compusă din Șekib-Efendi și Duhamel.

Rivalii Domnului lucrară, ca și Domnul, dând bani și unul și alții delegatului turcesc, acești din urmă mai mulți bani; raportul anchetei fu defavorabil și Ghika depus la 7 Octobrie 1842.

Trebuie să recunoșcem că anii cei d'întâiu ai domniei lui Ghika, pe cât fu în înțelegere cu partidul-național, fură spornici în lucrări. Brăila deveni port liber; se deteră ôre-carî îngrijiri școlelor, tipărindu-se cu litere latine tabelele pentru învățămîntul mutual; Domnul susținu societatea filarmonică, protegui teatrul național, etc., pe Țiganii mănăstiresci îi emancipă la 34, precum Câmpineanu și Goleșcii liberaseră încă de mai înainte pe Țiganii lor.

În anii din urmă, fu însă atât de șovăitor și nehotărit, atât de pornit contra partidului național, în cât nu se împotrivi la nici o măsură în vederea stîrpirei acestui partid, prin esiluri și persecuțiuni.

1842—48

Ajuns'am la cei din urmă doi Domni, cari precedară și sub care isbucni, atât în Moldova, cât și în Muntenia, mișcarea de la 1848: Michai Sturdza, în Moldova—G. Bibescu, în Muntenia.

Aceste două domnii, trebuind a fi cu amănunțime studiate, ceea ce acum nu e cu putință, de vreme ce nu tôte documentele sunt publicate; pe de altă parte, întru cât privesce starea de lucruri de sub a lor domnie, acêsta vîdîndu-se bine din chiar proclamațiunile celor două mișcări, credem că putem trece la cercetarea specială a lui 1848 în Moldova și în Muntenia.

PARTEA II.

1848

Mișcarea națională de la 1848 fu rezultatul unei îndelungate munci și lupte ale partidului național, munci și lupte a căror sfință se vede din chiar a noastră de față schițare (partea I); fu asemenea darea pe față a aspirațiilor pentru făptuirea cărora lucrase și lucra tinerimea, atât în țară cât și în străinătate; fu în sfârșit izbucnirea dorului de mai bine al claselor oropsite, al celor nedreptățiți, persecutați și apăsăți.

Elementele nemulțumirilor atât de multe erau în cât la un loc intrupate n'asteptau de cât privilegiul d'a se da pe față.

Izbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Franția, la care tinerimea română aflată acolo, luă parte, cum vom vedea mai jos; trecerea acestei revoluțiuni în Germania, ajungerea ei la Viena, fu numai scânteia care dete foc minei suferințelor generale, minei aspirațiilor patriotice ale tinerimei și ale partidului național.

Să schițăm mai întâi rolul și faptele tinerimei române în Franția.

Tinerimea română în Franția

Trăind într'un mediū în care omul nu era nici oropsit, nici nedreptățit, nici apăsător — atât cât era birnicul român — și vedând cum și ce fel lucrau acolo omenii de inimă și doritori de binele nămului lor, pentru a pune capăt unei stări de lucruri care nici măcar se apropia de ticăloșia de la noi, tinerii români, otăriți a câștiga în Franția nu numai lumina culturii și a unei educațiuni moderne, ci și acea înălțare de simțiminte care face pe om să vadă în alt om de nămul lui un egal și să lupte, chiar cu jertfe de tot felul, pentru a ajunge la marele scop al egalității și dreptății pentru toți, tinerii români se asociază în Franția la munca, lupta și chiar la primejdiile legate de acele lupte.

În această lucrare, tinerimea română începu mai întâi printr'o concentrare a ei, printr'o adunare la un loc, pentru ca ast-fel, comunicându-și unii altora cele ce aflau din țară, căci atunci în țară nu era slobod a se scrie și tipări fie

orî-ce despre suferințele țării, ci numai din corespondențe particulare să putea afla câte ceva; se adunară asemenea în scopul de a se cunoște de-aprôpe, de-a să uni unii cu alții și de-a câștiga unii în alții încredere, de a-și împărtăși vederile lor cu privire la aspirațiile ce fie-care nutria pentru o mai bună stare de lucruri în țara lor; să adunară, în sfârșit, în scopul de a întocmi toți împreună un mănunchiu călăuzit de aceleași idei, speranțe și aspirațiuni pentru binele și fericirea generală a Românilor.

Din aceste considerațiuni de ordine cu totul patriotică, se născură societățile, cabinetele de lectură sau bibliotecile române pe cari tinerimea le înființă la Paris.

Mișcarea acésta de împreună înțelegere se începu chiar la 1845, sub numirea de *Societatea studenților români*, care-și avu biblioteca sa. În 1845, erau două cabinete de citire: Salon Montpensier, Palais Royal, 230 și în la Cour du Commerce, 7 entre les rues de l'École de medecine et Saint-André des Arts. (1)

La 1848, biblioteca română era instalată în *Place Sorbonne 3*, și se afla pusă sub patronagiul marelui poet Lamartine.

În darea de sémă despre mersul societății pe 1845, 1846 și 1847 citim aceste frumoase cuvinte, cari fac onóre tinerimei de atunci din toate punctele de vedere: (2)

«Veniți în Paris foarte tineri, fără a fi mai nainte întăriți și preparați în patrie printr'o educație română, trăind aci despărțiți de frații lor (munteni și moldoveni uitând că sunt fii ai aceleiași mume), junii perdeau cu încetul tot sentimentul național, până și suvenirul și limba țării lor. Franța, acésta țară minunată, acésta țară clasică a înțelegerii și libertății, gonja lesne pe smerita Românie din inima lor.

«Mulți din ei, adaogă raportul, simțiau că au o datorință de a împlini către patria lor, că sunt datorii a iniția nația română la acea desvoltare a spiritului și a inimei ce fericesc pe națiile latine, surorile ei din Europa occidentală, și a o realța prin stîrpirea acelor prejudecăți absurde, acelor

(1) Scrisorile lui N. N. Rucăreanu către G. Bariț, din 9 Febr. și 9 Oct 1845 aflate la Academiă, Coresp Bariț. În 1846, președinte al soc. era Ion Ghica, secretar C. A. Rosetti și casier Sc. Virnav; mai erau membri: Coșalniceanu, N. Bălcescu, Dim. și I. Brătianu, Gr. Romalo, etc.

(2) *Dare de sémă* despre lucrările comitetului societății studenților români din Paris, de S. N. Varnav, casier.

idei ruginite și anti-sociale, acelei corupțiuni și degradații morale, ce valurile cari de secolî au bătuit România, iar mai cu sémă domnia Fanarioșilor, au introdus în sinul ei.»

Raportul arată apoi dificultățile ce întâmpinară și descurajarea pe care le-o insufla lipsa sprijinului ce sperau din țară și la care aveau drept; arată asemenea calomniile prin care vrășmașii luminării înegriau societatea; apoi constată isbânda tinerimei (1) și în fine încheia astfel:

«Credem că Românii au început a simți poziția lor și mărirea la care pot ajunge de se vor grăbi a păși cu inimă către lumină. . . .

«Rămâne la junime a se prepara cu inimă pentru misiunea la care este chemată și a nu uita că această misiune a ei este numai morală și intelectuală; că ea trebuie să caute a deștepta, a întări, a realța marele suflet al României, vârsând într'insul lumina, care-l va face a cunoște legea datorinței, legea dreptății și iubirea, această aripă a inimilor care le apropie una către alta, le înfrățesc și le înalță împreună către Dumnezeu».

Vrednice, mari și sfinte cuvinte, pe cari măreța generațiune ce le-a rostit, știut-a să le și tăptuiască, spre a ei glorie și nemurire și spre a patriei înălțare și fericire!

Inimoșii tineri ai generațiunii, care făcu pe 1848, nu se opriră aci. Impinși de iubirea neamului, lucrară pentru ca ômenii cari ilustraū națiunea francesă să cunoscă pe sora ei latină de la Dunăre, s'o iubescă și s'o ia sub a lor puter-nică ocrotire.

Sfântă și rodnică muncă!

Cităm numai câte-va din faptele acelei tinerimi.

Ei căutară a câștiga diare în favoarea României, spre a face cunoscut poporul român, Franciei. Ast-fel C. A. Rosetti la 1845, când se afla la Paris, se asociă cu tinerii cari înființară diarul *les Ecoles* al căruia prim număr apăru la

(1) În lista donatorilor societății, găsim cu sume mai însemnate pe d-nii: Vărnăv S. V. 3.000 fr.; d-na Florescu A. 1.190 fr.; Brătianu D. 1.190 fr.; Brătianu I. C. 1.190 fr.; Ghika I. D. 650 fr.; Ghika D. I. 595 fr.; Cazimir Mich. 22015 fr. lăsați prin testament, care însă era nul din cauza neîndeplinirii formelor și a minorității testatorului (frații promisera totuși a-l executat); A. C. Goleșcu adunase în țară 7.000 fr. pentru societate și suma s'a și primit.

Numărul celor subscriși în Paris, pentru anul 1848, era de 137 cu cotisații de fr. 978 pe lună.

1 Iunie 1845, redactat de un comitet, sub președenția lui Louis Blanc.

Aderenții diarului forma^u o societate democratică al căreia centru era la diar, rue Saint-Jacques. Aci se organiza^u manifestări, ca cea care fu cu ocaziunea suspendării cursurilor lui Quinet și Michelet.

Mai câștigară și diarele *Réforme*, *Débats*, *National* și altele.

Căuta^u tinerii români neconținut să-și creeze, să-și înmulțescă relațiuni, pe care să le facă favorabile patriei lor și isbitură la aceasta prin intrarea-le în societățile francmasonice. Ast-fel, chiar în 1844 sau 45, Rosetti și cu ambii Brătienii au intrat în loja *l'Athénée des Etrangers*, care era una din cele mai republicane din Paris, și în care se trata^u chestiuni de economie socială. La întrunirile ce se ținea^u lua^u parte Frederic Bastiat, Odillon Barot și alții; se puseră asemenea în legătură cu comitetele opozițiunii, etc.

La 1847, cu ocaziunea anului nou, Românii câți se afla^u în Paris se înțeleseră a trimite unora din bărbații, cari reprezenta^u mai bine ale lor simțiminte, un album, o pancartă acoperită cu semnăturile lor. Între acești bărbați fu și Quinet, care respunse prin scrisoarea sa din 3 Ianuarie, în care citim următoarele cuvinte:

«Nesciind cum am putut merita acest prețios suvenir, trebuie să ved în el un apel serios ce-mi este adresat în numele naționalității moldo-române. Mă-aduceți aminte prin această, d-lor, că e de datoria mea d'a mă ocupa de această naționalitate amenințată astă-dî și de a-i apăra drepturile, după ale mele slabe puteri. Sunt fericit d'a contracta către D-v. un angajament de acest fel, fie că-mi se va redeschide catedra de la Collège de France, fie că voi^u fi redus a-mi continua cursurile prin mijloce cu totul altele.»

Iacă cum scia tinerimea să atragă pentru România simpatia și sprijinul moralmente puternic al unor ómeni ca Quinet și alții.

La primirea acestei scrisori, în colonia română, fu o bucuriă fără margini. Toți otărîră să se ducă, în corp, să mulțumescă aceluia care așa de bine înțelesese patrioticul lor scop. Într'adevăr, Dumineca viitoare, tinerii Români se și presintară la Quinet.

Dumitru Brătianu, în numele tutului, rosti un discurs

cum numai el scia să facă și în care palpitau vii durerile și lacrimile României, alături de speranțele ei pentru viitor.

Traducem aci, cât de lung este, acest *cantic* trist și dureros, care se încheie însă printr'o fanfară de speranțe sigure, realizabile.

D. Brătianu șise: (1)

Domnule,

Omagiul pe care am îndrăsnit să vi-l oferim cu ocazia anului nou a fost foarte slab. De ce n'am avut însă curajul să lucrăm după inima noastră? De ce aveam să ne temem lângă voi? De nimic, o scim acum. Ar fi trebuit s'o scim mai d'înainte, pôte o și sciam. Dar vai! când de vécuri toate ușile ne sunt închise, când de vécuri mâna palpitantă pe care o întindem la toți este totuși respinsă cu nepăsare, cu dispreț, cum am fi putut îndrăsni, necunoscuți cum eram de voi, sunt acum câte-va zile, să batem fără a tremura la ușa însuși a lui Quinet?

Scrisoarea bine-voitoare, generoasă, cu care ne-ați gratificat, scrisore pe care o iubim ca cel mai frumos titlu al naționalității noastre, ne permite astă-zi să îndrăsnim mai mult. Primirea simpatică, al cărui obiect suntem în acest moment, ne dă puterea și demnitatea ce convin unor oameni liberi, și ne dă și certitudinea că Dumnezeu nu ne va părăsi nici o dată, pentru-că voi, nu este așa, nici odată nu ne veți părăsi!

Obicnuit cum sunteți a vă da din belșug inima și sufletul pentru tot ce suferă, v'ați întrebat:

«Ce am făcut ca să merit această primă dovadă de simpatie?» O, Domnule, nu voi veți contesta Moldo-Românilor dreptul de a fi venit să sôrbă valurile de consolație și de speranță pe cari, din înalțimea catedrei, le-ați revărsat asupra omenirii!

De câte ori nu ne-am simțit cuprinși de un fior divin la auzul acelei voci profetice care, în fie-care zi, ne aducea adevăruri nouă; de câte ori, cu ochi scâlțați în lacrimi, n'am scos strigăte de bucurie, n'am sărit de pe bancă, când voi și ilustrul vostru amic, ca doi mari preoți, singuri depozitari ai secretelor Providenței, smulgeați înaintea noastră lințoliul ce acoperă pe eroica Polonie și ne lăsați s'o întrevădem plină de viață și de putere, trebuind să apară în curînd pe pămîntul celor vii, înfrumusețată cu toate suferințele pe cari au făcut-o să îndure.

De câte ori, eșind de la curs și intrând a casă, intrând în noi înșine, n'am vărsat lacrimi, lacrimi amare! Să nu vă pară însă rău de ele: nu sfășierile morței ne torturau inima; durerea nó-

1) Aceste discursuri, cum și scrisoarea, sunt imprumutate dintr'un manuscris al lui Bataillard din 1847, aflat între hârtiile lui I. C. Brătianu.

stră era durerea copilului care se naște; suferiam pentru că ne simțeam renăscând!

De câte ori nu ne am țis, în disperarea noastră: Ce, numele României nu va răsună nici o dată între zidurile Colegiului Franței? Ce, Quinet refuza-va botezul noii revelații copilului care plânge și crede? Ce, România naște în zilele cele mai frumoase ale omenirii; cerul spre a sărbători născerea ei, a dat lumii charta Libertății și a iubirei; Dumnezeu s'a pogorât din ceruri, s'a făcut om și a legănat copilăria ei cu propriile-i mâini; vulturul român a abdicat la imperiul lumii, și-a lepădat trăsnetele, s'a făcut Român, a luat crucea și a urmărit sorta acestui copil; toți barbarii, toți eroii Asiei, Hunii și Goții, Baiazet și Mahomet, profeții și zei, toți s'au plecat înaintea acestui copil, orî s'au sfărîmat de el; aruncat singur, pe un pămînt străin, a străbătut 18 veacuri de foc și de sânge, totdeauna în picioare, tot-d'a-una copil, tot-d'a-una tîner, tot-d'a-una Român; și ore peri-va, în zilele vóstre, copilul acesta, pe care Dumnezeu l'a născut ca simbol al iubirei și al puterii sale, ca imagine a aceloră cari se iubesc și cred în el?

Fi-va dar un geniú al rului mai puternic de cât Dumnezeu nostru și de cât Dumnezeu părinților noștri, geniú care, după ce a lăsat pe acest copil să vadă gróza celui din urmă supliciú a o sută de popóre cădute împrejurul lui, ar veni să-l jertfescă cel din urmă, spre a-l face să sufere mai mult și a umili pe tata?

Ce, în anul 1847, când, după veacuri de ghiețuri și de întuneric, o primăvară vecinică începe a spunta pentru lumea morală, când toate popórele se ivesc la lumina zilei ca semînțele pămîntului cari, în fie-care primă-vară, simțindu-se că trăiesc, sfărămă tirania colosului care părea că le-a înmormîntat pentru totdeauna, es de sub pămînt, își ridică capetele către cer, se acoperă de foi, se încoronéză cu flori și, spre gloria Creatorului, umplu universul de armonii fără număr, de colorii și de parfumuri; când inimile tuturor popórelor, atrase de centrul lor de gravitate, de Dumnezeu, se agită, prind putere și intonă imnul Libertății, întocmai ca miriadele de mici sfințe pe cari le vedem la prima rađă a sórelui, pline de bucurie și de speranță, aruncând slabele lor imbarcațiuni pe marea nesfărșită a cerurilor, făcend să răsune aerul de mii de cântece, amestecate cu șgomotul melodios al delicatelor lor lópeți și căutand să se înalțe mai sus, tot mai sus, în lumea necunoscută a spațiilor; când tot însuflețesc. când tot iea viétă, tot crește, tot se ridică, România singură, fiind-că a trăit tot-d'a-una, a luptat tot-d'a-una, pogorise-va ore în momînt plină de viață și de libertate, fără să lase în urmă-i un suspin o lacrimă, o părere de rău?

Ce, nu este de ajuns pentru Dumnezeu, când s'a arêtat printre noi, că a însuflețit ceea-ce n'are viață; trebuie să omóre și pe cei vii ca să ne dovedescă puterea lui? Trebuie, pentru mărirea lui, ca imnurile de bucurie și de veselie ale celor ce primesc viéta

să fie večnic amestecate cu plânsetele și scrișnirea dinților ale aceloră căroră ea li se smulge?

Ce, Dumneșeul creștinilor să fie mai crud de cât deii pă gînismului și n'a renunțat la jertfa mieluşelului de cât spre a face ca altarele să fumege sub cel mai nevinovat sânge al familiei omenesci?

Ce, trebuie ca un popor să moră din momentul în care începe a-și înțelege sôrta? Și Dumneșeul pe care îl preamărim, Dumneșeul a tot puternicieii, teme-se că-și perde prestigiul, dacă s'ar face cunoscut omului?

Ce, acela ce și-a dis fiul omului, acela care ne'a chemat fiul lui Dumneșeul și care e Dumneșeul lumii, ôre să nu mai vrea să sălășluască întru noi și ôre sufletul, care face parte din el, care se simte liber, trebuie să moră pentru pământ și să sbóre în ceruri?

Nu, nu! Acestea sunt blestemele Nu, România nu va muri! Dacă ea ar muri, nenorocire, nenorocire ție, omenire! Vulturul roman pierind, a luat cu el trăsnetele lui; vulturul român părăsindu-te, ți-ar lua crucea.

Nu, nu! Sufletul care. și și nôpte, plutesce între cer și pământ; flacăra aceea tainică care străbate în locașurile celor morți, înflăcăreză spiritele a miu de eroi sfințiți prin martiriu și le face să intre în sufletele popórelor pe cari le au botezat cu lacrimile și singele lor. Sufletul acesta mare, care planază peste mări și munți, merge de la din cer sufletul lui Dumneșeul și 'l pórta în Grecia, în Spania, în Polonia, în Italia, pretutinden unde aude un strigăt, pretutinden unde vede o lacrimă.

Nu, sufletul acesta nu putea lipsi României; ea n'a vęđut încă hidosul și sfășietorul spectacol al ciocililor Libertăței lumii, cari vin să surprindă copilul în rugă și să sape gropi în jurul lui; ea n'a așteptat ca copilul s'o chieame prin țipete, și a alergat înaintea lui.

Prin puterea sufletului voștru, ne-ați descoperit nouă înși-ne; ați ghicit starea sufletelor nôstre, și ne-ați dis: «Sunteți, ați fost și veți fi tot-d'auna; mă voiu ocupa de-naționalitatea voștră amenințată și i voiu apăra drepturile, după slabele mele puteri. Sunt vesel că contractez cu voi o legătură de acest fel, fie că catedra de la Colegiul Franței imi va fi deschisă, fie că voiu fi silit a-mi continua învățămîntul prin alte mijlôce». Ei bine, înaintea lui Dumneșeul și înaintea voștră, și noi jurăm pe altarul Patriei să murim cu toții pentru învățaturile Maiestruului.

Templul ne a fost închis; nu ne mai este îngăduit să ne rugăm împreună, și totuși, Domnul fie lăudat, nimeni nu va veni să ne insulte religia, nimeni nu va îndrăsni să urce treptele catedrei voștre. Doctrinile voștre luaseră o prea mare extensiune ca să mai pótă fi mult timp închise între zidurile unui templu, fie el chiar Colegiul Franței. Vę trebuia drept templu lumea; drept altar, inima fie-căruia din noi. Le aveți. Dumneșeul nu ne-a despărțit de cât ca să ne unescă mai bine.

Slabele vóstre puteri, pe cari popóarele și regii le cunosc, slabele vóstre puteri sunt Franța, Franța Jeannei D'Arc, Franța de la Fleurus și Austerlitz, Franța de la 1830, Dumneđeú și tot ce are viață în omenire. Numai în România vė așteptă opt milióne de credincioși, obicinuiți să facă minuni, căci n'au trăit de cât din minuni.

O, Românie, Românie, dacă Quinet te-ar cunoște! Dar te va cunoște, viața ta îi va fi povestită. Da, vė vom spune-o; vė vom da trecutul și prezentul nostru; voi ne veți da viitorul, ni l'ați și dat!

Quinet response:

Domnilor,

Mi-e frică, în emoțiunea de care mă vedeți plin, că-mi vor lipsi cuvintele; căci simt că pasul pe care îl faceți în acest moment nu se adresază de loc mie, ci are o însemnare mai adâncă și chiar străină persoanei mele.

Cine sunt și ce am făcut eu ca să merit a asculta asemenea cuvinte? Nu le-ași putea înțelege, dacă n'ar fi pentru mine strigătul unei naționalități care trăește, care fierbe în voi și pe care nimic în lume nu o va pute stîrpi!

Mi-ați amintit încă odată că este datoria oricărui om public, în Franța, să mERGă înaintea popórelor cari ceri să renască; primesc aceste cuvinte sfinte, ca o prevestire sigură pentru renascerea poporului moldo-român.

Sunteți o națiune creștină. Pentru ce se gândesc unii să vė instrăineze, să vė vîndă? De-și slabi, în aparență, pe voi se desfășură totuși cea mai mare afacere a vécului, cestiunea Orientului. Trece-veți în tăcere, ca o pradă, din mânele Turciei într'ale Rusiei? Dar cine v'a supus? Nimeni! Ați încheiat tractate, cari n'au fost urmarea unor înfrîngerii. Aveți tot ce dă dreptul nemuritor, o tradiție, o literatură care se deșteptă, o limbă propriă și rudă cu a noastră. În sfîrșit, naționalitatea vóstră ne este necesară; dacă periți voi, noi înșine suntem isbiți în același timp; sunteți stavila noastră la mEdă și, după cum este Polonia la mEdă-nopte.

Voi, cari veniți să căutați în Franța aerul liber ce vė lipsese adesea; voi cari reprezentați tinerimea moldo-română și cari sunteți speranța țerei, să nu vė descuragiați din cauza greutăților. Ce sunt ele față cu scopul ce urmăriți? O naționalitate de apărut, sufletul unui popor de păstrat, de scăpat, este, oric- ce s'ar întâmpla, cea mai slântă misiune ce se pÓte oferi ómenilor. Nu socotiți nici numÉrul vostru, nici pe al dușmanilor. Sunteți înconjurați, învéluiți de inimici puternici, Turcia, Rusia, Austria; dar e ceva mai presus, mai puternic, mai invingibil, mai indestructibil de cât tÓte puterile pămîntului: sufletul care trăește în cuvintele

ce rostirăți, lacrimile pioase ce vă curg din ochi; spiritul național și eroic, pe care îl arătarăți, simțirea nemuritoare ce vă subjugă în acest moment; dacă acest spirit se propagă, nimic pe lume nu vă va putea nimici; din potrivă, fie-care di vă va întări și, fiind că toate cuvintele ce rostim aci sunt serioase, trebuie să adaug că nu aveți numai o patrie de apărut, ci că veți fi datorii o face, poate chiar cu prețul sângelui!

Fie ca aceste cuvinte să străbată până în Moldova și în Muntenia. Ele vor dovedi părinților voștri, amicilor, compatrioților, că Franța nu este pentru voi, nici pentru ei, o țară străină, că sentimentul țării voștre nu face de cât să să călescă printre noi, și că alianța dintre Francesi și Moldo-Români este în sine un lucru săvârșit în spirite.

Ceea-ce ați făcut, domnilor, nu este numai o dorință, e făptuirea unei naționalități vii și neperitoare, în inima generațiunei care este stăpână pe viitor!

Entuziasmul ce produse între Români de față acest răspuns era atât de mare și de comunicativ, în cât unul din ei, Vărnăv, luând cuvântul, după ce arată strinsa unire ce lega pe toți tinerii Români, ceea-ce le promite forță, strigă: *Su jurăm toți de a muri pentru patrie!*

Și toți jurară.

Tinerimea câștigase definitiv românimei pe Quinet. Pe lângă Lamartine și Quinet, ea câștigă causei române și pe alți bărbați, ca Michelet, Louis Blanc, Béranger, etc., toți bărbați dintre cei cari inspirați și călăuziau opiniunea publică francesă și sciu a-i face simpatici causei redeșteptării României, arătând-o pe acesta și făcând să fie recunoscută ca o soră mai mică a Franciei, dar cu atât mai vrednică de iubire, cu cât era mai izolată de națiunile surori.

Isbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Franția fu, pentru tinerimea română din Paris, încă un bine venit prilej de a atrage, și în cercuri mai mari, bine-voitoarea și frățesca atențiune a Francesilor asupra României.

Mulți din Români luară parte la mișcarea Francesilor, luptară, munciră, se expuseră, împreună cu ei, și prin aceste jertfe din parte-le stabiliră relațiuni pe cari pericolul comun le nasce, pe cari numai mórtea le intrerupe și cari mult folosiră României mai apoi.

După isbucnirea revoluțiunii și formarea guvernului provisoriu, tinerimea școlară română se infățișă guvernului în grupă, cu stégul său, și-i arată a ei căldurosă simpatie pentru

Francia și pentru guvern. Fură primiți de d-nii Buchez, Barthelemi Saint-Hilaire și Adam.

D-l Buchez, ajutor la primăria Parisului, le răspunde următoarele la discursul ce ținură :

«In numele guvernului provisoriu, primim cu recunoștință acest semn de simpatie ce ne dați d-vastră.

«Noi nu ne mirăm că d-vastră vă aflați, împreună cu noi, pe baricade. In Franța, se proclamase de mult principiul fraternității națiunilor și d-vastră trebuie să ne socotiți ca pe frații d-vastră. Noi aflăm cu noi oameni din toate popoarele Europei (afiători în Paris) implinind acelaș lucru. Așa, ceea ce se făcu în Paris nu este numai un lucru franțuzesc, ci este un lucru european. Ceea ce pe Franța a oșebit-o tot-deauna este că ea primi pururea în sinul său pe toți oamenii, cari au trebuit a se jertfi și cari voră a se uni cu dinsa spre a face lucruri de jertfire.

«Europa, domnită îndelungat de guverne monarhice, își sfișie ea însuși lanțurile sale.

«Principii Europei, insuflați de egoismul de a stăpini, se certau pentru provincii, și în același timp mahometanismul călca Orientul, el călca și Europa până la Dunăre.

«Voi singuri, slabi cum erați, prin al vostru curagiū și prin silințele voștre, trăserăți luarea aminte a Europei; slabi cum erați, și mai fără nici un ajutor, voi ați și câștigat, nu libertatea, ci totuși nădejdea că peste puțin o veți avea. Avem cuvint a crede că Europa, liberă odată și ne formând de cât o singură națiune, va arunca ochii în părțile Orientului, de unde li veni și ei această lumină pentru care voi vă rugați, și că ea (Europa) va scăpa atunci pe frații săi. Acesta e datorința sa de fraternitate.

«Aci, nu se vorbesce de popore cari se tem de vre-o subjugare, de care mândria franțuzescă se sfișie; aci nu mai e întrebarea de acea aplecare a națiunilor de a intra la prepusuri; aci e vorba de un mare lucru al civilizației; e vorba pentru a se înapoia civilizației acelei țări unde unele orde, în trecerea lor slărimară toate, înfătoșind acel fenomen singular al unui popor domnitor, care într'aceea piere, prin chiar păcatele sale.

«Voi aveți a face lucruri mari, pentru că voi sunteți avangarda Europei înturnată către Orient.

«Nu putem pătrunde viitorul; avem însă cuvint a crede

că acest veac nu se va încheia (1900), până nu se va asigura deplina sôrtă provinciilor dunărene și nu va domni libertatea în țările cari fuseră primarul ei leagăn. Noi nici de cum nu putem uita întâiele serviciuri ce făcu poporul vostru. Istoria le păstră pe acelea și voi aveți dreptate a vă lăuda (d'être glorieux) cu trecutul vostru și eu cred că fiii voștrii vor fi vrednici de străbunii voștrii 1).»

După acestea, deputațiunea română, cu cuvinte de bucurie, dete guvernului provisoriu un steag.

D-l *Buchez* primindu-l diise: «Primim steagul vostru, și îl vom alătura la acele steaguri numeroase ale națiunilor Europei, cari toate sunt aici întrunite, ca un simbol al uniunii popórelor.»

Solemnitatea se închee cu strigărea: *Vive la Republique! Vive le gouvernement provisoire!*

Tinerii români, patrioți înainte de toate și încălziți de cele ce văduseră și în parte și făptuiseră, precum și de cuvintele de inimă înălțătore ce au diiseră, se hotărâră să se întórcă în țară, spre a lucra la a ei regenerare.

Intre cei dintâi cari plecară, fură frații D. și I. Brătianu; ei se opriră la Viena și vădură și cunoscură și se înțeleseră cu studenții români de acolo, între cari cel mai entusiast, cum spun Notițele rămase de la I. C. Brătianu, era Nicolae Popea.

PREGATIRI ÎN ȚARA

În țară, starea de lucruri era atât de rea și de nesuferită în cât toți doriau, voiau și așteptau o schimbare.

Dar dacă toți doriau schimbarea, scopurile ce urmăriau nu aceleași erau.

Intr'adevăr boierii cei mari, poftitori ca tot-d'a-una de tron, voiau și lucrau la resturnarea lui Bibescu, pentru a-î lua locul, rămânând ca în urmă, când numai unul dintre toți s'ar face Domn, cei-l'alți să se unescă în contră-î și ast-fel se repete la înfinit acele înlănțuirii de intrigii și de lupte sterpe șiucidătore, numai în vederea dobândirii tronului.

1) Traducerea făcută în *Gazeta Transilvaniei* din 1848.

Partidul național însă, nu un scop așa de josnic urmăria; el voia reînvierea României, intrarea ei, prin modernizare, în familia statelor europene și întocmirea unor instituțiuni cari să ajute, să provoce chiar, propășirea generală morală, culturală, civică a tuturor Românilor și prin aceasta chiar propășirea țării întregi; el voia ca Românii să devie toți de o potrivă înaintea legilor; să aibă toți drepturi, iar nu unii numai drepturi și alții numai sarcine

Mulți erau în tinerimea de atunci cari nutriaū aceste aspirațiuni; inima lor le doria, cugetul lor le impunea să lucreze și iubirea patriei îi impingea la tot felul de jertfe.

Cât despre popor, birnicul nenorocit, care gemia turtit sub greutatea dărilor și a nedreptăților, el aștepta mântuirea cu nesăturată însetare; căci cuțitul ajunsese la os, paharul suferințelor era plin și nemaî lipsind de cât o picătură, pentru a-l face să se reverse.

Domnia Bibescuului în Muntenia și a lui M. Sturdza în Moldova, fu acea picătură.

De la un cap la altul al țării, apăsarea făcuse să se nască uri, cari se înfiripău în cântecul:

Din Cerneți la Dorohoi
Țara-i plină de ciocoi

Bate, Dómne, pe ciocoi
Cum ne bat și ei pe noi.

apăsarea făcuse asemenea să se nască și să crească dorința fierbinte de o schimbare, căci pururea răul, în chiar excesul lui, pedépsă își are și lecuirea o provocă.

Dar nu numai poporul și negustorimea — singurii birnici și singurii numai cu datorii fără drepturi — nu numai ei doriaū și voiaū schimbarea în bine.

Femeile cu a lor inimă de tot răul milósă, deteră și dtusele sprijin spiritului de reforme. D-șóra Magheru, spun Notițele lui I. C. Brătianu, câștigă pe tatăl-séu pentru cauza poporului; îl rugă, îl imploră, îi cădu în genuchi și ast-fel deslupi pe Magheru de regimul d'atunci și dete poporului și causei lui pe acel bărbat, care fu unul din stlpii mișcării.

Mamele și surorile asemenea se simțiaū atrase spre fiii și frații lor europenisați și, cu drag, încurageaū pe duelgii

și bonjuriști — cum îi numiau în batjocură bătrînii boeri ruginiți.

Boerii cei mici, cari și ei purtau cu silă jugul regimului ce-i umilia și-i ținea în pozițiuni inferioare, silindu-i a cheltui ale lor merite pentru tolosul boerilor nedestoinici, cari ocupau pozițiunile superioare, boierii cei mici, dicem, voiau și ei schimbarea, pentru a putea să aibă rolul la care le da drept munca și meritul lor.

Numai Domniî dar, și puținii lor amici, căroro singurî starea de lucruri le folosia, numai ei o susțineau, numai ei voiau ca ea și mai departe să dăinuiască.

Când dar atmosfera în țară acesta era, isbucnirea revoluțiunii în Franca și întinderea ei până la Viena, făcu pe toți să dică: *a sosit momentul!* și să se pună pe lucru.

Inceputul îl făcură Moldovenii.

Tinerii moldoveni, cari doriau propășirea și binele țării, după ce de mai multe ori se întâlniră în taină; după ce statorniciră între dînșii mai multe puncte de vederi comune, hotărîră ca mișcarea lor de regenerare să o săvîrșască pe o cale cu totul legală. Stăpânirea aflând de întrunirile acestea, întrebă pe d-nii C. Rolla, Lascar Roseti, M. Iepureanu, P. Cazimir, N. Ghica și V. Alexandri: cari sunt dorințele obștei?

Dînșii răspunseră că nu pot lua asupra-și această sarcină de a vorbi în numele obștei, fără să se fi sfătuit mai întâi cu acea obște.

În acest scop, în séra de 27 Martie 1848, se ținu o întrunire la hotel Regensburg, vecin cu palatul Domnitorului; luară parte la întrunire vre-o 2000 persoane din toate stările sociale, Ieșeni și de prin județe; asistă chiar ministrul din lăuntru Stefanaki Catargi și aga (prefectul poliției) Pruncu.

D-nii Rola, Roseti, Ghica și cei-lalți arătară celor întruniți dorința ministrului și adunarea numi un comitet ca să redigeze cererile «pentru îmbunătățirea Românilor din Moldova»; comitetul se întruni, lucră, și a doua-zi, la întru-

nirea de la logofetul Costache Sturza, supuse obștei lucrarea. Iată textul chiar al acelei lucrări:

Fraților

În prejma doveșilor vederate de suferințele ce se simt de poporul Moldovei și a neapăratelor îmbunătățiri ce cere starea țerei, ocârmuirea, prin organul d lui ministru, s'a adresat la câte-va persoane din locuitori, spre a se da opinia publică în privirea suferințelor și a îmbunătățirii stărei poporului Moldovei. Acele persoane răspundând d-lui ministru că nu pot lua asupra lor însărcinarea de a arăta opiniile obștei, până a nu cerceta în sinul ei, s'a îndatorit a merge în sinul obștei și a asculta glasurile sale, spre a le împărtași ocârmuirei, D. ministru nu numai că a primit această propunere, cunoscând singur bôla țarei și neapărata ei trebuință de vindecare, ci a făgăduit să vie însuși în mijlocul fraților sêi, ca un om ce, fiind însărcinat a păzi regulamentul țarei, trebuie să fie însuflețit de dorința binelui obștesc.

Deci, în 27 Martie 1848, seara pe la 7 ceasuri, adunându-se numerosă obște, alcătuită de toate stările din țeră, precum și din străini de toate națiile ce locuiesc în Moldova, acea obște a ales un comitet în care și-a depus totă încrederea sa și l'a însărcinat a arăta cârmuirei simțirile și dorințele de care este pătruns fie-care.

Comitetul dar, adunându-se astă-zi în 28 Martie 1848, și cercetând starea critică de astă-zi a societăței, s'a încredințat în cuget curat și nemișcat de patimi, că pentru de a pune Moldova pe o cale de fericire, mijlocele cele mai sigure și mai neapărat trebuitoare sunt următoarele:

1. Sânta pădire a Regulamentului, în tot cuprinsul său și fără nici o restălmăcire:

2. Săcarea corupției prin pravili înadins făcute și a abuzurilor ce isvorăsc din acea corupție.

3. Siguranța personală, adică nimeni să nu pôta fi pedepsit de cât pe temeiul legilor și în urmarea unei hotărâri judecătorești. Fieșce-care arestuit să fie înlățosat în vreme de 20 ceasuri dinaintea tribunalului competente.

4. Grabnică îmbunătățire a locuitorilor săteni atât în relația lor cu proprietarii moșielor, cât și în acelea cu cârmuirea, precum contenirea tuturor bellicurilor cunoscute sub numirea de plată și cele-l'alte.

5. Alcătuirea unei noui catagrafii, spre a scăpa de împilare pe toți nenorociții locuitori, cari sunt astă-zi asupriți prin măsurile catagrafiei trecute.

6. Maziliu, ruptașii, ruptele vistieriei și cele-l'alte clasuri privilegiate să fie ocrotiți, potrivit Regulamentului, și să nu mai fie ntrebuințați în trebile particulare.

7. Privighetorii să se alegă, după glăsuirea Regulamentului, fără nici o înfrurire a cârmuirii.

8. Reforma școlilor pe o temelie largă și națională, spre răspândirea luminărilor în tot poporul.

9. Desarmarea grabnică a arnăușilor și a altor ce s'au înarmat de ocârmuire și închezășuirea lor pentru viitor că nu vor mai fi pricină de turburare publică.

10. Ridicarea pedepselor trupesci înjositoare caracterului de miliție națională, îmbunătățirea hranei sale și mai ales dreptă înaintare în ranguri după meritele personale,

11. Militarii cari au slujit patriei și cari au câștigat recunoștința obștescă să fie scutiți de ori-ce dăjdi, când vor eși din slujbă.

12. Miniștrii să aibă deplina libertate pravilnică în lucrările lor, pentru ca să poarte totă răspunderea acestor lucrări.

13. Desființarea poșlinei(1) ca una ce este vătămătoare agriculturii și comerțului țerei.

14. Îmbunătățirea portului Galați, ca cel mai mare canal al înfloririi comerțului și agriculturii țerei.

15. Rădicarea morală și socială a clerului.

16. Păzire cu sfințenie a legilor pe cari se rezimă creditul public, și acesta în privirea tuturilor, fără osebire, pentru siguranța relațiilor comerciale.

17. Informarea unui tribunal de comerț în Iași; codul de comerț al Franței, consfințit de Regulament, să fie tâlmăcit în limba țerei.

18. Bani de rezervă să fie întrebuințați în formarea unei bance de scont pentru înlesnirea negoțului țerei.

19. Hrana obștei de prin târguri să fie subț cea mai de aproape îngrijire a stăpînirii, spre a nu se mai face mijloc de îmbogățire particulară.

20. Aședarea poliției târgurilor pe principiul omenesc în privirea nenorociților arestați.

21. Liberarea tuturor arestațiilor în pricină politică atât civile cât și militare; reintorcerea driturilor politice acelor cărora li s'au ridicat nedrept pentru asemenea pricină.

22. Nestrămutarea din posturi a ampioiaților vrednici și cinștiți și înaintarea lor în posturi mai înalte, potrivit Regulamentului, precum și sporirea lefilor lor spre a le înlesni mijloce de o viețuire cinstită și neatirnată.

23. Toți ampioiații să fie răspunđători pentru faptele lor în lucrările slujbelor, ce le vor fi încredințate.

24. Înființarea unui banc național pe cel mai sigur temeliu.

25. Grabnică reformă de îmbunătățiri în condica criminală, în proceduri și în sistemul pedepselor.

(1) Poșlina era o taxă de export asupra grânelor, al cărei produs Obșteșca Adunare îl hărăzise Domnului, peste lista civilă fixată de Regulament și chiar contra lui.

26. Impărțire dreaptă și potrivit Regulamentului, a banilor pensiilor și îndreptarea abuzurilor ce s'au introdus în împărțirea acestor bani.

27. Ofisurile slobozite până acum de ocârmuire în ramul judecătoresc și administrativ să se supue voturilor Obșteștii Adunări, și pe viitor să se contenască de a se slobozi asemenea ofisuri, fără a fi cercetate de Adunare.

28. Seansele tribunalelor să fie publice.

29. Seansele Obșteștii Adunări să fie publice. Ținerea buneî orîndueli în sinul ei să atîrne de acesta însuși, iar nu de vornicia de aprodi.

30. Tot pămîntenul să aibă dreptul de a adresa jalbă Obșteștii Adunări.

31. Deputații să nu pôtă fi în slujbă, să nu pôtă primi nici ranguri, nici mulțumire bănescă în vremea deputăției lor.

32. Chipul ce s'a întrebuițat la alegerile deputaților, fiind în potriua legilor și în urmare și Obșteșca Adunare de astădi fiind rodul acestui chip, nu insuflă nici o încredere obștei, deci această adunare să se desființeze și îndată să se însgebe o nouă Cameră, fără nici o înriurire asupra alegătorilor din partea cârmuirei, pentru ca acea Cameră să fie adevărată representație a nației și adevărată închizăsluire a foricirei patriei.

33. În puterea art. 57 din Regulament, Camera să aibă dreptul de a face Domnului punere înainte a tot fulul de lucruri privitoare la folosul obșteșc.

34. Rădicarea censurei în privirea tuturor trebilor și a intereselor din lăuntrul țarei.

35. Informare grabnică a unei guardii cetățene prin tôte tirgurile țarei, alcătuită atît de Români, cât și de străinii proprietari.

(ss) *Iorgu Sturza, C. George Cantacuzino*, (mădulari ai Comitetului).

Adunarea aprobă tôte cererile și până sera le și subscriseră peste 800 persoane.

Insuși Mitropolitul Meletie puse a sa semnătură pe actul dorințelor obștei.

Comitetul împărțâși ministrului copie, spre a o supune Domnului, nădăjduind că Măria Sa se va ține de făgăduiala ce dase de a țimplini dorințele obștei.

Aceste dorințe — precum se vede — erau foarte moderate; căci afară de libertatea preseî, responsabilitatea ministrilor și garda națională, tôte cele-lalte cereri numai și numai drepta și țară abuzuri aplicare a Regulamentului o cereau. (1)

(1) Trebuie să spunem însă că tinerimea și-a mărginit cererile la cele 36

Domnul, însă după cum spune Alexandri (1), rămase surd la cererile obștei și porunci miliției să aresteze pe turburătorii (?); iar el se închise în cazarmă.

Șese sute de soldați și pompieri calcă casa logofetului Sturza și negăsind de cât pe stăpânii casei, alergă la locuința lui Alecu Mavrocordat. Acolo se aflau câți-va tineri cari așteptau răspunsul de la Domn. Membri comitetului, cari fuseseră la ministru, se întorc și spun că Vodă nu primesce cererile.

Mai în acelaș timp, soldații năvălesc în casă, lovesc cu patul puscilor, prind și tirăsc cu ei pe tineri, și-i duc la cazarmă după ce au sfărîmat mobilele din casă. Se mai calcă casa cneazului G. Cantacuzin, casa Roseteștilor, a lui N. Docan, Lupu Balș, Virnav și altele multe, arestându-se peste 200 persoane.

Trei-spre-dece dintre cei arestați și anume: Alecu Moruzi, Lascar Roseti, Răducan Roseti, Dim. Roseti, Alecu Cuza, Romolo, M. Iepureanu, Moldovanu, N. Catargiu, Filipescu, B. Cantacuzin, P. Balș și Miculescu, sunt legați în căruțe de poștă și porniți spre Galați și apoi trecuți la Măcin, fără să fi fost nici judecați, nici osândiți de vr'o autoritate, potrivit legii.

Se fac liste de proscripții pe județe și se dau ordine ca tinerimea de la Paris să fie oprită de a se întorce în patriă. (2).

După aceste isprăvi, Domnul publică următorul *ofis* cu No. 134, din 29 Martie 1848.

Iubiților noștri orașeni de toate treptele din Capitală!

Cu o vie măhniciune am privit neliniștea ce v'a învăluit în curgere de câte-va zile, care s'a pricinuit de câți-va netrebniți cu cugetări tulburate dintre boeri.

Dragostea părintească ce Domnia noastră avem pentru d-v. ne a îndemnat de la început a lua măsurile cuvenite pentru alinarea

puncte, pentru că nădăjduia că ele primindu-se și prin urmare și disolvarea adunării, va putea în urmă să propună reformele democratice mai aceleia ce doria și pe care mai târziu în August 1848 le-a și redactat și publicat M. Cogălniceanu în Bucovina, sub titlul de: *Dorințele partidei naționale din Moldova*. Aci se cuprindea: egalitatea drepturilor civile și politice; adunare obștescă compusă din reprezentanții tutor stărilor; instrucție egală și gratuită; contribuția generală; oborirea rangurilor; oborirea boierescului și improprietărirea sătenilor, etc.

(1) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovei, a omenirei și a lui Dumnezeu.

(2) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovii, a omenirei și a lui Dumnezeu.

neodihnei ce numiții au împrăștiat în sânul pacnicilor d-v familii, însă aceeași simțire părintescă ne-a povățuit iarăși, ca mai întâiu să întrebuintăm toate chipurile de blândețe, de care pururea am dat dovadă, cu nădejde că se vor întorce de la sine cu datornica rînduială.

Vedënd în sfîrșit că în această blândețe pomeniții, restălmăcînd-o, s'aũ obrăsnicit din mult în mai mult, dăpă care părintesca noastră inimă n'a mai putut suferi a vè vedea în necazurile îngrozirei, ce făcea cu singură țintire, de a sminti și răsturna dreptățile ocărmuirei și liniscea obștescă, Noi am întrebuintat măsuri pentru împrăștierea turburătorilor, și prîndëndu-se pe cei mai vinovați dintre dînșii, s'aũ și luat cuvenitele măsuri asupra-le, și pentru restatornicirea liniștei de care v'ați bucurat cu necurmare de la suirea Năstră pe scaunul Domniei țarei și până acum.

Iubiții noștri orașeni! Mai multe doveđi v'aũ dat încredințare despre prielnicele cugetări ce păstrăm pentru d-v, în cât trebuie să credeți cu neîndoire că vestirea ce vè facem pentru contenirea pricinei de ne-odihnă ce ați avut, și cari v'aũ precurmat relațiile de negoț, este de multă mîngăere pentru noi, care ne-am interesat pururea cu osebite pentru buna petrecere și fericirea d-v.

Ne rămîndu-ne dar de cât a vè mulțumi pentru dragostea ce ne-ați dovedit și la acest prilej, prin încrederea ce ne-ați arătat, așteptând cu lăudată răbdare punerea la cale a obștescului d-v. părinte; ne grăbim tot-de-o-dată a vè încredința despre sfărîmarea cu totul a complotului urzit cu violene închipuirii și ademenirii și vè sfătuim ca, încredințându-vè în părintele d-v., să depărtați totă îngrijirea ce ați avut, și fieș-carele să-și urmeze ca și mai înainte îndeletnicirile sale fără nici o îndoire, rămînd desăvirșit încredințați că ocărmuirea a luat toate măsurile trebuitoare ca să vè apere de suferinți.

Iași 29 Martie 1848 No. 134.

Ast-fel, luând mișcările pe capii ei și o de mai nainte organizare neesistând; ér pe de altă parte, teroarea stăpînirei îngrozind pe toți, mișcarea din Moldova se putu privi ca stinsă.

Stinsu-s'a cu adevărat șgomotul ce s'a făcut și tăcerea mormîntului început-a iarăși a domni; dar rămas-a în inima tinerimei și a poporului neatins și crescut-a și invigoratu-s'a încă prin persecuțiune, dorul mîntuioi patriei, prin care isvorit-a nu târđiu: *Dorințele partidului național din Moldova*, publicate de Cogălniceanu.

Causa dreptă, causă avënd martirii, mai curând sau mai târđiu trebuia să isbutescă și . . . a isbutit. . . .

PREGATIRILE IN MUNTENIA

Societatea secretă, înființată de Constantin Golescu, (1) nu muri cu mórtea lui; ea fu urmată de I. Cămpinenu și în urmă de nepotul său Ion Ghika, iar pe la 1843 luă numele: *Dreptate-frăția*. N. Bălcescu, făcea parte și dînsul fu care inițiă pe căpitanul Christian Tell.

Bălcescu fu apostolul cel mai ager și zelos; cu timpul el atrase în acéstă societate pe maiorul Voinescu II, Boliac, Bolintinenu, Deivos, Al. G. Golescu, Marin Serghiescu, Filipescu și alți civili și militari (2). Căpitanul Tell inițiă pe d. Al. Christofi (3).

Societatea literară asemenea esista și-și urma lucrarea; ea n'avea nimic ascuns; dar faptul întrunirei la un loc a mai multor ómeni, voind binele țării, nu fără efect putea rămâne, chiar din punct de vedere politic; ea apropia pe ómeni, îi făcea să-și comunice unii altora vederile și, chiar din acest schimb, nu putea să nu isvorască o apropiere și pe alte terenuri de cât cel literar.

Când isbucni revoluția franceasă din 1848, societatea *Dreptate-Frăția*, care acum coprîdea pe toți tinerii doritori de reforme, hotări și ea ca să se misce.

Librăria lui C. A. Rosetti și Winterhalder — situată în fața actualului Club regal, cam unde e magazinul Regiei, deveni loc de întrunire a tinerimei; toți veniaū acolo spre a afla scirile din Europa și a-și comunica unii altora vederile lor asupra ce erau și ei datorii să facă.

Intruniri, negreșit mici, și numai între cei din societatea *Dreptate-Frăția*, se ținură la Rosetti, în strada Isvorului, mai spre centru de Grădina cu cai și urmară acolo până când poliția incepu a înconjura casa în fie-care nópte. La acele întruniri, luaū parte Ion Ghika, Golesci, Voinescu II și alții.

După ce întrunirile nu se mai putură ține la Rosetti, se ținură la Golesci. La una din acele întruniri să și întocmi co-

(1) Veđi mai sus pag. 15.

(2) *Ion Ghika*. Scrisori către Alexandri, ediția 1887, pag. 689.

(3) *Al. Christofi*. Biografiă.

mitetul revoluțiunii, care — cum spune *Pruncul Român* — însărcină pe Rosetti să se ducă la Domnitor și să-l roge, în numele tuturor, a se pune în capul lor și a înființa reforma și regenerarea României.

«Bibescu, adaugă *Pruncul*, refuză, pretextând că n'ar fi venit vremea și că națiunea română nu e în stare să se rădice(1).»

(1) La Academia. În conдика No. 8 a Mitropoliei Bucuresci se găsește următoarea petițiune, nesubscrisă de nimeni, și adresată Domnitorului. Ea cere reforme, dar e sigur că nu e pornită din comitetul revoluționar, de vreme ce pentru săteni nu cere dreptul electoral și menține dependența externă a țării. O reproducem totuși, spre a se vedea că reforma se agita și în alte cercuri, afară de cele revoluționare.

Prea Înălțate Dómnne,

O tristă încercare de 18 ani ne-a dovedit că măsurile cuprinse în Regulamentul organic nu sunt o cheazăuire deștoinică în potriua grozavelor călcări ale administrației. Nemulțumirea publică crește din zi în zi și va aduce fără îndoială o turburare socială, ce ne amenință de o sfșiiere neplăcută între deosebitele clase ale locuitorilor principatului.

Prea Înălțate Dómnne! Este vremea a unii aceste deosebite clase, și a le cufunda în interesul comun al patriei, și acesta este singurul mijloc de a statonici odihna publică și de a opri marea nenorocire, care ne amenință.

Deci dar, cerem de la Înălțirea Vóstră să bine-voiți a lua îndată măsurile acelea, cari au ajuns a fi de trebuință neapărată și dorința norodului luminat de nenorocire și apăsare.

Aceste măsuri mântuitoare sunt cele următore :

- 1). Desființarea clăcii și slobozenia țeranului.
- 2). Darea pe veci saă pe un termen de 100 ani a unui număr de pogóne fie-cărui locuitor cu un preț anual hotărât o-dată pentru tot-d'auna, și care preț să fiă potriuit valorii adevărate a pămintului, iar nu venitului de astăzi.
- 3). Desființarea a ori-ce fel de beilic.
- 4). Desființarea tuturor rangurilor.
- 5). Intinderea dreptului de alegere la toți cei ce sunt proprietari de pământ fără osebire de religie și de naționalitate; la toți aceia, ce plătesc patentă de întâia clasă; la toți ce exercităză o profesiune liberală: medici, avocați, ingineri, profesori și artiști.
- 6). Dreptul de a da fie-care jalbă Obștescei Adunări.
- 7). Numărul deputațiilor la Obștesca Adunare să se reducă la 120 și să fie români.
- 8). Re ponsabilitatea miniștrilor și a celor-l'alți funcționari publici.
- 9). Publicitatea desbaterilor Obștescei Adunări și desființarea censurei.
- 10). Dreptul de-a nu plăti nici-o dare către stat, dacă nu va fi votată mai întâiu într'acel an de Obștesca Adunare.
- 11). Nesiluirea domiciliului locuitorilor.
- 12). Intocmirea juriului în pricinii criminale și corecționale.
- 13). Nestrămutarea judecătorilor.
- 14). Dreptul de a trage fie-care în judecată pe judecătorii concusioneri, lără de a avea trebuință pentru acesta de vre-o deslegare.
- 15). Punerea în lucrare a desevirșitelor hotărâri judecătorești fără întârire Domnescă.
- 16). Desființarea taxelor și a cheltuelilor de judecăți.
- 17). Neatirnarea staturilor orășenesci și corectarea bugetelor lor de comisia permanentă orinduită de Obștesca Adunare.
- 18). Punerea în lucrare a măsurărei pămintului generale, a îmbunătățiri soiurilor de dobitoce și a felului semințelor.

Ne oprim aci, spre a constata că comitetul reformelor își da pe deplin seamă de gingășia situațiunii și de interesele multiple, nu numai interne, ci și externe, ce puteau fi puse în joc, prin reformele ce proiecta pentru înălțarea și regenerarea țării El nu voi dar să complice mișcarea pentru emancipare și regenerare cu răsturnarea Domnitorului; voia din contră să convingă pe Domn și să-l atragă în cercul de acțiune a comitetului, pentru ca ast-fel mișcarea să fie accentuată și caracterisată neîndoios numai ca o mișcare de emancipare, atât internă cât și externă.

Domnul însă, nu înțelese, nu voi, sau nu putu, ci din contră se grăbi a lua măsuri aspre și rigurose, pentru a înrâna proiectata mișcare.

Pe atunci, se întorseră din Paris, Dumitru și Ion Brătianu și se alăturară la comitetul *Dreptate-Frațid*.

Veniți dintr'un oraș unde luaseră parte la o revoluțiune, ei aduceau în comitet otărîre, spirit de întreprindere și de sacrificiū și în slrșit acel curagiū necesar unei revoluțiunii, pe care li-l insuflase participarea lor la revoluțiunea franceșă.

Comitetul fu compus din următoarele persoane :

Ștefan Golescu
Nicolae Golescu
Radu Golescu
Alec C. Golescu
Dum. Brătianu
Ion Brătianu

19). Punerea în lucrare a recrutații prin sôrtă și primirea măsuri care se asigureze sôrta soldatului când iese afară din slujbă.

20). Intrarea în veniturile statului a comunităților religioșe particulare și străine; chibzuindu-se mai pe urmă de Obșteșca Adunare felul despăgubirei uunai în bani, ce s'ar cuveni pentru aceste din urmă, luând drept temelid prețul pămîntului, după desființarea drepturilor feudale.

21). Intocmirea unei gvardii naționale.

22). Inființarea unei bănci naționale.

23). Chemarea îndată a unei Obșteșci Adunări extraordinare, care să revizuască Regulamentul și să-l pună în armonie cu principiurile de mai sus și ca să facă cunoscute cererile noastre și înalțelor curți a căroră generoșă protecție ne-a sprijinit drepturile noastre politice în tâtă vremea.

Cerind, Prea Înălțate Dômnne, cooperația Înălțimei Vostre pentru lucrarea împăciuirii și a înfrățirii tuturor Românilor, astăzi, că a sosit acea și însemnată de prevedința divină pentru curata expresie a dorinței românilor, Vă facem cunoscut și acesta, că norodul crede, că acele mai multe nenorociri vin din lăcomia, din neomenia și din nedestoinicia miniștrilor din lăuntru, al finanțelor și al poliției, a căror depărtare și pedepsă pilduitoare este o condiție a liniștei publice.

N. Bălcescu
 C. Bălcescu
 Al. G. Golescu (Arăpila)
 C. A. Rosetti
 C. Boliac
 Ion Ghika.

Acest comitet însărcină pe N. Bălcescu a scrie proclamațiunea și apoi o aprobă la o întrunire ce se ținu la N. Golescu. Acesta fu proclamațiunea care se tipări mai târziu în tipografia lui Eliade și se împărți la Islaz și în totă țara, când izbucni revoluțiunea. (1)

Comitetul mai alese din sinu-i un comitet mai restrâns numit executiv și care se compuse din Ion Ghika, N. Bălcescu și Al. G. Golescu, cu deplină putere d'a organisa și a conduce acțiunea.

Organisarea consta în grupări de câte dece, fie-care frate cunoscând numai pe șeful său imediat, adecă pe acela care îl inițiase.

Acastă organisare pe care o arată I. Ghika, în opera numită, mi-o confirmă și d. Axente Sever, care spune că a venit la dînsul într'o seră Rosetti, I. Brătianu și un Golescu—nu scie care—conduși de Aaron Florian, că l'aū înțrebat de vederile sale despre o mișcare și l'aū însărcinat a se ocupa cu organisarea tabacilor și a măcelarilor.

Axente, care era profesor și locuia la Dobrotesa, în apropiere de acei muncitori, s'a și pus pe lucru, avend la fie-care două-deci de case un om cu care sta în comunicare.

Se subscriseră bani, depunându-se la Rosetti, care fu numit casier; să cumpărara chiar arme în taină. Ecă cum se proceda: Rosetti depunea bani la neguțatorii cei inițiați și când voia să se cumpere o armă, scia neguțatorului: «dați aducătorului un ghiudem și doi cârnați»—ceea ce însemna: «dați-i bani pentru arme.» (2)

Se pare că înainte de Pascale din 1848 organisarea era destul de înaintată, de vreme ce comitetul otărise izbucnirea revoluției la Islaz, la Vâlcea la Prahova și la Bucuresci, otărînd și pe acei din membri săi, cari trebuia să mergă prin acele localități.

(1) *I. Ghika*: Scrisori către Alexandri, pag. 705. *I. Eliade*: Memoires sur l'hist de la Regener, pag. 53.

(2) *I. Ghika*, opera citată.

Intr-o zi însă, spune Ion Ghika, (opera citată) consulul frances Nion chieamă pe C. A. Rosetti și-i arată că Lamartine, atunci ministru al trebilor din afară al Franciei, îi scria să prevestescă pe Rosetti că ministrul trimetea înadins la Bucuresci pe un amic al său credincios, pe doctorul Mandl, care avea să le facă importante comunicațiuni din partea sa și că, înainte sosirei trimisului său, să nu se facă nici o mișcare.

Comitetul a trebuit dar să amâne isbucnirea.

In ajunul Pascelor însă, frații Golești se duseră la moșie, chieamară pe clăcași și le propuseră desființarea clăcei. Se înțelege că ei, de și la moșia Goleștilor nu puteau fi într-o stare așa de rea ca clăcașii de pe alte moșii cu proprietarii nu drepti, umanitari și iubitori de sătean ca Goleștii, totuși cu bucurie primiră; căci văduseră ochii lor a lor mântuire. Stăpânirea ênsă, care veghia la înlanțuirea sâtenului, se temu de puterea ispititoare a exemplului și, prin amenințări de aspre pedepse, în taină rostite, sili pe sâteni ca, în cele din urmă, să nu primescă propunerea bunilor proprietarii.

Tot cam pe vremea când acestea se lucrau în comitetul *Dreptate-Frăției*, se întocmia în Bucuresci și un alt comitet al căruia cap era Ion Eliade; din societatea *Dreptate-Frăției*, Alecu Dedu, propuse lui I Ghika, din partea lui Eliade, a se vedea amândouă (1). Autorisat de comitet, Ghika se întâlni cu Eliade sub teii de la Colentina—ceea-ce și Eliade confirmă—și se învoiră ca să intre și Eliade în comitetul *Frăției*.

Ast fel, comitetul ajunse la 13 membrii.

Acțiunea lui se urmă mereu înainte, înlanțându-și cercul din ce în ce.

Sosind doctorul Mandl la Bucuresci, comunică comitetului din partea lui Lamartine, că trebuie să se înțelegă cu Turcii înainte de ori-ce mișcare și că generalul Aupick, reprezentantul Franciei la Constantinopole, primise instrucțiuni de a lucra în acest sens și a ajuta pe lângă Turci pe un trimis al Românilor.

Comitetul care scia de ce folos ar fi mișcările lor sprijinul Turcilor și se gândise dejă la mijloce de a-l dobândi, vădu cu bucurie sprijinul Franciei și se grăbi a însărcina pe Ion

(1) *Ion Ghika*, opera citată.

Ghika să se ducă la Constantinopole cu depline puteri din partea comitetului. Ghika plecă la 17/28 Mai din Brăila, cu o scrisoare din partea doctorului Mandl către generalul Aupick și cu plenipotență și cu Instrucțiunile din partea comitetului (1).

Comitetul înlocui pe Ion Ghika cu C. A. Rosetti în comisiunea de inițiativă. Ceilalți își împărțiră rolurile ast-fel:

Eliade, Ștefan Golescu se însărcinară a merge la Islaz, unde aveau să găsească pe Tell și pe căpitanul Pleșoianu cu trupele lor, N. Bălcescu, la Prahova, spre a lucra împreună cu Christofi, iar C. Bălcescu la Vâlcea.

În Bucuresci, I. Brătianu fuse însărcinat cu școlile și C. A. Rosetti de sigur cu negustorimea, și muncă multă, ca și prudență mare, trebui membrilor din comitet rămași în Bucuresci, pentru că aci era mai greu, de vreme ce autoritatea era mai puternică de cât la județe și asemenea pentru că, dacă mișcarea n'ar fi isbutit la Bucuresci, în celelalte părți mai lesne era stăpânirii s'o înabușe.

Să lucră dar cu ardere, dar și cu prudență, așa că mișcarea din Bucuresci, de și se simțea, de și se vedea chiar în iritația spiritelor, nu era însă palpabilă. Domnul părea asigurat și la Pasci se felicita înaintea boierilor, că în România e liniște, pe când alte state sunt hântuite de revoluțiuni; simțea totuși stăpânirea că ceva se pregătia și Aga Iancu Manu, stărui des a se face arestări.

Nu fu însă arestat nimeni; stăpânirea se mărgini la măsurii tainice până la 7 Iunie când, vedând proporțiunile ce mișcarea lua în țară, Domnitorul adresă, sătenilor următoarea circulară, care se răspândi prin toate satele:

Văd la cunoștința noastră că niște oameni pierduți și cari nădădulesc a-și face stare din turburările ce ar putea aduce în țară, s'ur fi ivit la unele sate, muncindu-se a amăgi pe locuitori cu cuvinte măgulitoare și cu făgădueli mincinoase, cari nu ar putea de cât să aducă nenorocirea celor ce ar avea slăbiciune să-i creză, noi îndeplinim datoria părintescă, dând de scire vouă, tuturor locuitorilor săteni, ca să vă feriți de asemenea oameni ca de cei mai mari ai voștri vrășmași, socotindu-vă la câte au pățimit tot-de-a-una sătenii la ori-ce vreme de turburare, și că îmbunătățirea sorții voștre, care este cea mai vie a noastră dorință, nu se poate dobîndi de cât printr'o liniștită petrecere.

Povățuim dar pe toți și poruncim ca, la întâmplare de a se arăta

A se vedea textul scrisorii și textul plenipotenței în Ion Ghika: *Scrisori către Alexandri* 1887, pag. 721—722.

în mijlocul vostru asemenea ómenii numai de cât s'ar prindeși și s'ar aduceși la cãrmuirea județului, precum și ori-ce hãrtie s'ar împrãstia de dînșii, și cu acãsta veți îndeplini o sfintã datorie cãtre țerã și cãtre oblãduire».

În acelaș timp, în Bucuresci, se pregãtia arestarea capilor mișcãrii; asemenea ordine se dedese spre a face arestãri la Telega, la Ocnele mari, unde se lucrase pentru izbucnirea revoluției.

9 IUNIE LA ISLAZ.

Inceperea mișcãrii fiind otãrîtã, Eliade și Ștefan Goleșcu plecarã tainic la Islaz, în ziua de 7 Iunie. Acolo veni și maiorul Christian Tell, aflat la Giurgiu cu trupa ce comanda, și în care se gãsia și praporgicul Grigore Serurie, cunoscutul mai târziu cetățen al Bucurescilor.

La Islaz, se mai afla cãpitanul Pleșoianu cu compania sa, inițiat și cãlduros pãrtinitor al mișcãrii.

Sosiți la Islaz, în ziua de 8 Iunie, delegații comitetului revoluționar se ocuparã a pregãti mișcarea; sfatul lor, preoți, poporul sãten și locuitorii fãrã osebite, îl primesc cu bucurie; Pleșoianu trimite preotului Șapcã pe care-l inițiasse, o scrisóre mai dinnainte otãrãtã: «*Vino cu crucea și evanghelia, spre a cumina mirãsa*» ceea ce însemna: a bine cuvînta mișcarea.

Preotul sosi și a doua zi, Mercuri la 9 Iunie dimineța, se sãvârșesce de preotul Șapcã, însoțit de alți doi preoți, slujba religiósã pentru bine-cuvîntarea mișcãrii și a stindardelor ei, în mijlocul delegațiilor comitetului revoluționar, al armatei și sãtenilor din împrejurimi.

Se citește proclamația, pe care o publicãm mai jos și toți jurã pe evanghelie și pe Constituțiunea coprinsã în proclamațiune.

Sã proclamã apoi un guvern provisoriu compus din:

Preotul Șapcã
 Ștefan Goleșcu
 Chr. Tell
 G. Magheru
 N. Pleșoianu
 I. Eliad.

Zarul era aruncat; cel d'întăi pas se făcuse; atîrna acum de națiune ca să-și croiască o sortă mai bună, susținînd revoluțiunea din toate puterile și cu toate ale ei mijloce și... o susținu.

Iacă acea proclamație:

ÎN NUMELE POPORULUI ROMÂN

«Dumnezeu e Domnul și s'a arătat nouă; bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului.»

Respect către Proprietate—Respect către persoane.

Fraților Români,

Timpu mîntuirii noastre a venit; poporul Român se deșteptă la glasul trâmbiței îngerului mîntuirii, și își cunoște dreptul său de Suveran. Pace vouă! pentru că vi se vestesc libertate vouă.

Poporul Român se scolară, se armază, și nu spre a se lupta o clasă asupra alteia, nu spre a rumpe legăturile sale de relații din afară, ci ca să fie în frâu și în respect pe voitorii de rău ai fericirii publice. Strigarea Românilor e strigare de pace, strigare de înfrățire. La această mare faptă a mîntuirii, tot Românul are dreptul de a fi chemat, nimeni nu este scos afară; tot Românul e un atom al întregii suveranități a Poporului: sătén, meseriaș, neguțător, preot, soldat, student, boer, Domn, e fiu al Patriei și după sfînta noastră credință e și mai mult, e fiu al lui Dumnezeu. Toți avem acelaș nume de Român. Acesta ne înfrățeste și face să înceteze toate interesele. să se stingă toate urele. Pace dar vouă! Libertate vouă!

Sculară această e pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societății, fără paguba vre-uneia, fără paguba însuși a nici unei persoane. Nu se cuvine a perde cei mai mulți pentru cei mai puțin, căci este nedrept; nu se cuvine iară a perde cei mai puțin pentru cei mai mulți, căci este silnic.

Poporul român, în cât către cele din afară, nu supără pe nimeni, respectă toate puterile și cere a respecta și ele drepturile lui stipulate prin tractaturile lui Mircea și Vlad V, recunoscute de toate tractatele încheiate apoi între I. Pórtă și Rusia, și protestă asupra orî-cărei fapte ce s'a făcut împotriva acestor tractate. Poporul român voescă cu o voință tare a-și păstra neatîrnarea administrației sale, neatîrnarea legiurii sale, dreptul său

suveran în cele din năuntru, și rămâne în aceleași legături și mai strînse prin luminele vécului cu I. Pórtă. Acéstă voință e legală, e pe credința tractatelor și nu e în paguba nimului.

Poporul român lepădă un Regulament care este în potriua drepturilor sale legislative și în potriua tractatelor ce-î recunosc autonomia. Acéstă lepădare este însuși în tolosul Inaltei Pórti ce va fi arbitrá dimpreună cu Franța, Germania și Englitera, cărora Românii le reclamă judecată și ajutor la orî ce asuprire ce li s'ar face.

Poporul român decretă și hotaresce rêsponsabilitatea ministrilor și cu un cuvînt a tutulor funcționarilor publicî; și fiind-că ne-rêsponsabilitatea nu este drept al nimănuî, nici de moștenire, nici de învoire, prin urmare nimenî nu perde nimic și hotărîrea poporului e sfîntă.

Poporul român voiesce o Patrie tare, unită în dragoste, compusă de frați, iar nu de vrăjmași, prin urmare decretă, după vechile sale datine aceleași drepturi civile și politice pentru tot Românul.

Cine nu voiesce acésta e vrăjmaș al fericirei publice, e un alt Kain ucigător de frate în sinul mamei nóstre Patrii.

Poporul român va să dea dreptate și dreptatea e a lui Dumneđu. Dreptatea nu suferă a purta numai sáracii sarcinele țării și bogății să fie scutiți. Prin urmare decretă contribuție generală după venitul fie-cărui. Acésta înavușesc Patria și o Patrie avută e în folosul tutulor și prin urmare în paguba nimănuî. Acésta chiamă pe toți la aceleași drepturi și datorii într'o Patrie dreptă, înfloritóre și care cu tot dreptul nu va mai putea suferi control străin.

Poporul român dá înapoi la tóte stările, dreptul cel vechiú de a avea reprezentanți în generala adunare; decretă de ađi înainte alegerea largă, liberă, dreptă, unde tot Românul are dreptul de a fi chemat și unde numai capacitatea, purtarea, virtuțile și încrederea publică să'î dea dreptul de a fi ales. Acésta pe cei buni, pe cei drepti nu-î págubescé întru nimic, și Românii au fost tot-deauna buni. O sciú străiniî, și o scie proverbul cel vechiú: «bună țară, rea tocmélă.» Acéstă decretare nu e în paguba nimeni, va să schimbe numai tocméla.

Poporul român decretă tipar liber, cuvîntare liberă, adunări libere spre a vorbi, a scrie cele de folos, spre a arăta adevărul. Adevărul, ideile, cunoscînțele vin de la Dumneđu, în tolosul general al ómenilor, ca sórele, ca aerul, ca apa, și prin urmare sunt proprietate universală; și dacá se cuvîne a fi respectată însuși proprietatea particulară, cu atáta mai virtos este sacră și neatinsă proprietatea universală. A îneca adevărul, a stinge luminele, a împedeca folósele, prin împedecarea tiparului, este o vîndare către Patrie, o apostasie către Dumneđu. Libertatea tiparului nu póte págubi pe nimeni de cât pe fiii întunereculi.

Poporul român voiesce pace, voiesce tãrie, voiesce garanția averilor sale materiale, morale și politice; decretă dar gvardie națională în care tot Românul se nasce al ei soldat, tot Românul

e un gvardian al fericirei publice, un garant al libertăților publice. — Acesta nu păgubește pe nimeni de cât pe conspiratorii asupra drepturilor Patriei.

Poporul român chiamă toate stările la fericire, recunoște fazele de bine ale comerțului, scie că sufletul lui este creditul, care nici o dată n'a vrut să i-l înlesnescă sistema trecută. Decretă dar o bancă națională, însă cu fonduri naționale.

Poporul român, în generositatea și evlavie sa se închină locurilor sfinte și va trimite de acum înainte la sfântul Mormânt și la alte așezăminte religioase unt-de-lemn, tămâie, făclii și însuși bani spre ținerea de școle, de preoți, spre lauda lui Dumnezeu; și tot spre adevărata laudă a celui ce s'a restignit spre desrobirea celor săraci, decretă ca prisosul veniturilor mănăstiresci să fie al țării spre desrobirea și ajutorul celor săraci și reclamă moșiile mănăstirilor închinată a le scote de sub orice mîncătorie. Poporul român dă lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu și ia de la farisei ceea ce nu este al fariseilor ca să dea săracului care e fratele Domnului. Acesta nu e în paguba Românilor, ci spre mîntuirea lor și lauda sfințelor locuri.

Poporul român împarte dreptatea de o potrivă la toți, și dreptatea o dă pentru toți și mai virtos pentru cei săraci. Săracii, sătenii, plugarii, hrănitorii orașelor, fii Patriei cei adevărați ce au fost desăimați atât în delung cu numele glorios de Român, ce au purtat toate greutatele țării prin munca lor de atâtea vecheri au lucrat moșiile și le au îmbunătățit, au hrănit pe strămoșii proprietarilor, pe moșii lor, pe părinții lor, pe acești proprietari însuși și au drept înaintea generosității proprietarilor, înaintea dreptății patriei, își cer o părticică de pămînt îndestul pentru hrana familiei și vitelor sale, părticică rescumpărată de atâtea vecheri cu sudorile lor. Ei o cer și Patria le-o dă; și Patria iară ca o mamă bună și dreaptă va despăgubi pe fie-care proprietar de mica părticică ce o va da săracului ce nu are pămîntul său, după strigarea dreptății, după glasul Evangheliei, după inima cea frumoasă a Românilor, în care au aflat parte străinii în tot-d'a-una, necum frații lor, hrănitorii lor, țaria lor cea adevărată. Claca dar și acea infamă iobăgie se desființează; lucrarea la lucru drumurilor se desființează; săténul fără pămînt se face proprietar și țarie neînvinsă celor mai avuți în folosul tuturilor și în paguba nimănui, visteria va despăgubi pe toți.

Poporul român, după vechile sale drepturi, voesce ca Domnul în care este personificată suveranitatea acestui popor, să fie tare prin dragostea publică, drept, luminat, voitor de bine patriei, bărbat întreg; și ca să-l pótă afla la alegere ast-fel, decretă după vechile sale drepturi, a-l căuta în toate stările societății, în tota nația, iar nu într'un număr mărginit de ómeni. Domnia nu e drept de moștenire a nici unei familii, domnia este a Patriei. Ea o dă celui ce va socoti de cuviință dintre fii săi. O asemenea alegere stringe și mai mult legăturile noastre cu I. Pótă,

pentru că per puținele persoane ce se pot influența în paguba l. Porți și a poporului român.

Puterea suverană porcede de la Dumnezeu și în totă țara se află unde-va. În țara Română este în poporul român ce are dreptul de a numi pe capul cel mai înalt al Patriei. Prin urmare, poporul având dreptul suveran pôte revesti cu dînsul pe ori-cine va socoti de cuviință și pe câți ani i-se va părea că-i este mai de folos. Așa dar, decretă ca Domnia să se dea celui ales numai pe cinci ani, spre a se tăia rivalitățile și urele îndestulate, și spre a pune o emulație între cetățeni a fi bunți, întregi și folositori Patriei ca să tragă încrederea publică.

Poporul român lepădă de la sine ori-ce titlu ce i s'a introdus prin corupție de la străini în potriua vechilor sale datine. Domnul este ales unul dintre cetățeni și după domnie rămâne iară cetățen, fiu al Patriei. Domnul nici nu a fost, nici nu este prinț; domn e tot cetățenul, domn e și capul țarei. Asta e titlul cunoscut de toți Români. Vorba de prinț e cunoscută numai de cei ce știu din limbele Europei. Vorbele de Prea Înălțat, prea luminat sunt nisce traducții din limbajul fanarioșilor iubitori de titluri.

La multe trebuințe ce are Patria acum pentru despăgubire și atâtea cheltueli spre înaintarea Patriei. Poporul român nu mai pôte da Domnului o listă civilă atât de mare, și mai virtos că, și fără acesta, vede că este de neapărată nevoie ca Domnul să dea exemplu mai întâiu de simplitate și de viață cumpetată.

Vorbele: Nobil, Nobilitate, sunt necunoscute între poporul român. Fapta asemenea e și mai necunoscută; căci nimic n'a fost de moștenire în țara acesta, nici rang, nici titluri, de cât proprietatea și numele familiei. Poporul român decretă dar desființarea tuturor rangurilor titulare ce nu au funcții și a căror nume nu aduc aminte de cât nisce timp de barbarie și de servilitate.

Poporul, protestând asupra măsurilor arbitrare și nelegiuite de a se pune o taxă la învățatură, de la care săracul, orfanul, fiul văduvei e scos afară; protestând asupra relei cugetări de a degrada și a ucide naționalitatea prin scoterea limbei naționale din școle, decretă o învățatură pentru toți egală, progresivă, integrală, pe cât va fi cu putință după facultățile fie-căruia și fără nici o plată; decretă în Bucuresci o școlă politehnică, câte o universitate în Bucuresci și Craiova și câte liceu cum și pensionate pentru amândouă sexele; câte un liceu asemenea și un pensionat în fie-care județ; câte o școlă normală în fie-care plasă și câte o școlă începătoare bine întocmită în fie-care sat. Decretă științele ca și până acum în limba Patriei și cultura și înflorirea acestei limbe, după natură și după origina ei, cu literale sale, atât în cărțile profane, cât și în cele sacre, cum și introducerea literelor în toate cancelariile.

Despre acest capitol al învățaturei, guvernul va fi dator sub a sa răspundere a pune cea mai activă stăruință, spre a se înființa aședemintele de educație publică; și precum nu se pôte

lăsa nici un creștin a se nasce și a muri nebotezat, asemenea nici un fiu de cetățen din câți se află ați în vîrstă de doi-spre-dece ani și câți se vor nasce de acum înainte, să nu rămăie neîmpărtășit de învățătură; căci pe dînsa se întemeiază viitorul țerii și punerea în lucrare cum și garanția cea adevărată a aședeminturilor Patriei.

Poporul român lepădă de pe sine neomenia și rușinea de a ține robii și declară libertatea Țiganilor celor particulari. Ceii ce aii suferit pînă acum rușinea păcatului de a avea robii sunt iertați de poporul român; iar Patria, ca o mămă bună, din vistieria sa, va despăgubi pe orii-cine va reclama că aii avut pagubă din acéstă faptă creștinescă.

Poporul, decretând o dată drepturile civile și politice ce le-a avut în to-tă'auna tot cetățenul, declară că tot Românul e liber, tot Românul e nobil, tot Românul e un domn. Prin urmare, de aii înainte desființeză orii-ce pedepsă cu bătaia și rumpe în obrazul gîzilor orii-ce biciu și orii-ce vargă ce degradă demnitatea cetățenului. Bătaia dar se ardică de la orii-ce dregătorie și cu atăta mai virtos din rîndurile soldaților.

Poporul român, de și nu cunósce ființa pedepsei cu mórte, însă pentru că adesea prin judecătoriiile criminale, judecătorii de sistema cea vechie aii cutezat a da afară nisce sentințe de mórte, fără să fi putut a se pune în lucrare, Poporul decretă desființarea cu totul a pedepsei cu mórtea, atăt în lucrare cât și în sentințe.

Poporul român vedënd întrerumperile sale de relații cu În. Pórtă, mai virtos de la 1828 încóce, vedënd că reprezentantul seii la Constantinopole e un străin, reclamă a-și avea relațiile de-adreptul cu În. Pórtă și reprezentant al seii la Constantinopole însuși dintre Români.

Pe scurt, Poporul român, recapitulând, decretă:

1. Independința sa administrativă și legislativă pe temeiiul tractatelor lui Mircea și Vlad V, și neamestec al nici unei puteri din afară în cele din întru ale sale.
2. Egalitatea drepturilor politice.
3. Contribuție generală.
4. Adunanță generală compusă de reprezentanți ai tuturilor stărilor societății.
5. Domnul responsabil ales pe câte cincii ani și căutat în tóte stările societății.
6. Imputinarea listei civile—ardicarea de orii-ce mijloc de corupere.
7. Responsabilitatea ministrilor și a tuturilor funcționarilor în funcția ce ocupă.
8. Libertatea absolută a tiparului.
9. Orii-ce recompensă să vie de la Patrie, prin reprezentanții seii, iar nu de la Domn.
10. Dreptul fie-căruia județ de a-și alege dregătorii seii, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege Domnul.

11. Gvardie națională ;
12. Emancipația mănăstirilor închinată ;
13. Emancipația clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire.
14. Desrobirea țiganilor prin despăgubire.
15. Representant al țării la Constantinopole dintre Români.
16. Instrucție egală și întrégă pentru tot Românul de amândouă sexele.
17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.
18. Desființarea pedepsei degradingă cu bătaia.
19. Desființarea atât în faptă cât și în vorbă a pedepsei cu morțea.
20. Așezăminte penitenciare unde să se spele cei criminali de păcatele lor și să iasă îmbunătățiți.

21. Emancipația Israelitilor și drepturi politice pentru oricare compatrioți de altă credință.

22. Convocare îndată a unei adunări generale extraordinare constituante alese, spre a reprezenta toate interesele sau meseriile nației, care va fi datore a face Constituția țării, pe temeiul acestor 21 articole, decretate de Poporul român.

Acastă adunare va lăsa în moștenire viitorimei, Constituția acesta, și va fi datore încă a o încheia printr'o legiuire, prin care neapărat la fie-care 15 ani, din dreptul său să 'și aleagă poporul deputați extra-ordinari cari, venind în adunare extra-ordinară să introducă reformele cerute de spiritul epocii. Cu această se împiedică d'acum înainte vrednica de plâns nevoie de a se cere reforme cu mâna armată, și vor fi feriți copiii și strănepotii noștri de necesitatea în care s'a aflat astă-dzi poporul român.

Aceste decretări vin din glasul general al țării; sunt drepturi vechi ale ei, sunt după legi, sunt după tractate. I. Pörtă, atât în generositatea cât și în interesul său le primește. Rolul Rusiei este de a ne asigura drepturile când ar fi călcate din afară și mai virtos când voim a ne reintregi într'nsule. Când ea ni se va împotrivi, va dovedi lumii întregi că a avut gând rău asupra noastră și asupra Turciei. Arhipăstorul țării le va bine-cuvînta, dacă este păstor după legea lui Christos; va suscrie decretul acesta în capul tuturilor de va voi să ne mai păstorască și de va fi pătruns de duhul Evangheliei.—Domnul țării nu poate sta contra, pentru că este alesul ei, și nu poate împiedica această faptă fără a-și trage numele de trădător al țării și rebel către I. Pörtă.

Boierii n'au nici un cuvînt a nu primi pentru că nu perd nimic și mai virtos că prin învoirea lor vor da lumii o dovadă de frumosul suflet ce caracterisă tot-d'auna pe cei mai mari ai țării. Strămoșii noștri ne-au asigurat cu sângele lor o Patrie. Misiunea boierilor este a statornici dreptatea cerului, dreptatea evangheliei într'nsa; misiunea lor de astă-dzi are și mai mare preț înaintea lui Dumnezeu.

Neguțătorii, meseriași, sătenii bine-cuvîntă decretatele acestea; le reclamă, le cer, de și n'au avut până acum glas, le-au cerut

cu ochii, cu mâinile, cu toate mișcările, fără a scote o vorbă după cum cere mutul ars de sete, apa, după cum cere cel astupat, cel înecat, aerul.

Frații Români! Soldații cari sunteți liii și frații noștri, preveghiați a ține buna orinduială, pentru că datoria voastră acesta este. Nu ascultați însă când voitorii noștri și ai voștri de rău vă vor porunci a da în frații voștri și a vă întina mâinele în cei ce se scôlă pentru binele vostru și al părinților voștri. Punerile la cale, legiurile cele noue ale Poporului român vă înalță la trépta de om, desființază vergele de pe spatele vóstre cu cari erați socotiți în starea vitelor; vă înalță la trépta de a putea și voi a vă face ofițeri, când veți merita; și ușurază, daú drepturi părinților și fraților voștri. Când veți lăsa pușca din mână, de ađl înainte vă așteptă o Patrie, iar nu claca și biciul dorobanțului. Cei ce vă vor da porunci a face foc asupra fraților voștri, însemnați-i, că aceia nu sunt români, saú de vor fi, sunt vinduți și vă vînd și pe voi ca să mergeți a împlia șanțurile cu trupurile vóstre, bătându-vé împotriva voitorilor de bine ai omenirii!

Ofițeri români! Camarađii voștri din Europa v'aú dat exemplul. Europa luminată e cu ochii deschiși asupra voastră. A-ți încins săbiile spre a ține buna orinduială și a vă lupta asupra vrăjmașilor Patriei. Țineți buna orinduială, și voi pricepeți mai bine de cât soldații voștri, și cunoșceți pe adevérații vrăjmași ai Patriei. Scóteți săbiile, faceți-le să lucescă înaintea sórelui dreptății și al libertății Patriei. Iată calea cea mai glorioasă în anele Patriei vi se deschide voué. Fericiți-vé că v'ați aflat în capul camarađilor voștri în această di mare, ce a venit de la Dumneđu și care intrând în eternitate, se va înfățișa iar înaintea lui Dumneđu cu misiunea sa împlinită și cu fruntea încoronată de numele vóstre ca de niște stele de mîntuire a Poporului român. Iar dacă capiți voștri vă vor comanda asupra fraților voștri, n'a-veți să ascultați de cât glasul Poporului Suveran; frângeți-vé săbiile înaintea oricărei comande vărsătoare de sânge. Niște asemenea comandantți vor fi însuflați de duhul lui Satan. Și el asemenea a fost un căpitan în cetele cerești și îngerii păcii și ai dragostii îi smulseră aripele. Smulgeți și voi asemenea spatele din umerii oricărui căpitan trădător, ce va comanda să se verse cea mai mică picătură de sânge.

Cuvioși Egumeni, protopopi, preoți, voi împliniți locul Apostolilor, și astăzi se proclamă niște legi pe temeul Evangheliei. Este sarcina voastră, datoria voastră a eși cu crucea în mână și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile purtătoare de mórte. Christos a înviat și s'a doborât mórtea și robia. Voi trebuie să spuneți lumii că este Antichrist tot omul, ce face mórte asupra fratelui său, tot omul ce mai voesce robia, tot omul ce n'are milă de sărac, de veduvă și de orfan. Luați vestmintele vóstre, armați-vé cu crucea și cântați psalmul 108 împotriva oricărui vinđător al Patriei

Boierii, voi ați fost generoși cu străinii, i-ați primit, i-ați hrănit, ia-ți avuții, ia-ți chiebat a se împărtăși de drepturile noastre și nu veți fi voitori de rău pămintenilor fraților noștri, nu veți face rușine Patriei în străinătate; nu veți suferi a se pune o pată pe numele vostru; nu veți lăsa un blestem peste copiii voștri, nu-i veți osindi a se rușina de numele ce le veți lăsa în moștenire. Dați din frumosul vostru suflet fericirea fraților voștri, fără paguba voastră, căci Dumnezeu vă va da însutit și aședă-mintele cele noui și drepte peste curând vor înțeci veniturile văstre. Cu toții întindeți mâna a încheaga toate clasele societății într'un singur corp pe care să-l putem numi fără rușine **NAȚIE**.

Cetățenii în general! Preoți, Boierii, Ostași, Neguțători, Meseriași, de ori-ce tréptă, de ori-ce nație, de ori-ce religie, ce vă aflați în capitală și prin orașe, Greci, Sirbi, Bulgari, Germani, Armeni, Israeliți, armați-vă spre a ține buna orînduială și a ajuta la fapta cea mare. Patria este a noastră și a voastră. Vouă vă place a ședeaa într'insa și ea vă primesce. Sistema cea veche nu va chiebat și pe voi la masa de obști. De ați înainte o masă avem cu toții; un ospet de frăție ni se întinde; aceleași drepturi vom avea cu toții.

Și voi, o bine-cuvîntați săteni, frați ai lui Christos; munca noastră, pâinea și vinul se prefac în trupul și în sângele Domnului; voi sunteți fiii cerului, fiii păceii și ai țării; voi sunteți hrănitorii noștri; voi ați plâns și vă veți bucura, voi ați însătoșat de dreptate și vă veți răcori; pe voi v'a fericit Mântuitorul lumii. Fericiti sunteți și în lumea acésta și în cea-altă. Stați dar la locul vostru că ziua a venit; cătați-vă de câmpurile văstre ce vi le dăruiește astă-zi Patria, care rid înainte voastră și vă chiamă la fericire. Iar pentru că duhul răului, Satana, pôte să mai ație ore-care vrăjmași ce vă pismuesc mântuirea și fericirea, trimeteți din fie-care sat câte un preot cuvios și câte trei inși imputerniciți a vă cere dreptatea ce vi se cuvine. Dreptatea v'o dă totă lumea cu mâini pline și cu lacrămile în ochi. Iar preoții vor citi blestemele sfîntului Vasile spre a goni duhul răului din țară.

Măria Ta, Domnule ales al Țerei!

Plânge poporul român cu durere că te pomenesce în urma tuturilor și este la M. T. să te puî în cap. Patria te-a ales, te-a avut fiul ei cel mai scump; guvernarea ți a fost problematică: te-ai arătat în ochii Patriei și ai lumii ca fiul risipitor din Evangelhie. Vino înapoi și va pune Patria inel în drépta ta și va înjunghia vițelul cel gras. Noi nu-ți cerem cuvînt, pentru că ești fratele nostru, ești român. Cuvîntul îl vei da înainte conștiinței M. Tale, înainte lui Dumnezeu. Nu scim dacă câte ai făcut le-ai făcut de bună voie, ori silit. Acum e timpul să arăți lumii că ai fost și ești român: acum e timpul să faci să se spele cele trecute, și să nu lași fiilor un nume vestejit. Patria te reclamă de fiu, ea își rumpe vestmintele, își bate peptul și alérgă și într'o parte și într'alta cerénd să nu pără nici unul din fii săi, să nu se verse nici o picătură de sânge de român. Patria uită

tot: fii dar al ei, după cum ea voește să te aibă în cap la această mare faptă. Fă o pagină frumoasă istoriei române. Nu-ți face copiii a se rușina în sinul Franței de tatăl lor; nu lăsa țara fără cap în asemenea împregiurări în prada intrigei ce ar putea aduce anarhie, căci atunci, vai nouă! și de trei ori vai M. Tale.

Frați Români! Nu vă temeți de nici o putere nepravilnică de din afară, căci s'au dus timpii silei și ai dreptului celui mai tare. Țineți numai buna orînduială în întru. Intrarmați-vă în gvarde națională spre asigurarea drepturilor văstre și spre a forma cruciata înfrățirii claselor în întru, cum și a face parte în cruciata înfrățirii națiilor în afară. Adunați-vă cu toții sub stegurile Patriei. Cele trei culori naționale vă sunt curcubeul speranțelor. Crucea ce e d'asupra lor va aduce aminte Rusiei că e creștină. Crucea se va pune pe hotarul nostru, și Rusul nu va calca în țara noastră fără să calce mai întîiu crucea la care se închină. De nu se va sfii de semnul acesta, vom trimite înainte-i nu armele ce nu le avem, ci preoții noștri, bătrînii noștri, mumele noastre, pruncii noștri, cari însoțiți de îngerul Domnului ce pădesece pe cei ce se scôlă în numele lui, vor țipa și se va auzi până la marginile pămîntului că Români nu le-au luat nimic, că ei nu-i vor în țara lor. Vor pune preoții evanghelia pe care se înfemeiază legile noastre, o vor pune în calea lor ca să calce pe dânsa și să vie să robescă un popor ce tot d'auna i-a fost voitor de bine, făcător de bine în resbôiele lui. Rusia până acum s'a dis că este chezaș a drepturilor noastre. Noi, în strigarea noastră, nu cerem de cât drepturile noastre și protestăm mai dinainte la I. Pórtă, la Franța, Germania și Engli-tera asupra orî-cărui invazii în pămîntul nostru, ce ne va pismui fericirea și ne va cutropi independența noastră din întru.

Apoi poporul român declară astăzi, în fața lui Dumnezeu și a ómenilor, că, dacă proclamația sa se vede pretutindenți insuflată de spiritul păcei, dacă ei nu vorbesc într'un ton amenințator și se țin pe drumul legilor și al tractatelor, această învederăză caracterul lor cel pravilnic și sufletul lor ce de o potrivă adoră libertatea și a lor și a altor nații, ce voinde a se reîntregi în drepturile lor, scie a respecta pe ale altor nații. Acosta îi face a vorbi ast-fel, iar nu frica: Căci sunt o nație mai mult de 8 milioane suflete și, la orî-ce invație din afară ce le va amenința libertățile, fie-care va sci a-și apăra vetrele, și străinul, în cele după urmă, la orî-ce nenorocire va putea cotropi numai pămîntul, dacă va dormi Dumnezeu, iar nu și ómenii. Nici un Român nu va mai trăi după mórtea independenței Patriei Sale.

Frați Români! respectați proprietatea și persoanele, adunați-vă cât de mulți, armați-vă cu toții, însă imitați pe frații voștri Transilvani. Vedeți cum se adunară atâtea miriade fără să se facă cea mai mică larmă, cea mai mică neorînduială. N'aveți nici o temere de cât temerea de Dumnezeu și atunci vóe cu adevê-

rat vi se va cuveni a striga fără rușine : «Că cu noi este Dumneșeu !»

Cu noi este Dumneșeu, fraților, în numele lui sculați-vă și inșerul rășbunării dumneșeșci va stinge pe tot vrăjmașul și va doborî și cal și călăreș, carele și armele lui vor fi răsipite ca pulbera și planurile lui împrăștiate ca fumul.

La arme Români ! la armele mântuirii !

Poporul plânșea lacrimele bucuriei și mulșumia D-zeirei că-î dedese mântuirea.

Șcirea mișcării se respândi repede și fu primită pretutindeni cu mulșumire, cu entușiasm chiar.

Poporul sătên, în bucuria lui, făcu și cântecul :

Să trăiască popa Șapcă.

C'a scăpat țara de clacă.

Guvernul provisoriu, numi prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu și cu oștirea ce-l înconjura și cu poporul, porni spre Caracal, după ce puse în cunoșcinșă pe Magheru despre cele întâmplate și adresă Domnitorului Bibescu o scrisore în care-î cerea să primescă Constitușunea și să se pună în fruntea poporului.

Pe drum, țărani îl întâmpinau și-l bine-cuvînșău, pe drum fu întâmpinat și de Magheru, care de și ocărmuitor al judeșului Romanaș, făcea parte din mișcare și fusese proclamat la Islaz membru al guvernului.

9 și 10 IUNIE LA BUCUREȘCI

În aceeași ți, la 9 Iunie, mișcarea trebuia să isbucnescă și în Bucureșci la Prahova și la Vâlcea. Șcirile de la Islaz însă sosise comitetului târșiu, așa în cât pregătiri nu se putură face la Bucureșci decât pentru nopșea de 9 spre 10 Iunie.

Guvernul însă, presimșind, luă măsuri spre a impedeca mișcarea și a o sugruma, chiar nainte d'a se produce.

«Bate-voi păștorul și se vor risipi oiele» șisu-șea Bibescu, și într'adevăr o listă, scrisă chiar de mâna Bibescușului, înșemnă polișiei persoanele ce trebuiașu a fi arestate. Pe aceea listă se afla numele lui Ștefan, Nicolae și Alecu Golescu, Eliade, Rosetti, Gr. Grădișteanu, Bălcescu, Brătianu, Ioan Voinescu și alșii. Polișia se asvirli asupra capilor mișcării :

St. Golescu, Eliade și Bălcescu nu se află în București, deci nu puteau fi arestați; poliția arestă dar și duse la cazarmă pe C. A. Rosetti și arestă la agia pe maiorul Voinescu II, pe Teologu și alții.

N. Golescu și I. Brătianu scăpară, cel d'întăiu ascunzându-se la consulul engles, Colhoum, iar Ion Brătianu, pe care consulul nu voi să-l primescă, nu scăpă de cât rădându-și barba și mustățile și punând ochelari albaștri; Gr. Grădișteanu să ascunse într'o grăpă de nisip de la Sf. Stefan.

Se făcură multe arestări, căci inițiații — în urma măsurii luate ca mișcarea să isbucnescă la ora 3 dim., la 9 spre 10 Iunie, se află adunați la locurile destinate, așteptând semnalul. Din cauza arestărilor făcute, semnalul însă nu se dete, și cei adunați cădură cu mulțimea în mânăle poliției.

«Comisiile, agia și casarma gem de criminalii prinși, dice Aaron Florian, într'o scrisore cu data de 10 Iunie, adresată lui G. Bariț (1).

Ast-fel, pentru moment, mișcarea fu zădărnicită.

Domnitorul, teatral ca tot-de-una, credend că a înăbușit revoluțiunea și voind să-și arate bucuria și să sliuzeze, eși la preumblare, în trăsură deschisă, împreună cu Vilara.

Trei tineri, Gr. Peret, D. Crețulescu și Al. Paleologu (2), trag asupra Domnului la șosea și din norocire nu'l lovesc, iar în urmă fug înainte spre Ploiesci.

Atentatul acesta nu pôte fi imputat de cât persónelor ce l'ați săvîrșit; el nu e în nici-o legătură cu revoluțiunea și cu faptele ei, căci sciut este că revoluțiunea vroia nu peirea, ci îndreptarea Domnului pe calea intereselor națiunei.

Bibescu credea că triumfa, că era stăpân pe situațiune și voind să exploateze atentatul contra revoluțiunii, sē duse la casarmă în dimineța de 11, adună pe ofițeri, le arată epoletul găurit de glonț, vorbi despre atentat și despre revoluțiune, înfățișând'o ca îndreptată în contra patriei și cerându-le să-și jure din nou credința. Unii abia jurară; alții respunseră că sunt gata să mōră în contra vrășmașilor țerii; dar că în potriva fraților lor nu vor ridica arma.

(1) La Academiă. Coresp. Bariț, vol. I.

(2) În Notițele de la I. Brătianu se găsec numele Paleologu, I. Bălăceanu și Gr. Polizu (Crețulescu?).

Aceste vorbe le spuse maiorul Polizu în numele tuturilor (1).

Acésta impresionă adânc și descurajă pe Bibescu.

Revoluționarii, de și decimați prin numeroasele arestări făcute, nu se descurajaseră; ei îndrăzniră a se întruni din nou, de astă dată la Axente Sever (Notițele de la I. Brătianu) și combinară uitimele măsuri de luat pentru ziua de 11 Iunie, pe care o hotărîră pentru izbucnirea revoluțiunii.

11 IUNIE LA BUCUREȘI

Vineri, în ziua de 11 Iunie, la ora 4d. a., — ora otărlită — se dete semnalul. Clopotul Mitropoliei, prin îngrijirea revoluționarilor, fu sunat așa cum se convenise, și numai de cât clopotele celor-alte biserici respunseră.

Poporațiunea, auzind semnalul mântuirii, fu în picióre și porni spre locurile alese pentru adunare.

În acelaș timp, iuncărul Magheru, însoțit de alți patru tineri, ajunsese în strada Lipșcani, se sui pe o scară — alții spun pe o masă — ce se afla nu din întâmplare înaintea magazinului de lipscănie al lui Dumitru Dănielopolu (2) și începu a citi proclamațiunea.

Comercianții din Lipșcani — toți inițiați — închiseră repede prăvăliile și mărîră grupul celor ce ascultău citirea proclamației. Într'o clipă, gruparea deveni atât de numeroasă, în cât nu se mai putea auzi ceea ce se citea; dar toți nu încetau d'a aclama Constituțiunea.

Trăiască Patria! Trăiască Constituțiunea! fură strigătele ce eșiau din pepturile tuturilor și cari se repetau din grup în grup, prin Lipșcani și prin alte strade.

Comercianții scóseră stindardele ce aveau pregătite și manifestanții porniră numeroși și compacți pe strada Șelari, pe lângă prăvălia lui Manole Popovici, astă-dî Becheanu, spre a merge la palat (2).

1). Veđi Not. I. Brătianu.

2). Acum acea casă transformată e ocupată de magazinul de mode la „Gustul Parisian”, str. Lipșcani No. 13.

3). Palatul Bibescu se afla pe locul, acum viran, din strada Bibescu-Vodă, în fața stradei ce urcă la Cameră.

Tot atunci, mai jos, spre biserica Sf. George, la răspîntie, Catina, autorul marșului revoluțiunii, citi aceeași proclamațiune și porni cu mulțimea adunată iarăși spre palat.

N. Golescu, mi se afirmă, veni în fruntea mulțimei, care sosia spre palat, din spre podul Mogoșoiei. (1)

De pe alte strade vecine cu palatul Bibescu veniau asemenea grupuri cu stindarde, și din ce în ce mai numeroase.

În acelaș timp, la barierele orașului sosea mulțime de săteni cu stindardul tricolor în frunte, cu proclamația în mână și strigând: *dreptate! dreptate!*. Ei erau fără arme și fără nimic; numai cu merinde în traistă.

Se îmbrățișează cu orășenii câți le eșiră înainte și unindu-și glasurile strigau cu toții: *dreptate!* înaintând mereu spre palat.

Ajunși acolo, țeranii și orășenii, împreună cu tinerimea, strigau: *Trăiască Constituția!*

Ast-fel, între 6 și 7 ore seara, mulțimea era atât de numeroasă la palat, unde și intrase în curte și în jurul lui, în cât «din odăile palatului și până la casele Fâlcoianului», cum spune un corespondent, martur ocular, nu mai putea cine-va să străbată.

Parcă să golise tot orașul, adauge un alt corespondent.

Poporul cerea mereu ca Domnitorul să primescă și să subscrie Constituțiunea.

Nicolae Golescu, în numele poporului, să presintă M. S. Domnului și-i supune Constituțiunea, rugându-l să-o subscrie și să contribue ast-fel la fericirea Patriei.

Poporul de afară, cu strigăte de mii de glasuri, cerea mereu Constituțiunea.

Vedând mulțimea și stăruința ei, Bibescu înțelese că nu putea face alt-ceva de cât să declare ca priimită Constituțiunea... și o subscrie.

Nicolae Golescu, mișcat de bucurie până în adîncul sufletului, eși în balcon, spuse poporului buna veste și-l rugă să se retragă.

Atunci I. Brătianu, străbătînd anevoios mulțimea, putuse ajunge până în palat. El se temu că Vodă înșela pe

(1) I. Brătianu (Notițe) afirmă că Golescu era deja la palat, când sosi mulțimea.

Golescu și intrând în palat, urmat de popor, ceru să vadă pe Măria Sa.

Ras cum era, adjutanții Domnitorului, boerii și cele-l'alte persoane ce se aflau de față nu-l cunoscuseră și se încercară cu vorbe să-l oprască; dînsul însă le spuse că poporul vrea să vadă pe Vodă și nu să duce până atunci.

De o dată, ușa se deschise, apărură Vodă și Brătianu îi spune că poporul nu se retrage până nu se va schimba ministeriul. Bibescu se așeză la masă, avînd pe Golescu de o parte, pe Brătianu de alta și scrise destituirea ministeriului, precum și formarea celui nou, din ómenii reformei.

La numele lui Magheru se bucură, căci îl socotea că e cu dînsul.

Cînd Brătianu propuse pentru prefectura poliției pe Rosetti, Bibescu întrebă: Care?

— Cel de la pușcărie, răspuse Brătianu, și Rosetti fu pus pe listă. (1).

Brătianu voise, și cele urmate îi detersă dreptate, ca Constituțiunea să fie nu numai subscrisă de Vodă, dar să aibă apărători și amici în guvern, spre a nu se mai putea reveni.

Ministerul se formă deci de Domn, în înțelegere cu N. Golescu și I. Brătianu, ast-fel:

N. Golescu, ministru din lăuntru.

St. Golescu, logofet al dreptății.

I. Eliade, logofet al credinței.

N. Bălcescu, secretar de stat.

Colonel Odobescu, șef al miliției.

G. Magheru, ministru de finance.

C. A. Rosetti, prefect de Poliție.

Golescu comunică poporului noul ministeriū al reformei și o bucurie unanimă cuprinse tóte inimele.

Golescu fu purtat în triumf până acasă. Veselia se întinse în tot orașul, pe piețe erau muzice; clopotele bisericilor sună și ele, ducînd departe ecoul bucuriei mulțimei; urări și îmbrățișări pretutindenī; numai era mare saū mic, ci toți frați, toți Romāni!

Nici în această esplosiune de bucuriā frenetică, poporul re-

1) Aceste amănunte le-am extras din notițele aflate la Academie și care au fost culese de la Ión C. Brătianu.

cunoscător, cu a lui bună inimă, nu uită pe frații ce suferiau pentru el, și în grupe mari se îndreptă spre cazarmă, unde erau arestați capii mișcării, C. A. Rosetti, etc.

Uită însă poporul pe cine-va, uită, voi să uite pe cei care-i amăraseră viața prin ale lor privilegii și abusări de ele; îi uită și-i iertă: nici un fir de păr din capul vre-unuia; nici un cap de ață din averea cui-va, nu fu atinsă.

Prin acésta, revoluțiunea română se osebi fundamental și de cele dinaintea și de cele din urma ei de pe aiurea, și dete în vilégul lumii marele calități ale buneii, blândeii și civilisateii inimii a poporului român.

În mersul spre cazarmă, spre a libera pe arestați, poporul întâlnește pe căpitanul Mavrocordat care-l rugă a nu face nimic, până se va întorce dinsul de la palat, unde se ducea ca să cêră învoirea Domnitorului pentru liberarea arestaților. Poporul, cu minte ca tot-d'a-una, când e bine slătit, înțelese și așteptă.

Căpitanul se întorsee curînd; arestații fură dați libertății și fraților lor, poporului, care-i primi cu urări calde, cu inime și cu brațe deschise. Poporul și miliția fraternisară.

Rosetti, pe care un ofițer îl încinse cu sabia sa, se sui pe o galeriă și într'un discurs entusiast, exprimă bucuriă pentru isbânda națiunii; el fu aclamat, scos pe brațe din casarmă și cu toții se îndreptară spre agiă (prefectura poliției) unde se aflaă arestați Teologu și alții.

Prisonierii poliției, arestații din ultimele zile, fură toți puși în libertate.

Ast-fel se petrecu ziua de 11 Iunie 1848, ziua de începere a renascerii naționale liberale, și democratice a României.

«Ziua de 11 Iunie 1848, dice Aaron Florian într'o scrisoare către Bariț (1), este o zi de la care începe o epocă nouă în analele țării românesce. Devisa popórelor civilisate: *libertate, egalitate, fraternitate* este și devisa Românilor de aici.

«Constituția proclamată ieri va fi un adevăr, și noi vom sci muri pentru dînsa. Trăiască România!»

Vădurăm cum poporul triumfător uită pe ai lui apăsători, uită chiar pe marele vornic (ministru de interne) Vilara, uită pe Aga (prefectul poliției) Iancu Manu, și pe pro-

(1) Academia Română. Corespond. Bariț, vol. I, pag. 218.

slăvitul stâlp și chip leit al stăpânirei de atunci, pe căpitanul Costake Chihaiia (chiorul, cum i se dicea), care — cu biciul său cel cu șapte limbi, — îngrozise până aci pe toți și jumulise de bani pe ori-cine, prin amenințarea biciului ce nu-i lipsia nici-o dată din mână, ca simbol al stăpânirei pe care o slugia.

Intr'adevăr, când Căpitan Costake poftă de bani avea — și avea pururea, — o vorbă era destul: «jupân cutare, dicea el în trecere negustorului, mi-ar trebui 10, 20, 50 sau 100 rubiele, cât voia; viū în cutare și să le ia!»

Dis și făcut; bietul negustor alerga cu limba scosă pretutindenī; cumpăra rubiele (craū de aur) le încerca la tizii să fie drepte și negăurite și la diua hotărîtă le ținea gata și le da omului stăpânirei, mulțumindu-i însă și lui și lui D-zeū că lacomul trufaș mulțumitu-s'a cu atât, de și, în a lui inimă, bietul negustor blestema cu foc și pe omenii stăpânirei și ale lor fapte tâlhăresci.

Il uită și pe acesta poporul și pe capiū lui; ei însă nu se uitără; cugetul lor chiar, le spunea cât de vinovați erau și, precum Cain ucigașul, căuta al peșterilor întunec, tot ast-fel ei fugiră din Capitală spre a să ascunde; Vilara și Iancu Manu, în a lor fugă, ajunseră la Giurgiu, unde însă mâncară o chelfănelă de la popor; dar autoritățile îi făcură scăpați și ei se ascunseră la Ienake Hurmuz, vameș atunci și comisionar de zachar al casei Zerlenidi, care-i ținu în podul casei și a doua și îi puse tainic în căle un butoi de zahăr, în locul căpăținelor, și cu luntrii, îi trecu la Rusciuk.

Fugiră asemenea mulți alți boieri, pe care-i păscea și-ï gonia păcatul f. ptelor, fugiră, spre a pune depărtare între ei și popor, pe care nu-l credeaū să fie atât de iertător.

Guvernul provizoriu de la Islaz.

Guvernul provizoriu de la Islaz, după proclamarea lui, numi, cum am spus, prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu, și porni, cum se scie, spre Caracal, unde administrator era Magheru. Guvernul adresase orașului o proclamațiune.

La Caracal.

La Caracal, guvernul provizoriu fu primit de magistrat cu pâine și cu sare, în fruntea întregului oraș și a țeranilor din vecinătate.

Guvernul numi prefect pe Ion Arcescu și făcu următoarele înaintări în armată:

Maiorul Tell fu înălțat colonel.

Căpitanul Pleșoianu fu înălțat maior.

Serrurie și Zalic „ „ „ „ căpitani.

A doua zi, la 12, guvernul provizoriu se îndreptă spre Craiova, capitala Olteniei. Magheru porni împreună cu dânsii, însoțit de 200 de dorobanți.

La Craiova.

La Craiova, cărmuitor era I. Bibescu. Iratele Domnitorului. El luă toate măsurile spre a sparge lagărul revoluțiunii, trimițând ofițeri, cari să corupă armata ce se afla în lagărul reformei și cerând orașenilor Craioveni să se unescă cu stăpânirea în potriua revoluțiunii.

Apelul cărmuitorului nu găsi nici-un resuneț în inima Craiovenilor; din contra, orașenii nu-și ascuseră desgustul pentru starea de lucruri existentă și aprobarea și simpatia, ce aveau pentru revoluțiune. Atunci ocărmuitorul ne mai putând face alt fel, fugi din oraș.

Asmenea se retrase și armata.

Un act oficial, găsit între manuscriptele lui N. Bălcescu, «Raportul comandirului polcului I» care se afla în Craiova, dă amănunte asupra cauzelor retragerii trupelor și asupra simțimintelor ce arătaseră Craiovenii către revoluțiune. Iacă acel act, până astăzi inedit:

Domnului polcovnic și cavaler Odobescu, îndeplinitorul datoriilor de șef al oștirii.

Comandirul polcului No. 1.

RAPORT

De la plecarea d. polcovnic Garbaski din Craiova, până acuma, adică de la 8 Iunie, pentru care prin raport No. . . am avut cinste a supune cunoștinții D-văstre, am pornit 2 curieri cu raporturi, cerând deslegare cum trebuie se urmez în potriua *rebelilor porniți din Carucal*. Vădând dar că nu primesc nici o deslegare, m'am vădut silit a mă trage din orașul Craiova cu totă comanda de oștire, aflată acolo, atunci însă când toate mijloacele le-am sleit, spre a mă împotrivi rebelilor; *cări orașenii nu numai că n'au gândit a fi în contra lor, ci încă ne-au amenințat a se uni cu dînșii și a fi în contra noastră.*

Acum însă, am luat știință că acei curieri au fost prinși de omenii rebelilor (ce se numesc omenii noului guvern, primit la 13 Iunie, Duminecă, de orașenii Craiovenii, fiind împănate drumul obicnuit al Bucureștilor de asemenea omenii; tragerea mea însă a fost după înțelegerea ce am avut cu d. maior Paznaski se ardă roatele al 2-lea, 3-lea și 8-lea, care peste două zile, adică Joi, urmază a ne împreuna negreșit, toate aceste părți de oștire la satul Strehaia, jud. Mehedinți. După această unire **ne** vom porni negreșit să atacăm pe rebelii.

Tot-de-odată cu acestea, alături D-văstre câte una din tot felul de hârtii prinse de ariere garda noastră. Cu toate acestea însă, județele Gorj și Mehedinți se află până acum liniștite; mai adaog D-văstre că d. polcovnic Garbaski nici până acum nu s'a mai întors înapoi. Am luat știință însă, din audire, că se află la opreală în județul Romanai, împreună cu d. parucic Lahovary, Hagi Ioniță și praporcic P.ianu, fiind loști trimiși de la polc a trage pe rebelii-cinuri de jos în partea noastră.

Numărul omenilor noștri, cu carele am pornit din Craiova, sunt la 350 omenii; din dd. ofițeri, se află cu mine d. căpitan Scordilă, parucicul Catopulos, Macedonski, Semezescu și praporcicul Condeescu. Mai adaog că am primit și o poruncă a celui guvern, scriindu-mi a mă uni cu dînșii; eu cunoscând al lor viclesug și fiind în furia necazului, am rupt această.

Plecat supui cunoștinței D-văstre, pe drum fiind la podul Jiului de la Tântărenii.

L-t. comandirul polcului
Maior, *Vladoianu I.*

Aghiotantul polcului
Praporcicul *Condeescu.*

No. 600. Anul 1848. Luna Iunie 14.

De la podul Jiului, drumul Mehedinții.

Oamenii reformei lură decî primiti la Craiova, ca și Caracal, cu brațe deschise, cu bucuriă, cu entusiasm.

Stăpînirea, pînă ieri puternică și fălôsă, deși reprezentată prin chiar fratele Domnitorului, peri ca fumul în fața vîntului, înaintea dorului de reforme al țerei.

Constituțiunea tu așîțată peste tot; pe la tôte rîspîntiile fu citită și favorabil comentată și primită.

I. Maiorescu, directorul școlii din Craiova, om respectat și iubit, fu cel care luptă mult, îndemnînd și călăuzind pe popor a nu primi sfaturile ocârmuitorului Bibescu și a îmbrățișa revoluțiunea.

Abia ajunși în Craiova, omenii guvernului provisoriu de la Islaz, primiră de la soții lor din Bucuresci, scirea că revoluțiunea isbucnise și aci, că ea isbutise a face pe Domnitor să primescă Constituțiunea, că în stîrșit un guvern dintre omenii reformei se întocmise și chiema la Bucuresci pe cei care făceau parte din noul ministeriu. (Stefan Golescu, Eliade și Magheru).

În Craiova, scirea acîstă produse o bucurie ce nu se pôte descrie. Poporul, pînă aci nedreptățit, își vedea visul cu ochii și veselia isbîndei acestia nu mai avu margini.

Toți rugau pe membrii guvernului să se grăbescă a se duce la Bucuresci.

În noul ministeriu de la Bucuresci, maiorul Tell nu era cum se tipărise pe lista comitetului, și acîsta se esplică lesne. Ministeriul, fiind întocmit de însuși principele domnitor, probabil că el nu consimțise a numi ministru pe Tell, cel cerut de revoluționari, ci pusese pe Odobescu, singur al seî om de încredere în ministeriul reformei.

Cine-ore, cu minte rece, limpede și dreptă, cu înțelegere deplină a gingașei situațiunii, ar fi putut imputa conducătorilor revoluțiunei acîstă mică concesiune?

Cu tôte acestea, li s'a imputat, uitându-se, în preocupările personale ale momentului, că revoluționarii însiși stăruiseră des pe lângă Domnitor, nu pentru ministere, ci ca să primescă reforma, acîsta fiind al lor de căpeteniă scop

Dar să trecem, ast-fel de incidente mici nu merită atențiune, cînd în joc este viitorul unei națiunii.

Reacțiunea — Incercarea⁷⁷ contra guvernului.

La Craiova, reacționarii, vrășmașii progresului, de și uimiți și reduși la tăcere prin spontanea manifestare a poporului craiovean pentru revoluțiune, nu renunțaseră nici la luptă, nici părăsiseră ale lor scopuri de a ține poporul sub jugul interesului și privilegiilor lor; Bibescu, fostul prefect, de și departe, îi ațîța mereu.

Acum aveau acești reacționari o libertate, pe care până aci, ei nu voiseră s'o recunoscă celor alți, neprivilegiaților; se adunară dar în taină, se slătuiră și veniră să cêră, dice-se, explicațiuni guvernului asupra punctului din programa revoluțiunii privitor la proprietate; dar în realitate cu intențiunea d'a răsturna noul guvern.

Credeaū, orbii și micii la suflet, credeaū că lor, celor puțini, li se cuvine, și mai cu sêmă, că li se va trece, să-și impună din nou celor mulți voința lor arbitrară de a-i ține subjugăți.

Din nefericire, cei din guvern—aflați în Craiova—de și dând explicațiuni, puteau spune că țara are Domnitor, că majoritatea guvernului e la Bucuresci și că acolo se va putea hotări asupra cererilor ce se făceau, guvernul avu slăbiciunea de a ceda amenințarilor și a da un decret prin care indirect se desființa punctul din programă privitor la sătenii. Guvernul provisoriu își tăia craca de sub picioare, își respingea sprijinul său firesc și puternic, lovia pe cei cari deja cântau:

Trăiască popa Șapcă
C'a scăpat țara de clacă.

Reacționarii nu se mulțumiră cu atât, căci sciau ei că reforma nu era mîncătoare de proprietate și reclamațiunea lor numai un pretext era; ei înconjurară școala, unde se aflaū așezați membrii guvernului, și-i amenințară din nou, vroind chiar să-i aresteze.

Din fericire, după cum ne afirmă un martur ocular, Magheru nu era la reședință, el se afla în oraș și incunoscintat de cele ce se petreceau, încălecă, chemă poporul în giuru-i și, în capul mulțimei, merse la școală. Acolo poporul, avend în frunte pe noul emancipat David, un om de o structură și putere erculeană, năvăli a rupe stoborii gardurilor vecine, spre a se repezi asupra reacționarilor și aceștia să

grăbire să fugă, ocrotiți însă, în a lor fugă, de chiar armata guvernului.

Membrii guvernului erau deci liberi și putură pleca. Poporul îi însoți cu bine-cuvântările lui, uitând prima greșală, și așteptând de la ei să urmeze la București, împreună cu alii lor soți, lucrarea de mântuire publică. Membrii guvernului plecară deci spre București, unde din nou fuseseră grabnic chemați.

Abdicarea Domnitorului

În acest timp, la București, se petreceau întâmplări neașteptate saue, de cei prevădători, foarte mult așteptate.

Intr'adevăr, după ce noul guvern, numit de Domnitorul Bibescu, fu instalat, el își începu, în așteptarea colegilor ce se aflau la Craiova, munca grea la care se înhămasese.

De la cel d'ântâiu pas însă întâmpină o dificultate pe care unii din membrii lui cel puțin, o creduseră înlăturată.

Domnul, care, în fața mulțimei poporului și a cererilor lui repetate de mii de glasuri, recunoscuse și subscrisese Constituțiunea la 11 Iunie și numise guvernul, acum liber de acea presiune, dar strâns pôte de alta, de și taĭnică, însă asupra-i mai cu putere și mai darnică în făgădueli, adresă guvernului următorul mesagiu prin care abdică, în noaptea de 14 Iunie, încredințând puterea noului guvern în-tocmit de dînsul, împreună cu capii mișcării din București.

Ecă textul abdicării:

Către sfatul ministrilor

«Fiind-că simt că puterile-mi nu sunt potrivite cu cererile celor de astă-đi împrejurări și spre a nu mă bate vre o dată cugetul că am primejduit sôrta țerii, țiiind cârma oblăduirei mai mult de cât putința mă iartă, o încredințez în mânele d-vostră și intru iarăși în viața privată cu acea mulțumire ce aduce o consciință curată (1).»

(Urměză iscălitura M. S.).

București, 13 Iunie 1848.

(1) *Buletinul Oficial*. No. 31 din 15 Iunie

Domnul și plecă spre a trece granița la Brașov, îngrijind să facă drumul până la bariera orașului în trăsură cu prefectul poliției, C. A. Rosetti.

După primirea abdicării, guvernul publică următorul comunicat și un nou guvern provisoriu se întocmi:

«Postul Domnitor George D. Bibescu de și a consfințit sfintele drepturi ce Românil recâștigară, simțindu-se însă acum slab de bătă și ne mai putând ține cărma în mână, astăzi la 14 Iunie, la un ceas din noapte, și-a dat demisia, lepădându-se de totă puterea.

«Patria, aflându-se acum în împrejurări grele, se numără guvern vremelnicesc mai jos însemnații Români, cari sunt omenii ce s'aũ jertfit pentru patrie și jură ca și astăzi să móră pentru dlnsa.

Guvernul vremelnicesc:

Prea Sfinția Sa Mitropolitul, *president*,
 Ion Eliade.
 Stefan Goleșcu
 Chr. Tell.
 G. Magheru.
 Scurti. (1)

Secretarii guvernului vremelnicesc:

C. A. Rosetti.
 N. Bălcescu.
 A. G. Goleșcu.
 I. C. Brătianu.

Ministerul vremelnicesc:

Ministru din lăuntru, N. Goleșcu.
 » dreptății, I. Câmpineanu.
 » trebilor din afară, Ion Voinescu II.
 » finanței, C. N. Filipescu.
 Obștescul controlor, George Nișescu.

(1) Comerciant lipsan.

Ministru de război, Ioan Odobescu.
 » instruct. publice, Ioan Eliade.
 Comandant al gardei națion., Scarlat Crețulescu.
 Președintele sfatului orășenesc, C. Crețulescu.
 Șeful poliției, Mărgărit Moșoi.

Guvernul ast fel întocmit, putu în sfârșit lucra și, potrivit înțelegerii luate pe când încă lucrau ca comitet al reformei, lucrară toți împreună: membrii guvernului provisoriu, secretarii guvernului și miniștrii, având toți egale drepturi. El dete următoarele decrete :

STINDARDUL NAȚIONAL

In numele poporului român.

Dreptate și Frație.

Guvernul vremelnicesc decretă :

Stégul național va avea trei colori: albastru, galben și roșu. Deviza română, care va fi scrisă pe stéguri, cât și pe monumentele și decretele publice, se va compune de aceste două cuvinte: **dreptate, frație.** (1)

Dreptatea, această stea strălucitoare, care luminează omenirea și o povățuesce în calea binelui, voesce ca omenii să fie mai întâiu slobodi și de o potrivă, și frația, acest sentiment străbun românesc, légă inimele pentru obștescul folos.

Membrii Guvernului provisoriu: *Nenfi*, Mitropolitul Ungro-Vlachiei; *G. Scurti*, *N. Balcescu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Roseli*, *I. C. Brătianu*.

No. 1. Anul 1848, Iunie 14.

(1) Stégul acesta e întocmit dintr'o combinare a colorilor stégului Moldovei cu stégul Munteniei; el fu privit ca simbolul unirei și de aceea cu acest decret își începu guvernul a sa activitate.

Amintesc, fiind-că mulți fac încă greșală, că drapelul tricolor național, cel decretat la 1848 și consfințit d'atunci încôce, are colorile ast-fel aședate : lângă lemn și paralel cu el, albastru, apoi galben și apoi roșu, iar nu perpendicular, cum iac unii știindardul, chiar acum.

Desființare. rangurilor.

II.

Guvernul vremelnicesc decretă:

Potrivit voinței poporului, *tote rangurile* civile se desființază pentru tot-d'a-una. Nimeni, de acum înainte, nu va mai putea a-și lua vre-un rang, în nici un act public. Singura deosebire, ce va exista între Români, va fi aceea a virtuților și a slujbelor către patrie.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Rosetti*.

No. 2, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Desființarea censurei

III.

Guvernul provisoriu decretă:

Potrivit voinței poporului, cenzura este desființată pentru tot-d'a-una. Ori-ce Român are dreptul de a vorbi, a scrie și a tipări slobod asupra tuturor lucrurilor; se înțelege însă că, întrebuițarea acestei libertăți, nu implică abuzul ce ar putea face unii defăimând viața privată a locuitorilor, sau invitând poporul la nesupunere către legi și guvern, abuzuri ce vor fi pedepsite de tribunalele competente

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *N. Balcescu*, *C. A. Rosetti*, *A. G. Golescu*.

No 3, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Gardu națională

IV.

Guvernul provisoriu decretă:

Fiind-că nația Română, prin proclamația de la 11, a manifestat dorința de a avea o gardie națională, și guvernul vremelnicesc, găsind că o ast-fel de instituție este de

neapărată trebuință de a se întocmi numai îndată, decretă formarea acelei gvardii în toată țara, cu a cărei organizație se însărcinează ministrul din năuntru, și tot de-odată numesce de comandant al gvardiei din Capitală pe colonelul Scarlat Crețulescu.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, A. G. Golescu.

No. 4, Anul 1848, luna Iunie 14.

Apel pentru arme.

V.

Guvernul provisoriu:

Cetățeni,

Fiind-că acum se constituie gvardia națională ce tot Românul a simțit că ea numai poate fi asigurarea unui oraș; fiind-că în țară nu se află arme de vîndare, guvernul vremelnic face un apel la tot Românul, care are două puști, să împrumute una Statului.

Guvernul vremelnic sigur fiind că nația Română care sciu să facă o revoluție ale căria fapte fură bazate pe poveștile evangheliei, o să asculte apelul nostru, rugăm pe cetățeni să le dea în primirea comandantului gvardiei naționale la palatul cel vechiu.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, N. Bălcescu, A. G. Golescu.

No. 5, Anul 1848, luna Iunie 14.

Desființarea bătăii și a pedepsei cu mörte.

VI.

Guvernul provisoriu decretă:

Pedépsa degradătoare cu bătaia se desființază pentru tot-d'auna în țara Românescă, atât în partea civilă, cât și în cea militară. Până la reformarea condiciei criminale această

pedépsă se va reîmplini cu o închisore de la una până la cinci zile.

Pedépsa cu mörte, care de atâția ani nu s'a simțit nevoie a se întrebuița în țara Românescă, se desființază asemenea pentru tot-d'auna.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei; *G. Scurti*; *I. C. Brătianu*; *N. Balcescu*; *C. A. Rosetti*; *A. G. Golescu*.

No. 7, anul 1848, luna Iunie 14

Acestea fură decretale primei zile de guvern constituțional român.

El numi pe Ion Ghika, reprezentant al țării la Constantinopole, în locul lui Aristarki, dându-i oficial însărcinarea pe care până aci o avusese numai oficios.

REAȚIUNEA.

Reacționarii, boerii, adică toșii privilegiați, până la 11 Iunie, acei cari prin noua Constituțiune deveniau de o potrivă cu toși Românii înaintea legilor, înaintea birurilor și înaintea tuturor drepturilor și sarcinilor publice; boerii cari cu adevărat nimic nu perdeau din cele ce drepte erau, ci numai egali cu cei-l'alți deveniau și cu toșii cetățeni de o potrivă ai statului, boerii reacționari se încercară a dobori revoluțiunea; folosindu-se de libertățile pe care ea le dete tuturilor, întörseră numai de cât acele libertăți, ca armă ucigașă, în contra chiar a mamei lor: revoluțiunea.

În dimineața de 14 Iunie, boerii cei bătrini, întregă ecupaiaoa, care nu voia nici o reformă democratică, se întâl-niră la I. P. S. Mitropolitul, spre a dospi acolo izbucnirea comploturilor, ce făceau contra regenerării.

Guvernul provisoriu află și nu măsură aspre, nu măsură de urmărire luă, ci după devisa lui: *dreptate, frăție*, membri guvernului se duseră în mijlocul celor întruniți. C. A. Rosetti, în numele guvernului, le ținu o cuvintare, îndemnând pe boeri la simțiminte de frăție cu poporul; ear poporul, care era iritat în contra boerilor, spre a-l liniști, îi duse că boerii, pierdându-și prin reformă toate privilegiile lor, merită din parte-î ore-care considerații.

Complotul descoperit fiind, și cu mijlocul acesta pentru moment desființat, S. S. Mitropolitul eși în balcon cu crucea în mână, bine-cuvîntă poporul și sărută stindardul tri-color.

Poporul se astîmpără, reacționarii însă, nu. Fără privilegie, ei nu puteau fi. Fură și vrură să rămână conservatorii privilegiilor pentru ei și ai sarcinilor pentru popor. Incurajați de indemnuri din afară, ei își urmau în taină ale lor urzirii de resturnare a revoluției, cum mai jos se va vedea.

15 IUNIE

Țiua de 15 Iunie fu o ȝi bună pentru mișcare. Poporul nu se mai întrunise în grupe mari de la 11 Iunie și totuși întâmplări mari și seriose se iviseră. Fu deci chemat, pe ȝiua de 15, la Cămpul Filaretului, care—prin decret—fu numit *Cămpul Libertății*.

Veni guvernul, veniră miniștrii, veni Clerul cu sfințele mōște, garnisona capitalei, funcționarii, tōte breslele cu stindardele lor. Peste 20.000 de omeni se aflau pe *Cămpia Libertății*.

Serbarea se începă creștinesc, prin sfinta slujbă bisericăscă; se sfinți apa, se botezară stindardele și poporul. Unul din miniștrii, Voinescu, rosti un cuvînt arătând că «serbarea are de scop sfințirea stégurilor naționale, cari s'au ridicat pentru asigurarea drepturilor celor mai scumpe și mai sfinite al nației.

«Dacă stégurile acēstea au proclamat libertatea, sdrobirea fiarelor, izbăvirea de sclaviă și de tiraniă, Iisus Hristos nu a venit între omeni de cât ca să proclame acestea și cu sângele său să întărească frăția, dreptatea și sfanta libertate și egalitate.

«Fraților, adaoase ministrul, veniți să jurăm că vom împlini câte ne sunt astăȝi făgăduite și vom apăra Constituția și țara, cu sacrificiul vieței noastre. Incă odată, veniți să sărutăm stégurile și prin acēstă sărutare să întărim frăția ce trebuie să stăpănescă între tot Românul.»

Entusiasmul era în tōte inimile.

Toți depuseră jurămintul de a apăra Constituțiunea și voințele nației; proclamară din nou guvernul provisoriu, a-

leseră cap gardei naționale pe Scsrlat Crețulescu, de și unii voiaū pe maiorul Teologu.

Serbarea se petrecu, ca la un popor cu adevărat liber, în cea mai mare rînduială și linisce, cu tot sgomotul ce făcură cei ce voiaū pe Teologu.

Corporațiunea tipografilor, ea care serba — ca toți ceilalți — inaugurarea libertății și a democrației, ea avea și alt cuvînt de bucurie: se desființase censura, se dăduse tiparului libertate și tipografilor vedeau zile bune și frumoase pentru a lor muncă.

Corporația tipografilor ținu deci să iea parte la serbarea de la 15, într'un mod mai deosebit de cât celelalte bresle.

Ea împodobi un car, înjugat cu patru boi frumoși, asemenea împodobii cu panglice tricolore, aședă pe el un tesc tipografic, spre a tipări o poezie de ocazie. Copainig și Winterhalder luară loc înaintea tescului, ținînd cu mîna stindardul tricolor; ăr în jurul tescului se aflau lucrătorii.

De pe car, se răspîndi pe drum, la ducere și la întorcere, și se distribui asemenea în *Cîmpia Libertății*, următoarea poezie:

Ce glas măreț răsună?
Ved, poputul s'adună.
Prin sfînta libertate
Se simte fericit
Și toți se strîng în brațe
Căci toți s'au înfrățit.

Cu limba-I de aramă
Frați, clopotul ne chiamă.
Stindardul libertății
Ađi, se va consacra.
Unire și frăția
Cu toți vom proclama.

Censura să gonesce
Tiparul dobîndesce
Dorita-I libertate,
Ce e viața sa;
Cu ea numai trăiesce
Cu ea va prospera.

D'acuma libertatea,
D'acum fraternitatea
Prin totă România

Eterne vor domni.
 Tiparul este liber
 El le va sprijini.

A doua-și guvernul adresă poporului următoarea proclamațiune :

In numele poporului Român

Dreptate-frăție.

Frați Români,

Diua de 15 Iunie va rămâne o și strălucită, o și neștersă din analele noastre. Diua de 11 Iunie ne dete libertatea, ne reintregi în drepturi strămoșești. Diua de astă și ne întări într'insele, ni le asigură Astă-și tot poporul din capitală totă garda națională, totă oștirea, adunată în câmpul Filaretului, în lința Guvernului provisoriu, ascultară în religiozitate slujba sf. sfeștanii; după aceea Prea Sf. Sa Mitropolitul sfinți alasma și sfinți stégurile gardei naționale și ale armiei, și apoi cu toșii jurară credința nației și acelor 21 puncturi decretate de popor. Astă și fu diua în care toate clasele societății se înfrățiră. De astă-și, țera nu mai este împărțită în clase vrăjmașe și tu interesuri împotrivate. Astă și toși locuitorii țerii sunt Români, sunt de o potrivă, sunt frați. De astă și, în țera Română, nu va li de cât o turmă și un păstor. Un păstor-legea, ce fiind expresia voinței tuturor, va fi glasul dreptății, glasul lui Dumnezeu, și o turmă, tot poporul. Frați Români, ce nu ați avut norocire a vă afla de față la acastă serbare solemnă, bine cuventați acastă și de înfrățire și căutați a aduce în toate părțile înfrățirea tuturor claselor într'o singură dorință, într'un singur interes : acela al nației întregi.

Membrii guvernului provisoriu :

Nrofiu, Mitropolit Ungro-Vlahiei; *G. Scurti*; *I. C. Brătianu*; *A. G. Golescu*.

No. 16, Anul 1848, luna Iunie 16.

Tot atunci se decretă cu No. 17.

Câmpul Filaretului de aici înainte va purta numirea de : *Câmpul libertății*.

La 16 spre sêră, sosiră în Bucuresci și membrii guvernelor cari se aflaū la Craiova și fură primiți cu bucuriă; căci se respândise șgomotul, de alt-f-i desmînțit de guvern, că reacționarii din Craiova îi răpuseseră.

18 și 19 IUNIE

Intrunire.—Arestarea guvernului.—Uciderea poporului. Liberarea guvernului.

Din cele 22 articole ale proclamațiunei, trei și anume: art. 12, 13 și 14, privesc óre-cum interesele călugărilor străini și ale proprietarilor.

Ele prevéd:

Art. 12, emanciparea mănăstirilor închinete locurilor sfinte din străinătate;

Art. 13, desființarea clăcei și improprietărirea sătenilor pe pogoanele legiuite, cu despăgubire; și

Art. 14, desrobirea țiganilor și răscumpărarea lor de către Stat.

Călugării străini, pe care-i privia art. 12, vędându-se direct amenințați în ale lor interese; vędend că pierd acele mari moși și venituri pe cari le exploatau după a lor bună voe și interes, începură a dospí comploturi; ei înfățișau a celor ómeni din popor, cu care puteau vorbi, și clerului emanciparea monăstirilor închinete ca un fapt iereticesc și protivnic dumnezeirii.

Pe de altă parte, proprietarii, de și Constituțiunea prevedea că, improprietărindu-se sătenii, se va da despăgubire proprietarilor, deci din acest punct de vedere, nici o pagubă n'aveau, își urmară necurmat intrigele; până aci, în secret se intruniseră, desbătuseră și la 18 Iunie trimiseră guvernului o comisiune de cinci ca să protesteze contra răpirei proprietăților.

Li se deteră explicări, li se arată că Constituțiunea tocmai sfințea proprietatea; dar în zadar, ei se retraseră arătându-se nemulțumiți și amenințând că vor veni mai numeroși.

A doua zi, la 19 Iunie, Sămbătă diminetă, se adunară pe față, în sala Momulo, și detunară până la amedi, în toată libertatea, contra guvernului provizoriu, pentru desființarea clăcei și a celor-l-alte dări către proprietate.

Guvernul trimise la adunare pe membrul său, generalul Magheru, ca să comunice proclamațiunea privitoare la ces-tiunea proprietății. Nici nu voiră să-l asculte—voiau, se

vede, s'arate că tot numai lor se cuvin toate drepturile — unii încă șoptiau să pună mâna pe Magheru și să-l desarmeze.

Nimeni însă nu cuteză.

La amed, Magheru se retrase.

În acelaș timp, după o cerere făcută în ajun guvernului de către ministrul de război, colonelul Odobescu, trebuia să se săvârșcă la palat prezentarea corpului ofițeresc către noul guvern.

În realitate, ceremonia era un pretest, sub care colonelii Odobescu și Solomon adăpostiau un criminal atentat îndreptat în contra guvernului. Ei voiau să aresteze pe membrii guvernului și să-l răstörne, în complicitate cu proprietarii și cu cei cari găseau greu să fiă frați și egali cu toți Românii, asupra cărora, până aci, stăpâni fuseseră.

Intr'adevăr, pe când, ofițerii se presenta, se auzi de afară strigătul: *Vin proprietarii!*

Acest strigăt, se vede, era lozinca; căci soldații cari fuseseră aduși și ei, pătrund numai de cât în palat, arestază pe Eliade, Ștefan și Nicolae Goleșcu, prind, desarmază și scot din palat pe Tell, spre a-l duce la casarmă; iar Magheru, vitezul pandur, trage sabia, își deschide drum printre năvălitori și se închide într'o cameră a palatului cu doi din dorobanții săi.

Câți-va din amicii guvernului, cari veniseră s'asiste la ceremonia prezentării ofițerilor, sar pe ferestre și dau alarma.

În timpul când erau arestați membrii guvernului, maiorul Locusteanu, cu 12 soldați armați cu pușci, alerga, cu sabia scosă, pe podul Mogoșoiei, ca să aresteze pe Rosetti și pe I. Brătianu, singurii dintre membrii guvernului, care nu s'afiau la palat, fiind demisionați. Din fericire, ei putură scăpa și luară parte la adunarea poporului și la liberarea guvernului.

Rosetti scăpat, se aruncă dinapoia unei trăsurii, pe osiă, spre a nu fi vădut și oprit, și se îndreplă spre palat, puse să se tragă clopetele, ceea-ce pentru popor era alarma; Rosetti găsi pe Bolintineanu, la palat, cu două pistole îndreptate asupra soldaților și-l oprim d'a le descărca. Nu trebuie să se verse sânge de omeni revoluțiunii. (1)

(1) Rosetti opera cit.

Poporul sosi la palat, ca într'o clipă.

Brătianu, din parte-î, pătrunse cu mulțimea la palat și făcu ca Odobescu să fie dus sus și arestat.

Un corespondent, martur ocular, descrie cele petrecute cu următoarele cuvinte:

«Poporul, adunat cu miile, se desparte. O parte înconjură pe soldații ce duceau pe Tell, alta pe Odobescu. Să cutremurau casele de sbierete: «Tell înapoi! Tell înapoi!» Odobescu strimtorat de mulțime, trimete ofițeri ca să aducă pe Tell înapoi. Il aduseră și se suiră în palat.

Tinerimea și poporul se încercă de trei ori să 'și facă drum printre soldați pe scara palatului; dar nu reuși, până ce un june virtos,—nu i-am putut afla numele până acum—puse mâna pe o pușcă și smulse și pușcă și soldat dintre cel-l-alti. Atunci junimea răsbi sus în palat, și începu a înbrinci ofițeri și soldați pe scară în jos. Invăluiala și înbulzela era atit de mare în cât soldații nu puteau da foc pe scară; nici se scie să fi comandat cine-va foc la punctul acesta; dar nici erau capii de față; căci Solomon era afară la soldați, Odobescu *arestat* sus în palat de guvern și popor. Odobescu dintr'o ferăstră comandă lui Solomon: «*la stînga.*» Solomon: «*și că?*» Odobescu: «*toți.*» Solomon defilă în stînga și se puse în dosul palatului. Poporul strigă: «Solomon să se aresteze!» și se înbulzia spre soldați.

De o dată Solomon: «în lături, copii, că e rău»; dar tot în acel minut, bine se însemnă, tot în acel minut, se dau ofițerii în dosul soldaților și comandă în limba rusescă: «foc.» Se aude o descărcătură. Mulți au dat în aer, alții în mulțime; se vedură *căduți*. Poporul, care nu aștepta acesta și era ne-armat, la cea d'întăiu descărcătură, se trase ce-va înapoi; dar îndată se îmbărbătă, se armă cu pietre, cu pari, stobori și cu ce găsea înainte și năvăli asupra soldaților.

Se aude altă descărcătură și strigările de la Solomon: «în carne!» Mai cad din popor, care se retrage și iar se îmbărbătează. Se aude a treia descărcătură; dar acum se găsiră și între popor armați. Se reped iar asupra soldaților.

La a treia descărcătură ajunserăm și noi înaintea palatului. Poporul uimit, fără arme, nu știa ce se facă: rupez la garduri și porți și pardoselă, dar nu era o comandă, un cap. Cavaleria venise târziu în ajutorul guvernului, dar ce putea ea în înbulzela aceea!

În minutele acestea, vedurăm o eroină strecurându-se prin mulțime, armată cu două pistole și strigând: «Curagiū, copii, morțe trădătorilor!» Ea venea pe podul Mogoșoiei și înainta la palat.

Mulțimea electrisată, vedend curajul acestei române, se înfierbântă și repetă: «morțe vinđătorilor.» Inșă vinđătorul strimtorat de tôte părțile, se trase în fugă cu soldații, alergă la casarma

nouă, luă prin mână de soldații tunurile și, împreună cu ele, să traseră la casarma veche și se închiseră.

De venea această femeie ceva mai înainte, se făcea o măcelărie de cele mai cumplite; căci poporul ar fi dat orbesce pe pușcile soldaților și 400 soldați nu s'ar fi supus ușor.

Cine este această eroină? Este dna Anica, soția d-lui Nicolae Ipătescu, Română ce p'rtă arma ca ori-ce bărbat. Guvernul era acum mântuit; pompierii se aduseră în apărarea lui și poporul făcu împrejur patru baricade—spre a înfrâna vre-o nouă năvală.

Poporul alerga acum de toate părțile, mai bine armat de cât mai înainte și impresură casarma veche. Dar cine avea curajul de a o ataca, căci artileria era acolo? Nu credeam că artileria se va fi făcut necredincioasă. Solomon ceru jurămint de la soldați, că vor ținea cu el: soldații răspunseră că ei n'au știut unde îl duc; asemenea artileria nu a știut pentru ce o duce în casarma veche; declarară că ei nu mai pot face alt jurămint, decât acela ce l'au făcut pe câmpul lui Filaret, și că ei nu vor mai da în frații lor. (1)

Descrierea crimei lui Odobescu și Solomon, precum și a mărețului devotament și a eroismului poporului, e completată de Ion Ghika, care spune că «Ion Brătianu și cu popa Tun, în fruntea poporului, au deblocat guvernul și au arestat pe cei doi coloneli, cari conduseseră atacul palatului și arestarea guvernului (2)».

C. A. Rosetti spune asemenea că «I. Brătianu, scăpând, adună popor, arestă pe d. Locustenu, veni la palat, scose de la arest pe Ștefan Golescu, luă din mijlocul soldaților pe Odobescu, îl sui sus și duse să se aresteze Solomon, care era încă în curte, comandă forțe prudentă care, de s'ar fi împlinit, nu s'ar fi vărsat sângele Românilor (3).»

Lui Odobescu cel mai mare bine i se făcu, arestându-l; căci dacă ar fi cădută în mâna poporului, în acele momente de furie, ar fi fost sfâșiat, ucis. Odobescu și Solomon, împreună cu Lăcustenu care, asemenea fu arestat, fură dați în judecata unei comisiuni militare, prin decretul care ast-fel sună:

1) *Gazeta Transilvaniei*, No. 52 din 1848, pag. 214.

Acelaș correspondent dăce că soldații cari fuseseră aduși la palat, mai întâi fuseseră îmbătați și că chiar pâinea ce li se dedese în acea zi, fusese împotă cu spirt.

(2) *Ion Ghika: Amintiri din pribegia după 1848*, pag. 27.

(3) *C. A. Rosetti: Scrieri din junețe și din exil* (vol. II) pag. 21.

Domnule ministru de răsboi,

La 19 Iunie, guvernul provisoriu a fost atacat și arestat și acesta aduse și tristul rezultat de a se vedea pentru întâiași dată frate armat asupra fratelui său.

Cei de căpetenie esecutori ai acestui atentat se ved până acum d. Colonel Odobescu, d. Colonel Solomon și d. Major Lăcustenu.

S'a rânduit o comisie spre a-i judeca, ai căreia membri sunt:

President, Colonel Pleșoianu; *membrii*: Maiori Mavrocordat și Racotă, Căpitanii Serghie, Ciocârlan, Hagiopolu și Dumitrescu.

S'a rânduit și judecător de instrucție, d. Ciocârdia.

Ești rugat dar, Domnule Ministru, să faci cunoscut d-lui Colonel Pleșoianu acest decret, ordonând să se înțeleagă cu d-l Ciocârdia și să începă lucrarea cât mai în grabă.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolit Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *G. Magheru*; *St. Goleșcu*; *A. G. Goleșcu*; *I. C. Brătianu*.

No. 73, Anul 1848, Iunie 22.

Morți și răniți.

Victimile crimei odioase de care vorbim, au fost:

Morți.

Toma Gheorghescu	din mah.	Popa Ivașcu
Mumu lui Dumitrache	> >	Oțetari
George Arnăutu	> >	Popescu
Stoica Vizitiu	> >	Sf. Voevođi
Dumitrache Croitoru	> >	>

Răniți.

Grigore sin Ivan (mah. Răsvan); Gavrilă Asprulea (mah. Mihaiu-Vodă); Toma Marin (Postovari); Dumitru Christea Richițenu (Sf. Visarion); Ghiță Popescu (Colțea); Dumitrache sin Iordache (Manca Brutaru); Dumitrache Vătășelul (Mântuleșa); Panait sin Ivan abagiul (Sf. Ștefan). Dintre acești răniți

aŭ mai murit doi, ast-fel cã numãrul victimelor intrigelor re-
acționare ale poftitorilor de privilegie, se urcã la șapte morți.

Inmormântarea.

Duminecã, la 20, se făcu inmormântare naționalã victimelor
inocente ale criminalilor urzitori de subjugare a poporului.
La 7 ore sãra, cortegiul funebru porni de la palat în ordinea
urmãtore: Corporațiile cu stãgurile lor, o despãrtire din garda
naționalã, un pluton de cavalerie, preoți, diaconi, și arhi-
mandriți, guvernul provisoriu, ministrii și funcționarii statu-
lui, musica stabului ostășesc, douã care funebre, fie-care cu
cãte un cosciug în care se aflãu trei morți. Carele, caii și
õmenii, cari duceauã caii, erãu îmbrãcați în alb; cosciugele
în roșu trandafiriu și corpurile morților împodobite cu lauri.
Dupã aceste douã care funebre, urma al șaptelea mort purtat
de õmeni din popor; o altã despãrtire din garda naționalã
și o mulțime numerosã din popor încheia cortegiul, care
se duse la Mitropolie, unde un singur mormint primi jertfele
libertãții. Mitropolitul, cu înaltul cler, aștepta cortegiul la
intrarea Mitropoliei.

Peste 30.000 de õmeni erãu adunați acolo, ca sã facã
fraților lor, prin al cãror sãnge curat se botezã desrobirea
Romãniei, cea din urmã onõre. Eliad ținu un cuvint funebru
și garda naționalã descãrcã puscile în locașul pãcei, unde
se odihnesc sufletele eroilor (1).

Familiilor rãposaților li se făcu pensiune.

O lacrimã de nesfârșitã recunoștințã, pe mormintul marti-
rilor, cari aŭ murit spre desrobirea Romãniei.

NOI AMENINȚARI.

Intrigele celor cãrora le venia greũ ca, din privilegiați,
sã devie frați și egali ai tuturor Romãnilor, continuãrã mereũ.

Cãnd vãdurã cã, peste ori-ce așteptare, complotul șefilor
miliției nu isbuti, ei începurã a rãspãndi în gura mare și
pretutindenã sgomotul cã vin Rușii, ceea-ce pãnã aci spuneãũ
numai în tainã, și nu se mai sfirã a amenința pe poporul

(1) *Pruncul Român* No. 4,

care luase unanim partea revoluțiunii, cu o grea răsbunare din partea armatei de invasiune.

Poporul începu a fi îngrijorat și guvernul nu mai puțin, de vreme ce chiar sciri oficiale primise despre intrarea Rușilor.

Iacă, spre exemplu, un raport de la comandirul polcului No. 2.

Domnului Ministru de război

Comandirul polcului No. 2.

RAPORT

Astă-seră se primiră scrisori la unii din negustorii din acest oraș, prin care le arată că, la Reni, se află o numerosă oștire rusescă, că la Ismail au sosit 5 vapoare de război cu o sumă de dube și o corabie cu amuniție, că ieri în Galați a venit un vapor de război cu câțiva pasageri și încercând îndată scândurii s'au pornit; și deosebit o altă sumă de oștire se țice că au și trecut în Moldavia pe la Bêrlad pentru Iași și București; așa dar, pentru că acest pole nu are nici un fel de poruncă în asemenea împrejurări, rogă plecat pe d-v. să bine-voiți ca, în cel mai scurt soroc, să-mi sloboziți pouncă de urmare, iară prin acest într'adins trimis curier.

Polcovnic, N. Ghika.

~ Adjutant polcului, *Parucic Conțescu.*

No. 517, Anul 1848, Iunie 16.

Brăila

pornit la 3 ceasuri evropenesci, nôptea.

Guvernul discută mult; unii din membrii lui bănuiau o urdire a vrășmașilor nouelorr eforme și I. C. Brătianu se oferi să se ducă la frontieră, spre a se încredința dacă vin Rușii.

Brătianu plecâ; dar guvernul nici nu așteptă a sa întorcere și făcu neînțelăsa greșală d'a pleca și el, d'a fugi din București, în sêra de 28 Iulie.

Eliade plecase mai înainte, plecase de dimineță chiar, fără să aștepte măcar ultimul cuvint al guvernului întreg, într'otât de gravă împrejurare.

Acestă greșală a guvernului, greșala de a părăsi Capitala la cel d'intăiu moment d'o mare gravitate, nu pôte să găscă o altă scuză de cât în țesătura de intrigi bine-combinate, cari înconjurău pe guvern din faptul reacționarilor.

Retrăgându-se, guvernul adresă țării o proclamațiune în care se coprink și următoarele cuvinte :

«Români, crucea este arma vulturului nostru, crucea a fost mântuirea lumii și crucea și apărarea lui Dumnezeu și în sfințele noastre drepturi, pe cari de acum înainte nici o putere nu va mai putea să ni le iea. Inșă guvernul ales de voi, creșdend că misia lui cea grea, cu care l'ați onorat, nu s'a slirșit, a făcut apel la tôte puterile străine, cari de multe ori ne au săgăduit ajutor de arme și pentru ca să pôta trata cu aceste puteri, ca să pôta să facă o protestație cu armele în mână, în cugetul său de român, și invitat de multe dictați, s'a socotit dator să se tragă pe munți, acolo pe culmea Carpaților, care este singura noastră cetate.

Români, în numele a 18 vécuri de suferințe, în numele libertăței ce ați câștigat pentru tot-deauna, vă jurăm că nu vom lepăda sacul de cenuse după capul nostru, până ce România nu va fi liberă—drept ce, păstrați patriei acel amor ce dovedirăți în fața lumii că'l aveți—păstrați curajul și credința în puterea voastră, ajutați ne până în slirșit, ca și până acum, și Dumnezeu va fi cu noi.

Români, 40 de ani ovreii au fost în pustie și Dumnezeu a fost cu dînșil, până când avură credința; veniți dar să ne dăm sărutare de frăție și jurați, cu noi, să luăm în inimile noastre patria, și să nu lepădăm arma ostașului și toiagul pelerinului din mână, până ce ne vom da sărutarea învierii.

C. A. Rosetti, St. Golescu, I. Eliad, G. Magheru, Chr. Tel, A. G. Golescu, N. Bălcescu, N. Golescu, C. Filipescu.

«Funestă fu plecarea guvernului» dice țiarul lui Rosetti, *Pruncul român*, după ce tipăresce această publicație.

Dintre membri guvernului, afară de mitropolit, nu mai rămăsese decî în Capitală nici unul.

INTOCMIREA CAIMACAMIEI.

Reacțiunii îi cădu ca o pléscă acest noroc. La atât pôte nici ea nu se aștepta.

Nu se aștepta, de sigur, să pôta scăpa așa lesne d'un guvern pe care-l susținea un întreg popor, așa cum susținea poporul român, guvernul său constituțional.

Ca prin farmec, strigoii eșiră din nou la lumină, mai îndrăsneți și mai trufași de cât mai nainte.

Mitropolitul, presedintele guvernului plecat, dete reacțiunii și mâna și sprijinul și a sa archierescă bine-cuvîntare.

Îi dete mai mult: se făcu uneltă a reacțiunii, pentru a asvirli hula asupra omenilor cu care, până ieri, lucrase în fruntea poporului.

Ierte-l Dumnezeu cel prea îndurător, dacă iertarea lui și până la ast-fel de păcate pôte ajunge.

Mitropolitul iscăli următoarea publicațiune :

«Rebeliști, fugind din Capitală în noptea de 28 și 29 ale curente, îndată ce s'au înscințat că oștirile înaltelor două curți suzerană și protectriță se apropie de hotarele noastre, grăbim vestind această bună vestire tutulor locuitorilor țării. Tot de o dată să le aratăm că într'o unire cu d-lor boerii, cari se află în Capitală, s'au luat toate măsurile pentru statornicirea liniștei obștești și cu această ocazie sunt poltiți toți locuitorii, de ori ce clasă și tréptă vor fi, să primescă cu sentiment de recunoscință și de dragoste pe isbăvitorii țării.»

Neofil, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

1848, Iunie 29.

În același timp, se publică și următoarea proclamațiune :

Căimăcămia principatului Țerei Romănesci.

«În urma întâmplării de la 11 Iunie, cunoscută obști, încetând Domnul stăpânitor George Dimitrie Bibescu de a mai cărmui țara, prin trecerea M. S. peste graniță în statul Austriei.

Noi, pe temeiu art. 18 din Regulamentul organic, luând cărma stăpânirii țării, facem cunoscut acesta tutulor locuitorilor spre sciință; tot de odată și tutulor acelor dregători, cari nu va fi luat parte d'a dreptul în răsturnarea guvernului în ființă, spre a 'și ocupa posturile ce li s'au fost încredințat de Domnul țării.»

Banul Teodor Văcărescu, Emanuil Băleanu.

1848, Iunie 29.

Vestitul căpitan Costache, cel cu biciu-î cu șapte sfîrcuri, se arată din nou și biciu-î, plesnind pe toți și pretutindenî, vesti că renăscut-a vajnica putere boerescă.

«O să-mi îmbrac biciul cu piele de Român, ca să vadă libertatea ce pate, când vine pe aici» sbiera nemernicul sêlbatic, care aidoma era chipul stăpânirii reînviata; stindardele fură pretutindenî rupte și călcate în picioare; statua reprezentând România Liberată, cu simbolul dreptăței și

creștinismului, cumpăna și crucea, ce se afla în curtea ministerului de Interne, fu dărâmată din porunca lui Em. Băleanu, care în batjocură o numi: «nevasta lui St. Golescu».

Mândră, veselă, triumfătoare, căimăcămia însciiță numai de cât consulatele că s'a restatornicit cu desăvârșire vechea stare de lucruri.

Dar — nenorocire ei! N'apucă să se usce negrele pe hârtia pe care scrisese acesta; n'apucă căpitan Costache a-și reînoda noi stîrcuri la biciu, că se sculă orașul și strigoii periră iarăși — cum per toți strigoii la cântecul cocoșului.

30 IUNIÛ. RESTURNAREA CĂIMACAMIEI.

I. C. Brătianu, după ce vëdu că, la Focșani, nici urmă nu e de vr'un soldat străin, se grăbi să se întorcă în Bucuresci.

Impetrit rămase de cele ce vëdu și audi aci; dar tot-d'odată inima lui creșcu și se înveseli; căci poporul era tot statornic, tot hotărît chiar să moră, ca să-și recapete a lui Constituțiune.

«Neguțătorii, corp vrednic de naționalitatea română, dice *Poporul suveran*, iaū inițiativa, un glas s'a ridicat și a strigat poporului: «iacă, lanțurile robici iar ne amenință» și toți s'aū sculat, și toți aū venit ca să umilască pe tirani și, cu una și aceeaș voință, s'asigure dreptatea și libertatea».

În corp, și urmași de popor, se duseră la mitropolie și cerură Constituția și rechemarea guvernului provisoriu. Mitropolitul se supuse și o nouă publicație, d'astă-dată după voința poporului, fu făcută:

PUBLICAȚIE

«Ceea-ce s'a obștit ieri, la 29 ale acesteia, sub iscălitura noastră, făcând guvernul provisoriu rebeli și altele, astăzi, după dorința poporului român, o refuzăm cu desăvârșire, adevărind și întărind din totă puterea mea jurămîntul ce am sēvērșit în Câmpul Libertății în 15 ale acestia, ca să păzim tot acele 21 articole, afară de art. proprietății, care-l va otări obștesca Adunare, pe care Constituție jur că nu vom călca-o, sub orî-ce sacrificiū din parte-mi.

«Stindardele libertății se vor ridica pe toate edificiurile publice. Cocardele se vor repurta și totă poliția cea veche se va desființa prin grabnice porunci ale mele.

«Guvernul provisoriu se va chema, prin într'adins curier, și toți funcționarii orînduiți de guvernul provisoriu se vor întări în funcțiile lor.

«Această publicație, sub a mea iscălitură, se va obști prin glasul foilor, pe cari am subsemnat-o, de față cu deputații poporului.»
Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlachiei.

1848, Iunie 30.

Căimăcămia și prietenii ei intraseră iarăși în gaură de șerpe; se retrăseseră în întunericul blestemat, din care nu trebuiau să iasă și să înfrunte voințele poporului.

Odobescu și Solomon însă, care fuseseră, sub căimăcămia, puși în libertate și s'afiau în fruntea oștirea, deși nu cutezară să atace poporul, se aședară totuși la casarmă, scóseră tunurile și—de și purtând la piept cocarda tricoloră a mișcării—erau amenințatori.

Somați de I. C. Brătianu, în fruntea poporului, ca să se predea, refuseră. Atunci Brătianu alergă din nou la Mitropolie, luă cu dînsul în trăsura pe Mitropolitul și porni din nou în capul mulțimei, la casarmă.

Când trăsura intră în curtea casărmei, Odobescu deschise ușa trăsorei și puse un genunchiu jos. Înaintea Mitropolitului, ca să-i sărute mâna. Atunci Brătianu sări pe capra trăsorei și începu să vorbească oștirea. Ofițerii se repeziră la dînsul, spunându-i cu lacrimi în ochi că i-a scăpat.

Situațiunea devenise grea. Odobescu își vedea scopul zădărnicit și de astă-dată și scóse stégurile revoluțiunii, dîcînd că el le-a păstrat, pe când guvernul a fugit.

Pe când se petreceau acestea, poporul nu sta în nemiscare; el năvălise pe porți, iar un preot, «popa Tun» (1) numit de atunci, se repezi în fruntea poporului spre tunuri, avînd în mână crucea.

— Dă-te la o parte din naintea morții, i-se dișe.

— La ce să trăiesc nelegiuitorilor, când voi călcați crucea lui Christos, care ne dă sóre și apă?

Și, fără mai departe vorbă, se asvtrii și încălecă pe un tun. Faptul acesta de eroism și prezența crucei pe care juraseră soldații, îi deșteptă; ei se îmbrățișară cu poporul.

(1) «Popa Tun» este părintele Ambrosie de la Episcopia Buzăului.

Odobescu pieri, voind aiurea să urmeze făptuirea școlului său.

La palat, unde meraseră apoi, Brătianu și poporul, găsiră pe Odobescu, Câmpineanu și alții, care spuseră lui Brătianu că s'a întocmit un nou guvern compus din Câmpineanu, Brătianu și un negustor, de vreme ce guvernul era fugit. Brătianu refuză, spunând că există guvernul cel primit de țară și când Odobescu din nou stăruie, Brătianu îi arată pe feréstră poporul, spunându-i că-l va face arbitru (1).

Odobescu înțelese și se întocmi numai o comisie interimară.

Aci se încheie, și cu bine și fără nici o picătură de sînge, a doua mîntuire a poporului, prin sine înșiși, de sugrumătorii lui.

Diarele d'atunci, în descrierea faptelor, nu uită pe singurul membru al guvernului, care era de față și care lucră.

Poporul suveran, diarul lui N. Bălcescu, Boliac, Gr. Alesandrescu, Bolintineanu, etc. dice:

«Într'acestea, un june nu se descuragează, ia crucea, o sărută, varsă o lacrimă de speranță și ese în popor, alérgă, încuragează, lucréză cu bărbația, se pune în capul poporului cu mitropolitul.

«Este de trebuință să-i mai spun numele? întreba *Poporul Suveran*. Tótă lumea îl scie! Fericită Românie că ai ast-fel de fii! Fericite Brătieni, că scii să-ți iubesci așa de bine patria, România (2)!»

Pruncul român descriind faptele tot ast-fel, adaugă:

«Numele lui toți îl cunosc, este d. I. C. Brătianu, un adevărat român, care a contribuit mult la dobândirea libertății; dar poporul care obicnuesce să porecléscă ceea ce iubesc, vędënd activitatea lui, vędënd că este om al poporului și că umblă din mână în mână, îi dă porecla: *Firfircul* și în zilele următóre când poporul era adunat și nu scia ce trebuie să facă, se auđiau aceste cuvinte: «să vedem ce dice Firfircu»; sau: «așteptați, fraților, așteptați să vie Firfircul (3)».

De astă-dată, cei care, cu atâta îndârjire, refusaū frăția și deplina egalitate cu întreg poporul român, trebuiră să se recunoscă biruiți și, în a lor inimă—dacă ea mai putea

(1) Notițe rămase de la I. C. Brătianu.

(2) *Poporul suveran* No. 4 din 5 Iulie 1848, pag. 15.

(3) *Pruncul Român*, No. 9 din 7 Iulie 1848, pag. 35.

nutri simțiminte înalte — să fiă recunoscători aceluși de ei obijduit popor că nu le-a răsplătit răul prin rău, că nu 'și-a-dis, și n'a făcut, după scriptură: ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte!».

În așteptare, și până la întorcerea guvernului provisoriu, lucră o comisiune interimară, cu aprobarea poporului, compusă din: Mitropolitul, I. Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu și I. C. Brătianu.

Acastă comisiune primi demisiunea din armată a colonelilor Odobescu și Solomon și adresă poporului următoarea proclamațiune:

«Gloriă și de o mie de ori gloriă eroismului vostru, fiind-că numai printr'insul libertatea și cu dânsa patria fu izbăvită de patru ori și un popor, care pune nu numai atâta curagiū, dar încă și atâta stăruință, acel popor este popor ales al lui D-zeu și acésta ne face să avem o adîncă credință că nici odată nu vom mai cădea în robie.

Însă, fraților, ca să putem fi liberi, ne trebuie liniște, nu liniște ca aceea a despotismului, ci o liniște cum se cade unor omeni liberi...

Până astăzi, aveți dreptate să fiți spăimântați, să fiți în picior; dar astăzi, când libertatea nemului și libertatea mădurelor guvernului este asigurată, fiind-că toți vrăjmașii au reîntrat în vizuină,astăzi, se nu adormim, ci să ne liniștim, fiind-că într'alt-fel guvernul nu poate răspunde de ceea ce se poate întâmpla, și nici nu poate ași împlini gréua sarcină ce ați pus asupra i, adică a asigura un viitor fericit Românilor.»

Neofit, mitropolitul Ungro-Vlachiei, Ioan Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu, I. C. Brătianu.

Măsurî de organizare

Membrii guvernului, întorcându-se în Capitală, Câmpineanu și Kretzulescu se retraseră și se începu acea lucrare spornică de refacere a țării și prin noi obiceiuri și prin noi legi.

Nami administratori în județe pe:

Scarlat Turnavitul la Kimnicul-Sărat.

Dimitrie Golescu, Brăila.

Scarlat Voinescu, Buzău.

Florian Aaron, Ilfov.

Dimitrie Ciocărdia, Ialomița.

Ioan Negulici, Prahova.

Costache Ciocărlan, Dâmbovița.

Ioan I. Filipescu, Vlașca.
 Nicolae Tătăranu, Teleorman.
 Ioan Hristopolu, Argeș.
 Ioan Paleologu, Muscel.
 George Băleanu, Olt
 Ioan Arcescu, Romanați.
 Dimitrie Filișanu, Dolj.
 Costache Cerkez, Vâlcea.
 Hristodor Marghiloman, Gorj.
 Nicolae Opran, Mehedinți.

Pe lângă fie-care administrator, fu numit și unul său mai mulți propagandiști, ca comisari extra-ordinari, datori să meargă ori-unde trebuință va fi, spre a explica Constituția și reformele din ea isvorând.

Intre propagandiștii numiți fură: Al. Orăscu, P. Orbescu, Apostol Aricescu, Axente Sever, P. Cernătescu, Nestor Heruvim, C. Brezoianu, N. Florescu, Ștefan Băjescu, Costache Pădeanu, Ioranu, Al. Fotescu, Alecu Manu, Costache Florescu, Ion Rotescu, Alecu Dedu, Alecu Petrescu, Ioan Ionescu, C. Manega, Andrei Pretorian, N. Nenovici, C. Codreanu și alții. Dar profesorii fură pretutindeni, de la sine, cei mai neobosiți propagandiști.

Numi Vornic al Capitalei pe Cesar Boliac, asemenea președinte și membrii ai sfatului orașenesc pe N. Niculescu, *președinte*; Hilel B. Manoah, George Ion Pascal, George Sulacoglu, Grigore Ipătescu, Ștefan Popa Teodosiu și Nicolae Cămărășescu, *membrii*.

Decide stringerea candidaților la școlile județelor, pentru a înființa și reînființa școle prin sate.

Numesce mai multe comisii pentru alcătuirea proiectelor de lege ce trebuiau a fi supuse adunării constituante și a-mune:

pentru întocmirea constituției, comisiune compusă din I. Eliade, C. A. Krețulescu, I. Voinescu II, I. C. Brătianu;

pentru reforma instrucțiunii publice, generală, obligatorie și gratuită, după glăsuirea art. 16 din constituție, compusă din: Eliade, P. Poenaru, A. Tr. Laurian; C. Boliac, N. Crețulescu;

pentru organizarea administrativă: N. Golescu, I. Câmpineanu, N. Nicolescu, C. Bălcescu;

comisiunea financiară pentru reformarea impozitelor, spre

a supune la impozite toate clasele, potrivit constituției, pentru organizarea ministerului de finanțe și înființarea Băncii Naționale, fu compusă din: C. Filipescu, G. Nițescu, E. Ghermani, C. Bălcescu, Vasiliadi.

pentru lucrările publice: N. Crețulescu și I. E. Florescu.

pentru agricultură, industrie și comerț: D. Xanto, M. Califaru.

pentru organizarea armatei și recrutarea ei, conform constituțiunii, din toate clasele: se numi asemenea în comisiune Hr. Tell, I. E. Florescu, Colonel Voinescu I, I. C. Brătianu, colonel Iablonski.

pentru organizarea judecătorească: I. A. Filipescu, St. Ferikide, M. Califaru, I. Cantacuzino, I. Voinescu II.

Aceste comisiuni trebuiau să se întrunească, la 6 August, și să prezinte guvernului, cât mai neîntârziat, proiecte deslușitoare și potrivite cu trebuințele cele de acum ale nației, cum dice decretul care le întocmesce.

Să numi asemenea o comisiune care să dea bilete de despăgubire acelor care avuseseră țigani robi:

Particularii, deșteptați prin proclamațiunea revoluțiunii, asupra nedreptății de a ține ca robi făpturi asemenea lui Dumnezeu, se grăbiră a-și libera robii, fără nici-o despăgubire. Ast-fel Mihalache, Costache și Petrache Pencovici, liberară 2 robi; Simeon Marcovici, 2 robi; Scarlat Voinescu 32 robi, despăgubind dînsul pe soția sa, de vreme ce acei robi erau zestre; Gr. Costescu, 4 robi; Elenca Zosima, 6 robi.

Guvernul le adresă mulțumiri și le publică numele în foia oficială.

Se întocmi o comisiune amestecată din săteni și proprietari ca să discute și să hotărască, prin bună înțelegere, cestiunea proprietății. Comisiunea se și întruni sub președinția d-lui Racoviță și vice-președinția d-lui I. Ionescu (din Moldova).

Acastă comisiune și-a și deschis ședințele la 9 August, printr'un discurs al lui C. A. Rosetti, ținut în numele guvernului.

Și, în sfârșit, prin decretul 258 din 14 Iulie, guvernul convocă pe alegătorii, pentru alegerea membrilor adunării generale Constituante.

După acest decret, alegător e tot Românul pămîntean sau din ori-ce parte, stabilit în țară, precum și ori-care împămîntenit, de ori-ce origine și de ori-ce religie va fi.

Numărul deputaților e de 250.

Alegerea e de două grade: alegătorii aleg deputați-alegători, cari, întruniți, în capitala județului, aleg pe deputații Constituantei.

Abia liniște se făcuse și delegațiunile din țară, care fuseseră întrerupte prin turburările întâmplăte în cursul lunii Iunie, reîncepură; mai nu rămase oraș, care să nu fi trimis delegațiune, spre a arăta bucuria populațiunii; venită chiar din sate numeroase delegațiuni, așa în cât se vedu că nu numai capitala și județele prin care trecuse guvernul provisoriu de la Islaz, ci țara întrégă vedea cu bucurie și privea ca o fericire, noua stare de lucruri care se înființase.

La București, populațiunea respunse cu bucuriă la apelul guvernului pentru înființarea gardei naționale și 1500 cetățeni se înscriseră în gardă, în cele d'ântăi zile. Corpul comercianților se otărî a întocmi el, cu ale sale mijloce, un corp de 6000 de gardă națională.

Sosirea lui Soleiman-Pașa

Nici de astă-dată însă, liniștea trebuitoare nu dură mult; căci, pe la jumătatea lui Iulie, un corp de 20.000 armată turcăască sosi la Ruscium, sub comanda lui Omer-pașa. Aceste trupe erau puse la dispozițiunea lui Soleiman-pașa, fost ambasador la Paris, când izbucni revoluțiunea din Februarie, și care fusese numit comisar extra-ordinar în principate. Primul dragoman al Porții, Emin-Efendi, era alăturat pe lângă dânsul în calitate de consilier.

Guvernul îngrijorat și voind să cunoscă intențiunile lui Soleiman-pașa, trimise pe lângă dânsul pe ministrul treburilor din afară, I. Voinescu II, spre a asigura pe comisarul Divanului despre simțimintele și dorința Românilor de a rămâne legați cu Turcia, după spiritul și litera tractatelor.

Voinescu, în calitatea-i oficială, nu fu primit; trebui să-și scotă eșarfa. Respunsurile ce comisarul îi dete apoi, fură cu totul evasive.

Atunci guvernul trimise pe Stefan Golescu, care fu bine primit și i se deteră ore-care asigurări.

La 18 Iulie, comisarul imperial adresă administratorului din Giurgiu, o scrisoare, prin care-i anunță că, a doua zi, va trece cu oștirile imperiale «nu cu cuget vrăjmășesc, ci

pentru unicul scop de a proteje anticele drepturi și instituții ale țării și de a restabili într'însa ordinea legală.

Guvernul, vedând amenințarea de o nedreptă călcare a teritoriului țării, adresă lui Soleiman o protestare, îndreptată în acelaș timp și represintanților puterilor străine.

Protestarea conține și următoarele;

Când Imperiul Otoman a bine voit să ne dea protecția sa, ne a asigurat într'însa și desevârșita independență pentru cele din lăuntru. Sultanul Baiazet I și mai în urmă, la 1460, Sultanul Mahomed II, consfințiră drepturile noastre prin tratate ce sciurăm să le păstrăm cu solemnitate. De multe ori drepturile noastre fură atinse, și cu toate acestea noi, prin conduita noastră către I. Pörtă, sciurăm să unim amorul fiului cu credința vasalului; și sperăm că, având credință în desevârșita noastră supunere, nici o dată nu va pune în uitare tratatele Padișahilor Baiazet I și Mahomed II, și că nu va voi să ne ia mai mult de cât viața, lipsindu-ne de drepturile noastre. Astă-ți însă, cu inima strânsă de durere, ne întrebăm: ne am înșelat ôre? căci dacă I. Pörtă voesce să fie dreptă cu noi, de voesce să vadă milioane de eroi gata a muri de morțea martirilor pentru Augustul lor Suzeran, de ce în mijlocul liniștei celei mai desevârșite, bagă o armie pe un pământ, care este al nostru?

Românii nici o dată nu se degradară purtând masca duplicității și de aceea tot-d'a-una Dumneșeu a fost cu dênșii. Nu ne știm dar să eșim înaintea Augustului nostru Suzeran și a Europei întregi, — căci astă-ți, în România, se va hotărî cestia libertăților lumii, și să ne arătăm cu frunțile senine, cu inima curată și plină de curaj și de credință, strigând cu glasul conștiinței noastre:

Nu este nici un articol în Constituția noastră, carele să atingă puterile străine, nu este nici un articol, care nu numai să nu avem dreptul să-l cerem, dar să-l și punem în lucrare, dacă mai este un Dumneșeu în ceruri și o dreptate pe pământ.

Cerem de la Esc. Ta, să vorbești pentru noi M. Sale Padișahului a căruia dreptate este puterea noastră cea mai mare — rögă l în numele a toțel Români, care vorbesce prin glasul aleșilor ei și cere de la bine făcătorul Orientului să nu respingă amicii săi devotați și credincioși, lipsindu-i de drepturile lor, ci să consolideze sfința lor Constituție, fericirea lor, prin retragerea unei armate, care a semănat neodihna și spaima chiar în multe inimi. Nul Mirirea Sa nu va voi să fie Suzeranul unui câmp mare și pustiu; căci dacă Românii au jurat să nu ridice nici o dată stindardul împotriva Augustului Suzeran, însă nu vor putea nici o dată să trăiască fără acestă Constituție, pe care le a dat'o cerul, spre mângăarea atător mari și lungi suferințe ale lor.

Membrii guvernului: *Neofil*, Mitropolit al Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

Apoi poporul îi adresă următoarea proclamație:

Fraților Români,

Cu toată credința noastră către I. Pörtă și încercările ce facurăm, oștirile împărătesci sunt a intra.

Noi știm că tot Românul este gata a muri pentru acest pământ pe care și pentru care suferit-ați 18 secolii, și de aceea vă facem cunoscut că Esc. Sa Soleiman Pașa ne dice că trupele intră «nu cu cuget vrăsmășesc, ci numai cu unicul scop de a protege anticele drepturi și instituțiuni ale țerei.»

Gvernul însă, după datorie-î, pe de-o parte arată Esc. Sale Soleiman Pașa mâhnirea ce avem de a vedea atins dreptul de inviolabilitate a teritorului; iar pe de-alta, vă rógă să nu uitați că I. Pörtă are pentru noi simțimente părintesci.

Români! fiți liniștiți și pacinici.

Fiți siguri că, pe cât veți fi uniți și veți cere drepturile vóstre, cu acea putere liniștită, cu care le-ați dobândit, nimeni nu se va putea atinge de dínsele.

Membrii guvernului: *Neofit*, Mitropolit al Ungro-Vlachiei; *Chr. Tell*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

No. 329.—1848, Iulie 19.

În aceeaș seră, se ținú o întrunire în sala teatrului. I. C. Brătianu expuse starea lucrurilor, printr'un cuvnt plin de energiă; vorbiră apoi Peretz, Maniu, Herișescu și alții și toți cei adunați jurară să apere țara și Constituția ei.

În aceeași noapte, sosi la Bucuresci Tinghir-efendi, cu o scrisóre de la Soleiman către mitropolitul.

Poporul aflând, ceru ca scrisórea să se citescă de față cu toți membrii guvernului și guvernul înștiință pe Tinghir că Eliade este însărcinat a asista la citirea scrisorii.

Fu o lungă discuțiune și Tinghir declară că nu póte a se depărta de la instrucțiunile ce are, fără a cere noui instrucțiuni.

A dóua dí, la 20, pe la 4 ore d. a. pe Câmpul Libertății, se ținú o mare întrunire, la care au luat parte peste 25.000 de ómeni.

I. Brătianu vorbi poporului adunat și toți, în cel mai mare entusiasm, aprobară un protest, în care se cuprind și următoarele:

«... De aceea, cu tóte că guvernul care este expresia popo-

rului, a protestat prin mijlocele diplomatice, însă poporul socotese că nu este de prisos a protesta și el d'adrechtul înaintea Europei întregi, contra intrării trupelor turcesci în pământul român și încă mai mult: România întregă de astăzi, până când mai are un glas liber, declară:

1) Că dacă I. Pörtă va respecta drepturile Românilor și va primi Constituția ce își deteră și al căreia efect o să fie fericirea țerii, atunci Românii, recunoscători bunului Suzeran, nu numai că-i jură credință, dragoste și supunere, dar încă și mai mult că vor sluji de pavéză (rempart) Constantinopolului.

2) Că dacă I. Pörtă nu-și va trage trupele de pe pământul român și dacă va căuta ca, prin putere armată, să s'amestece în trebile țerii dinlăuntru, atunci toate tratatele ce există se socotesc chiar de Pörtă desființate.

3) și că atunci nația este liberată de orî-ce îndatorire ar avea către I. Pörtă,

4) că orî-ce legi, orî-ce aședăminte se vor impune Românilor de la străini, acele legi, acele aședăminte vor fi socotite ca ilegale și prin urmare este de datoria orî-cărui Român de a nu li se supune de bună-voie.

5) că orî-ce Român va unelti sau va contribui ca s'aducă armii străine în țară, sau ca să opréscă mai multă vreme pe cele aduse, perde dreptul de Român, este declarat de vrăjmaș al societăței și prin urmare nu mai există legi pentru dînsul.

Cu toții apoi, avënd musica în frunte, plecară la palat, unde-i aștepta guvernul provisoriu.

Trecënd pe la casa unde locuia Tinghir, strigătele de: Să trăiască Constituția! Să trăiască România! Să trăiască Sultanul! nu mai conteniau. Tinghir eși în balcon și ceru să sărute stégul. Fu mare entusiasm.

Ajunși la palat, N. Bălcescu, membru al guvernului, adresă poporului cuvinte de mulțumire și I. Brătianu îndemnă pe toți la liniște și la bună rînduială.

Poporul se răspîndi, ducëndu-se fie-care la casa sa, și așteptând desfășurarea evenimentelor.

Cererile Turciei.

Răspunsul așteptat de Tinghir-effendi sosi, adresa se schimbă și se decise a fi comunicată guvernului și boerilor, în sala adunării obștesci.

A doua zi dar, în 22 Iuliu, sala era plină; guvernul invitate și pe boieri, fără excepțiune.

Tinghir veni escortat de cavaleria română și dete citire

scrisorei, în care se spunea că un număr de indiviđi, dându-se de Români, au silit pe Domn să primescă nisce instituđiuni noi și apoi au avut îndrăsnéla de a întocmi ei o administrađiune; că cele întâmplate sunt nu numai incompatibile cu drepturile de suzeranitate și cu principiile de guvernământ ale Porđii, ci și de natură de a aduce tot felul de inovađiuni contrare păstrării ordinii și liniștei în țară; că o persoană de încredere trebuie să fie numai de cât locotenent domnesc, conform Regulamentului; că apoi o comisiune să arate plîngerile țerii, cari se vor lua în considerare, de vor fi drepte.

Adunarea discută propunerea și numi din sinu-i o comisiune ca să redacteze răspunsul.

În acelaș timp, guvernul se preocupă de ce ar fi de făcut: a intra în conflict cu Turcii, i se păru o neiertată greșală și decî hotărî, în majoritate, să cedeze, nu recunoscînd Porđii vre-un drept, ci numai ca condescendență. Pe de altă parte, St. Goleșcu, care văduse din nou pe Soleiman-pașă, aduse vestea că Constituđiunea va fi recunoscută, dacă guvernul provisoriu se va schimba în Locotenență.

Guvernul depuse decî puterea în mânele poporului rugându-l să aleggă alt guvern, sub numele de Locotenență domnescă a Țerei Românesce, carele, după regulă, va fi recunoscută și de către În. Pörtă.

Poporul fu rugat să se adune, în aceiași ăi, la 4 ore, pe *Câmpul Libertăđii*.

Intrunirea. — Locotenența.

Intrunirea fu impunătoare; vorbiră poporului Cesar Boliac, N. Bălcescu și I. Brătianu și Locotenența domnescă fu compusă din aceleași persoane care erau în guvernul provisoriu.

Soleiman ceru apoi reducerea locotenenței numai la trei și atunci se proclamă Locotenență: N. Goleșcu, I. Eliad și Chr. Tell

Locotenența această fu salutată de Tinghir-efendi, trimisul Esc. S. Soleiman-pașă, în sala tronului și recunoscută; i se dete asigurarea că oștirile turcesce sunt venite pentru liniștea țerei și că Locotenența, ori-când va cere trebuința, se pôte sprijini pe aceste oștiri.

Soleiman-pașă ceru să i se trimită o comisiune la Giurgiu

și fu trimis Ștefan Golescu, N. Bălcescu, Dim. Brătianu, Gr. Grădișteanu, și comerciantul Vasiliadi. Soleiman-pașa se arătă bine-voitor în discuțiunea Constituțiunii, cerând 6re-care modificări mai mult de formă și îndemnând a se trimite comisiunea la Constantinopole.

A doua zi, se dete, în a lor on6re un banchet, la care luă parte și Eliade.

Apoi, Soleiman-pașa veni la Bucuresci, unde stătu trei zile, fiind sărbătorit: se dete un bal câmpenesc, o reprezentație de gală la teatru și se ilumină orașul.

Constituțiunea, fiind ast-fel recunoscută de trimesul Porții, și guvernul și poporul se putură iarăși liniști. Guvernul reluă a sa lucrare.

Recun6scerea de către puteri.

D. Colhoum, consulul M. S. Britanice, fu cel d'ântăi6 re-prezentat strein, care aduse locotenentei felicitări.

Mercuri, la 4 August, escortat de o jumătate escadron de cavalerie română, veni la palat, unde poporul vesel și mulțumit era în număr mare și cu urări însoți pe d. Colhoum, la sosire ca și la plecare.

D. Colhoum, adresându-se Locotenentei, di-se:

Domnilor,

Comunicația oficială ce mi-a făcut ieri d. secretar de stat, m'a umplut de bucurie, aflând că M. S. Sultanul, prin trimesul său estra ordinar, Ex. S. Soleiman-pașa, a recunoscut formal locotenenta princiară.

«M'am grăbit, D-lor, să vi6 să vă felicit de un eveniment atât de fericit, ce este destinat s'aducă liniștea și încrederea în toate spiritele.

«Socotesc că este de prisos să vă spun cât este de sincer și cât de mare este interesul ce are pentru această țară guvernul M. S. Augustei mele suverane, și acest interes va crește; căci noile instituii ce sunt mai în armonie cu trebuințele țerii, aprobate fiind de M. S. Sultanul, acest monarch luminat ce l'a în-ărcinat prevedința să prolégă România, vor face ca guvernul meu să p6tă urma poporul român în calea progresului.

«Cât pentru mine, d-lor, pe care lunga-mi reședință între d-v. m'a făcut să iubesc țara, mă simt fericit să fi6 organul guvernului meu ca să vă fac cunoscut simțimintele lui și nădăjduesc că era cea nouă ce va nasce pentru România, va vedea pe toți

fii acestei țări unindu-se și neavând de cât o singură dorință, o singură ținută: «fericirea și prosperitatea patriei».

Eliade răspunde, arătând deplina recunoștință a Locotenenței și a tuturor Românilor.

Apoi consulii Prusiei, Austriei și Greciei aduseră Locotenentei felicitările lor.

Starea de lucruri, făptuită prin mișcarea dela 9 și 11 Iunie 1848, după două luni de lungi și nesfârșite peripeții, incidente și primejdii, provocate și susținute de cei cari nu voiașă să devie egali și frați cu toți Românii, fu ast-fel în sfârșit recunoscută.

Stăruința, luptele și jertfele de tot felul ale poporului capitalei mai ales, și ale guvernului, ajunseră în fine a fi încununate prin recunoșcerea ce puterile europene, împreună cu Turcia, deteră faptului îndeplinit, Constituției ce poporul își dedese și guvernului ce el își alesese.

Atunci numai, sau abia atunci, și după ce Soleiman-pașa, la o vizită ce i se făcu de mai mulți boeri, când dinsul, între altele le dișe:

«Vă recomand, d-tor, a uila toate cele trecute și bogăți și săraci, bătrini cu junii să-și întindă mâna ca frați către frați și ca părinți către fii; bătrini să ierte junilor și junii să respecte pe bătrini.»

«Așteptați în pace răspusul și ordinul Inaltei Porți și toate se vor împăca, după dorințele și mulțămirea tuturor.»

«Am convincția că nu veți îndărătnici de a recunoște Locotenența și a vă supune ei ca unui guvern legitim.»

Atunci numai, și cei dintre cari unii uneltiseră contra stării de lucruri înființată prin mișcare, și alții se ținuse d'o parte, atunci numai o recunoștură, iscăbind următoarea declarație:

«Supt-însemnații, dând desăvârșită încredere în discursul de astă-zi al Esc. S. Soleiman-pașa, recunoștem căimăcămia (1)

(1) Cerură ca, în act, să se pună cuvântul: «Căimăcămia», iar nu «Locotenență», de și însuși Soleiman le arată că «Locotenență» nu e de cât traducerea română a cuvântului turcesc căimăcămia.

Aveau dar ascuns un gând rău și-și păstrău o porțiță. De alt-fel, acel gând rău nu se putură unii stăpâni de a-l arăta chiar în această întrunire. Ast-fel, D. I. Filipescu ceru ca Locotenența să cărmuiască după Regulament și altul, Filip Lenș, ceru să i se asigure viața în contra poporului, de și poporul nu atinsese întru nimic nici pe dinsul, nici pe alții.

Soleiman însuși nu-și putu stăpâni indignarea, care asemenea coprinsese pe toți constituționali căți erau de față.

Refusă să subscrie banul Filipescu diș Vulpe și alți patru cari plecară sub pretest că sunt oboșiți de lungimea ceremoniei și de căldură.

(Locotenența) de acum ca un guvern legitim, până la primirea noilor porunci ale In. Porții. Iar dacă vre-unul dintre noi va îndrăzni să cauzeze cea mai mică neorînduială, se va pedepsi după legi.»

București, 30 August 1848.

Semnați 90 boieri; dar nu s'au putut descifra, spune *Monitorul român*, de cât următoarele semnături :

Neofit, Mitropolit; I. Eliade, N. Golescu, Chr. Tell, Gr. Grădișteanu, Filip Lenș, Iancu Filipescu, C. Gr. Ghica, Al. Ghika, Ioan Roset, Iordache Dedulescu, Alexandru Lenș, D. Topliceanu, Ioan Costescu, N. Crețulescu, P. Poenaru, Gr. Caracaș, I. I. Filipescu, Ant. Arion, M. Cioranu, C. Scorțeanu, C. I. Arion, C. Ralli, M. Darvaris, Radu Golescu, N. Ipătescu, Gr. Zosima, Hilel Manoach, Alexandru Polizu, C. B. Bălcescu, G. Ioanidi, Steriadi.

Comisiunea pentru împroprietărirea sătenilor.

Guvernul provisoriu, după cum arătarăm mai sus, decisese a se întocmi o comisiune numită din proprietari și săteni (18 proprietari și 18 săteni, câte un proprietar și un săten de fie-care județ) care prin bună înțelegere să găsească mijlocul practic d'a ajunge la împroprietărirea sătenilor, fără a lăsa proprietarilor vre-un motiv de nemulțumire.

Ceea ce guvernul voia, ceea ce el inscrisese, ca comitet revoluționar, în programa reformelor, nu era un act socialist; el voia numai să facă pe săteni proprietari, cu plată, pe pământul pe care și până aci îl aveau și-l exploatau, însă numai ca usufructuari.

Și această măsură nici nu era o inovațiune; ea se aplicase de curînd în mai multe state germane; se aplicase de Austria, chiar în părțile apropiate sau vecine cu noi, ca Galizia, Ungaria, Bucovina și Transilvania.

Comisiunea mixtă se și întruni la 9 August.

C. A. Rosetti, în numele guvernului, rosti discursul de deschidere, din care reproducem următoarele :

«Astă-dî, d-lor, mă simt cel mai fericit dintre toți omenii, căci m'a iertat cerul să dic eu întăia vorbă în întăia adunare de Români și pentru ca întăia vorbă să fie vrednică de această adu-

nare, repet întâiele cuvinte ale proclamației: «Pace vouă, pentru că vi se vestesc libertate vouă!»

«D-lor, în acest minut, nu este nici-o inimă, care nu bate de fericire; nu este nici un ochi care nu e umed de lacrimile bucuriei, pentru că această adunare este întâiul curcubeu al fericirii ce s'a arătat pe cerul libertății, pentru că cu deschiderea acestei seanțe, se deschide și cartea dreptății, cartea lui D-zeu.

«Socotesc de prisos, d-lor, să vă aduc aminte suferințele noastre, când fie-care dintre voi are cel puțin câte o rană nevindecată încă. Aceea ce numai mă socotesc dator a vă spune este că mormintul din care eșirăm e gol încă și că noi cu toții suntem încă în gura lui. D-vastră puteți să-l umpleți cu nenorocirile țării și adunarea cea constituantă ne va da mână să ne urcăm cu toții pe scara lui D-zeu. Și așa va fi.

«Singurul nor ce a întunecat libertatea noastră a fost cestia proprietății, însă acum nu ne mai temem; nu ne mai temem, pentru că această adunare, în care se află unul lângă altul cel bogat cu cel sărac, cel fericit cu cel nenorocit, cel ce avea totul cu cela ce nu avea nimic, cela ce era stăpân cu cela ce era rob, în această adunare, dic, făcută întocmai după cuvintele lui Christos, D-zeu va fi în mijlocul ei și acolo unde este D-zeu, toți sunt frați și gurile, când se deschid spre a vorbi, resuflând aerul cel curat al fericirii, vor rosti negreșit legea lui D-zeu.»

După ce adresează staturii sătenilor d'o parte, proprietarilor de alta, Rosetti încheie astfel:

«D-lor, opt-spre-zece vécuri ne luptarăm și étă-ne tot tari, tot Români, pentru că Românul are pe stindardul lui crucea mântuirii. Pe crucea aceea dar se jurăm că vom muri Români, cu crucea în mână să strigăm: Trăiască România! Trăiască întâii aleși ai nației române!»

Eliade, care se afla față, improvază un cuvânt prin care dovedi cât de drept este art. 13 din Constituțiune.

Ședința se deschise apoi sub președenția lui Alexandru Racoviță și vice-președinția lui I. Ionescu.

Ce frumoșe cuvinte! Ce interesante discuțiuni urmară!

Nu le vom reproduce însă, pentru a nu lungi prea mult această cercetare, ci ne vom mărgini la scurtul, dar esactul resumat ce dă Ubicini.

«De la început, dice Ubicini, cestiunea a fost rezolvată în drept, de vreme ce comisiunea a admis în unanimitate aceste trei principii esențiale: dreptul de proprietate, libertatea muncii și espropriarea pentru cauză de utilitate publică

«Dar când veniră la aplicare, adaugă Ubicini, și când fu vorba de a hotări numărul de pogóne trebuitor fie-cărei familii, pre-

cum și condițiunile și modul rescumpărării, réua voință a boierilor începu a se da pe față. Era vedit că toate silințele lor ținteau a face ilusoriu dreptul ce recunoscuseră sătenui, și — după lungi și furtunose desbateri — guvernul, desperând de a regula cestiunea prin bună-învoială, se vădu silit a decreta:

- 1) Suspendarea ședințelor comisiunii;
- 2) A-și da fie-care deputat cerințele în scris către guvern.

Guvernul se obligă apoi a da un proiect, în care, «din tot cugetul și din tot sufletul, își va pune toate puterile întru a împăca interesele, a reasigura mințile și a aduce învoirea și pacea între fiii aceleiași patrii».

Școle. Iertare de biruri

Guvernul mai decretă înființări de noi școle:

În Bucuresci, încă 4 școle de fete, pe lângă singura ce exista, a Domniței Știrbel;

Monăstirile Șerban-Vodă, Sf. Spiridon și Episcopia Buzelui vor bine-voi a da încăperile necesarii pînă la Sf. Dumitru;

În județe, neaflându-se școle de fete de cât la Craiova, Slatina și Ploesci, să înființeze și în cele-lalte județe câte una.

Să face apel la tinerime de a se înscrie în armată.

Să iartă sătenilor banii pentru drumuri pe 1847 și 1848.

Comitet electoral

Se întocmesce, în Bucuresci, un comitet central în vederea viitoarelor alegeri pentru Constituantă.

Comitetul se compune din: Cesar Boliac, I. Brătianu, D. Bolintineanu, Alecu Golescu, C. Bălcescu, C. A. Rosetti, părintele Snagoveanu, C. Crețulescu, Duca, R. Golescu, Gr. Grădișteanu, A. Zane, Ion C. Cantacuzino, Ion A. Filipescu, C. Rôtă, Gr. Pereț, Al. Orăscu, Kiriloff, P. Teulescu.

Arderea Regulamentului. — Blestemul lui.

Suferise destul poporul de pe urma Regulamentului boeresc, pentru ca, în starea de fierbere în care se afla, să nu se gîndescă a săvîrși un act de răsbunare în contra acestei legiuiri, pe care o privia ca izvorul relelor ce îndurase, precum și contra archondologiei (cartea boierilor) care era semnul trecutelor nedrepte privilegii.

Poporul voi dar să ardă și pe una și cea-laltă carte.

Se adună deci în mase mari la palat și ceru cu stăruință a i se da Regulamentul și archondologia, le luă, de și locotenenta îl sfătui să renunțe la acest fapt și, puse pe care mortuare, duse cele două cărți la mitropolitul, rugându-l să le facă sfeștania morților și să le afurisëască.

Mitropolitul se învoi și ceremonia se săvârși. Regulamentul și archondologia fură, foiă cu foiă, aruncate pe foc și nu rămase din ele de cât cenușa, pe care vîntul o împrăștiă.

Apoi, mitropolitul, în ornatul său sacerdotal, și cu crucea în mână, rosti următoarele cuvinte:

«Afurisesc Regulamentul care fuse ars; alurisesc și pe aceea care ar voi să mai guverneze după legile lui și binecuvintez poporul creștin al țării Românești».

Poporul ascultă în ghenuchi și cu capul descoperit acestea, apoi se împrăștiă și totul reintră în liniște.

Politica Turcilor se schimbă

Moderațiunea ce Soleiman-pașa arătase, după ce se încredințase că Constituțiunea era voită de poporul român și că acest popor înțelegea să respecte și să păstreze neatins legăturile cu imperiul Otoman; statornicite prin tratatele încheiate între Sultani și Domnii români; asemenea recunoșcerea Locotenentei domneste de către acest trimis al Porții erau fapte care, în momentul când să îndepliniseră, cadrau cu politica împărăției Otomane.

De atunci însă, acea politică se schimbase radical.

Revoluțiunile căduseră pretutindeni și în zadar Turcia se uita și căuta pe unde-va sprijin.

Isolată, ea părăsi pe Români.

Soleiman fu rechemat și înlocuit cu Fuad-Pașa.

Comisiunea compusă din St. Goleșcu, N. Bălcescu, D. Brătianu, Gr. Grădiștenu și Vasiliad, trimisă de locotenentă la Constantinopole,—după chiar sfatul lui Soleiman-Pașa, care-i dedese și o scrisoare favorabilă cererilor ei,—din cauzele mai sus arătate, nu putu isbuti în scopul său.

Ea, nu numai nu dobândi recunoșcerea oficială a Constituției, ci nici măcar nu fu primită oficial de către marele Vizir Reșid-Pașa și de către ministrul de externe, Aali-Pașa.

Amândoi miniștrii însă primiră, în particular, pe trimișii Românilor.

Comisiunea se vădu deci silită a pleca din Constantinople, după ce protestă printr'un memoriu, care și el rămase fără nici un răspuns.

Venirea oștirilor turcești la București

Ca urmare a noiei politice a Turciei, oștirile ei în număr de 30.000, înaintară în țară, ajunseră—după mai multe popasuri—până la București și-și aședară lagărul aprópe de mănăstirea Cotroceni, în ziua de 10 Septembrie 1848.

Care era scopul acestei oștiri? Se presimția, dar nimeni nu-l scia.

Guvernul, de și recunoscut de către predecesorul lui Fuad-Pașa, nu primise nici o comunicațiune și nu putu dobândi nici una.

Mai multe deputațiuni, între care una, având în frunte-î pe mitropolitul și pe alți demnitarî ai bisericeii, merseră înaintea lui Fuad ca să-i presinte urările și felicitările poporului. Nici una nu fu primită.

Ștefan Golescu, căruia Fuad-Pașa, îi dedese o întâlnire secretă la Călugăreni, așteptă două zile, fără ca Fuad să fi venit la acea întâlnire.

În fața acestor fapte, la București, era mare agitațiune; poporul se întrunise pe *Câmpul libertății* și strigătul: *la arme* începu a se auđi pretutindenî.

Afară din oraș, ăice Ubieini (1) erau mai mult de patru-deci de mii de sătenî din județele Vlașca, Ilfov, Ialomița, Dâmbovița și Prahova, grupați pe sate și însoțiți de preoți; ei umplu strimtul spațiu dintre lagăr și oraș. Ei sunt acolo de două zile și două nopți, dormind pe pământ și așteptând pe Turci, înaintea cărora veniseră, ca înaintea unor liberatori.»

Locotenența se teme de un conflict, și spre a-l preîntîmpina, dă ordine celor două escadróne de cavaleriă și bateriei de artileriă, ce erau în București, de a se uni cucorpul lui Magheru, care se afla în vechiul lagăr al lui Traian.

Acum, de sigur, Locotenența trebuie să se fi convins că

(1) *Provinces roumaines*, pag. 191.

era bine, și în interesul țării, ca să fi ascultat la timp pe tinerii din guvern, care cereau neconținut armarea poporului.

Iată descrierea unui martur ocular (1) depre mersul evenimentelor și despre cele petrecute:

Sosirea Turcilor.

În ziua acesta, sosi totă armată turcă la Sîntești.

E de însemnat că, în lagărul turcesc, erau reacționarii din Giurgiu drept pesodromi, cari aveau comunicare cu cei din capitală. Aceștia pe lângă mulțimea calomniilor vărsate asupra guvernului, mai speriară pe Turci dicend: că, pe lângă numeroșele glote ce se ved nearmate lângă Bucuresci, mai sunt și altele bine armate cu lănci, pistole, puști și tunuri și pândesc, prin porumburi, minute favorabile ca să dea năvală asupra Turcilor. Frică mare a cuprins pe Turci, ca pe unii ce pribegeau în locuri necunoscute, de aceia Sâmbătă trimiseră o trupă de călareți ca să cerceteze după arme în porumburi, în jurul Bucurescilor. Tot odată căutară și un loc mai sigur pentru năvălirea în capitală.

Sâmbătă dimineața, ne înștiințară, că Duminică vor intra negreșit, și așa poporul țeran rămase iar în câmp; iar poporul capitalei se reintorse pe a casă.

La două ore după prinz, se răspândi vorbă în orașiu că Turcii intră. Urla pământul de sunetele clopotelor, călca om pe om, trăsura pe trăsura, alergând la barieră să oprască intrarea Turcilor. În fine, se adevări că nu era nimic, dăr poporul îngrijat, vedend pe ispititorii de sus alergând în jurul Bucurescilor, ar fi dorit să-i întimpine cum se întimpină aceia ce nu vor să intre pe porța cea adevărată. Sgomotul acesta însă adăogă mult la frica Turcilor.

Sâmbătă seara, veni o hârtie din armata turcescă către mitropolitul ca să împace pe popor și să aștepte în liniște venirea lor pe a doua zi; țeranii însă să se întorcă pe acasă, ca unii ce sunt aduși cu biciul.

Mitropolitul a răspuns, Duminică, că el nu se amestecă în trebii politice, a lui este biserica. Dar este guvern recunoscut de Soleiman, în numele Sultanului, și de corpul diplomatic din Bucuresci, și că-i pare reu că Fuad nu vrea să se înțelgă cu guverul.

A doua zi, tabăra turcescă se ridică de la Sîntesci, nu ține drumul drept pe la Văcăresci, unde era poporul român adunat, ci o taie peste câmp, peste drumul Craiovei; nu intră nici în Bucuresci, ci se aședă în câmp în dreptul Cotrocenilor și al Spirei. Poporul nu-și perde cumpetul, se ridică și el și se mută

(1) *Gazeta Transilvaniei*, No. 78, pag. 323.

ca să formeze barieră din partea aceia. Turcii coprinseră mănăstirea Cotroceni și aședară ceva munițiuni într'ênsa. Și așa stătură și poporul și Turcii până a doua zi, fără a face o parte sau alta vre-o mișcare neplăcută.

Tot Duminecă eși corpul diplomatic în tabără ca să-și facă datoria către Fuat ca către un trimes al puterii suzerane; dar turcul îi lăsă să aștepte în anti-cameră ori anti-cort ca la o oră. Sêra pe la opt ore se lăți iar vorba că intră turcii în capitală: Uetul clopotelor și țipetele mamelor într'un pătrar de oră puse în picioare 40 miî locuitori ai Capitalei bine armați. Nu se putea să nu înțelégă Turcul de acest sgomot, frica și întăritarea lui crescă și mai mult.

Deputațiunea la Fuad.—Arestarea.

Luni de dimineța, veni în capitală Kerim Pașa și cu Saliet Efendi cu o scrisore către Mitropolitul, ca să iese în ordie Sfînția Sa cu notabilitățile boeresce, cu capiî corporațiunilor și cu cei mai inteligenți și mai capabili, care parte să asculte instrucțiunile sale, parte să arate plângerile poporului.

După severitatea cu care s'a purtat Fuat până atunci, după știrea noastră de la Constantinople și după muiarea lui Fuad din ziua aceia, cine se mai îndoaia, că nu își va fi primit Fuad alte instrucțiuni consunătoare cu cerile noastre și cu însciințarea noastră?

De și sciam că în ziua aceea este să se resolve problema între noi și Pörtă, totuși, plini de curaj, plecarăm, ca la două sute de deputați către Mitropolitul, ca să-l luăm să vie în fruntea noastră în lagărul turcesc și pe Kerim și pe Saliet îi vedurăm la Mitropolitul, de unde dupe ce se strînseră și deputații reacționarilor, plecarăm toți împreună în lagăr.

Primirea era să fie la ora unu, dar cu adunarea noastră se amână până la două după prânz.

După ce Fuad ceti o hârtie în limba franceză, pe care dicea că o are drept instrucțiuni de la Sultanul—ce din stilul și din prospetele împrejurări se vedea a fi compusă în lagăr; căci de unde scia Sultanul că, la una din barierile Bucureștilor, așteptă pe Fuad glôte de Români aduși cu biciul? etc.; apoi ne numi comuniști, sciind bine că noi vom striga contra astui fel de calomnie. Mai dise că suntem numai vre-o câți-va cari vrem constituțiune și că e numai pretest că vrem să ținem cu Sultanul.

Atunci noi strigarăm să caute să vadă decile de miî de popor cari veniră să cêră dreptate; strigarăm: *să trăiască Sultanul și Constituția!* și că mai bine murim de cât să primim Regulamentul! Atunci pocni o pușcă la spatele nostru și îndată fuserăm încungiurați de 500 soldați pedestri.

Pe Mitropolitul și pe aristrocați îi luă Fuad cu sine și îi duse în alt cort.

Lupta din Délul-Spirei.

Ca peste o jumătate de pătrar de oră, vedurăm vre-o câte-va mił de Turci pedestri, formându-se în marș regulat, plecând spre oraș precedați de musică ce cânta marșul iute și răsboinic. În urma lor, o călărime numerosă însoțită de vre-o câte-va tunuri mari de câte șese cai.

Poporul vedënd apropierea armatei formă o barieră tare în câmpul liber, în cât pedestrima, ne putënd străbate nici de cum, fu silită să facă loc călărimei. Poporul își îndoi curajul, prindea de frânele cailor și întorcea îndărăt chiar și pe cavalerime. Foc încă nu se comandase, călărimea începu la stratageme, începu a se forma în șiruri strimte, a se cam trage într'o parte și într'alta ca, trăgându-se poporul după ei, să aște trecere ușoră prin mijloc. Töte de giaba; căci tăria poporului era mai neclintită de cât stratagemele lor.

Ingenuchiau înaintea cailor ca să trecă peste ei, dacă au curajii și atunci se sdrobiră vre-o trei de picidorelele cailor și alți vre-o patru fură străpunși și tăeși de sabie, și ast-fel își făcură loc; și în drumul lor alergară drept la casarma veche din délul Spirei, unde erau ca la 120 soldați români, avënd strînsă poruncă de a nu da foc.

La aceștia se mai adăogară pompierii, în număr de o 170, sub comanda căpitanului Deivus (1); toți aveaușeveră poruncă a nu comanda foc; dar nu aveau instrucțiune ca să depună armele înaintea Turcilor.

Așa, vedënd că Turcii năvălesc să intre în casarmă, garda se făcu trei șire tari înaintea porții. Vedënd Turcii că nu le lasă liberă intrare, traseră în soldații Români; aceștia vedëndu-se atacați cu foc, s'au încercat a se apăra și ei cu asemenea putere. Incepură a lua la ochi pe Turci, cari cădeau șire întregi și dacă Turcii nu aveau tunurile încărcate cu cartice, abia tîrziu ar fi putut muia pe Români, căci aceștia isbutiră a coprinde chiar și două tunuri de la Turci, dar le perdură iar, loviți de alte tunuri.

Perderea Românilor este de 46 persoane, a Turcilor de la 4—5 sute. Deivus, după ce a tăiat în stînga și în dreapta, vedënd că ȳ vine rîndut să cadă, întinse sabia unui Turc și prin acosta își căpătă scăpare. (2)

Radu Goleșcu, comandantul regimentului, se răni rău, în cât este până astă-dî în spital, iar tînerul ofițer Dincă, (3) după ce tăie 6 soldați și un ofițer turc, al optulea cădu și el.

O parte de tunuri și armată alergară la palat și la curtea administrativă, unde găsiră pe d. Nicolae Goleșcu și pe d. Tell, cari așteptaū cu sânge rece. D. Eliad se retrăsese mai înainte cu

(1) Maiorul Papazolu, care a luat parte și alți spun că pompierii au fost comandați de căpitanul Zăgănescu.

(2) Papazolu spune că, în această luptă au murit locot. Dănescu și sublocot Stărostescu.

(3) Acesta este Dincă Bălșenu, fost mai tîrziu căpitan al călărașilor Mehedinți.

ceva și acum se afla în lagărele d lui Magheru peste Olt. D-nii Golescu și Tell sunt liberi în capitală.

Ce urmă în capitală?

Fuad numai de cât restabili ordinea regulamentară, făcu Cai-macan pe Cantacuzino, mai mare al armatei pe Omer-pașa, polițaiu pe Maiorul Voinescu I și pe Salief Elendi; pe soldații români, care avură norocirea a scăpa de sabia barbară i-a desarmat și i-a trimis pe acasă. Se publicară porunci severe ca nimeni să nu pörte cocarde, nimeni să nu vorbescă mai mult de Constituțiune, nimeni să nu pörte arme, pe ulițe să nu umble mai mulți de trei și numai pênă la opt ore, neguțatorii să-și deschidă prăvăliile. Inșă jafurile care le făcură barbarii de Turci în partea locului de către Isvor, uciderea a câtor-va femei și bărbați, tăerea căprarului Austriac Bodea, despoerile diua mare pe drum, căutarea în buzunare la ori și ce persoană, hoțiile și stricăciunile făcute chear în casa Sfinției Sale părintelui Mitropolit, spargerea ferestrelor prin vecinătate, nu dau nici o garanție de siguranță, de pace și de onöre personală. De aceea poporul bucurescean, umbla cete-cete pe ulițe, cerând Constituție și dreptate.

Iar noi, cari fuseserăm închiși în lagăr, auđind tunurile la casarmă începurăm a ne îngrija de viață cu atât mai virtos, cu cât custodiile noastre, auđind și ei pocnetele în Bucuresci și căutaū puștele dacă au cremenii. Sëra pe la orele opt ne strămutară între o mie de armați pedestrime și călărime cu totul în mănăstirea Cotroceni, unde ne ținură 24 ore nemâncați.

Tocmai Marți, la două ore, veni Kerim pașa și cu polițaiul Voinescu, și din 216 — căci printre deputați se virăseră și alți curioși, chear și din aristocrați — aleseră un număr de 26 și la cei-l-alți ne dederă drumul, dîcînd că și pe cei rëmași îi vor libera după ce se vor mai așeđa lucrurile.

Să povestim câte-va incidente, care nu sunt fără însemnătate.

Sentinela.

Soldatul de pază la casa regimentului (regim No. 3) stătuse nemișcat la locul lui, în timpul luptei; el rëmase acolo și după ce lupta se sfirși.

Vedetele turcesci, visitând camerele, deteră peste dînsul și-i dîseră să se predea.

Soldatul făcu semne că nu înțelege și s'aduse un interpret.

Somat să dea arma, rëspunse:

— Să vie eflleiterul.

— Dar, a murit.

- Să vie praporcicul.
- A murit și el.
- Să vie căpitanul, sau orî-cine d'ai mei.
- Aū murit toți.
- Atunci, în lături că nu mă dau.

Și în același timp, imbrânci ușa, o închise și începu a trage pe feréstră în Turci și trase până nu mai avu cartușe.

Atunci, Turcii năvăliră, sparseră ușa, și-l uciseră.

Românul sentinelă fu vrednic Român: muri, pentru a-și face datoria.

Comercianții.

Intre arestații de la Cotroceni, erau nu numai membrii ai guvernului revoluționar, afară de Locotenență; erau și comercianții cei mai însemnați.

Aceștia, când prefectul de poliție al noului regim veni în închisore și voi să libereze pe unii din comercianți, Manole Popovici, în numele tuturilor, răspunse ;

— Nu eșim d'aici de cât toți împreună. Dacă suntem vinovați, suntem toți. Orî dați-ne drumul la toți, orî la nici unul.

Și comercianții, câți erau acolo, se uniră toți cu vorbele lui Popovici.

Pe de altă parte, comercianții cei liberi, la tóte stăru înțele ce se făcură pe lângă dânsii, refuseră a-și deschide prăvăliile, pêne nu fură eliberați cei arestați.

Suflase peste toți un vînt de libertate și ómenii crescuseră în ei înșiși, în morala, în onórea lor civică și în demnitatea lor.

Exilarea revoluționarilor

Reacțiunea reluase puterea prin virful miilor de baionete turcesci și-și aședase scaunul pe sângele vitejilor morți și în mijlocul hulei și al blestemelor poporului. Ce-î pása ei énsé de popor, avea cu ea baionetele străinilor și atât destul îi fu; căci ea de la popor, nu putere, ci bani cerut-a tot-d'a-una. Puterea i-o deteră străinii acum, cum i-o dedeseră mereu și mai nainte.

Cel d'ântéiu act al noúei stăpâniri fu un decret de esil, ast-fel motivat:

«Asupra raportului ministrilor, luând în băgare de sémd

că fețele însemnate în alăturata listă, întărâtând turburările al căror teatru a fost Țara Românească, în curgere de mai mult de trei luni, aflarea lor în țară nu se poate împăca cu odihna și siguranța publică, decretăm că aceste persoane să se trimită peste graniță și nu vor pute să se întorcă în principatului, fără o poruncă într'adins a Măriei Sale Sultanului și că dacă vre-unele dintre dăsele va îndrăzni să calce această măsură cerută neopdrat de mântuirea statului, să se a-resteze și să se pedepsescă, după totă strășnicia legilor.

«De aceea, se poruncesce d-lui Ministru din lăuntru, pe de o parte să publice această prin Buletinul Statului, spre cunoscința tuturilor; iar pe de alta să privegheze, cu activitate, prin autoritățile însărcinate cu paza granițet, ca rîndurile acestui decret să se îndeplinescă întocmai, sub însu-și a sa răs-pundere.

Numele exilaților cuprinși în acest decret sunt:

I. Eliad, Hr. Tell, N. Golescu, St. Golescu, C. Boliac, Gr. Grădișteanu, C. A. Rosetti, C. Balcescu, Gr. Ipătescu, N. Ipătescu, I. Voinescu, D. Bolintineanu, A. Zamea, Snagoveanu, I. Brătianu, D. Brătianu, Ionescu-Moldoveanu, Deivos, Moșoi, N. Apoloni, G. Aristia,

în total, și numai de o cam-dată, 22.

Se vedea că reinviase domnia vechie a arbitrarului și bunului plac; ea născoci o nouă crimă: crima iubirei de țără și a jertferei pentru ea, și o nouă pedepsă — pedepsa gonirei din țără a ómenilor, care nu alt-ceva păcătuiseră, ci numai munciră și se jertfiră pentru a țării fericire.

Câtă și cât de mare osebire între regimul cel nou și vechitura pe care poporul cu gróză o gonise de la sine!

În timp de trei luni, nici un boier nu fu atins; făcură intrigă, întocmiră comploturi, lucrară pe față pentru răsturnare, chemară chiar pe străini în țără — și regimul revoluționar le respectă nu numai drepturile înscrise în Constituțiune; le trecu, le iertă și chiar abuzările cu acele drepturi, nădăjduind că, în sfârșit, rămâni fiind și ei, sfârși-vor prin a se potoli, a se îmbuna și a se îmbrățișa și confunda cu poporul.

Regimul revoluționar și poporul nu vrură mórtea greșitor și păcătoșilor, ci cu drag asceptau să se îndrepte și să fie bine.

Regimul boieresc renăscut, reluă ênsê numai de cât topuzul și abuzul — care fost-au pururea a lui putere — și lovi cu góna din țeră, fără judecată, și cu temniță — printr'o judecată fariseică — pe cei cari nu-î plăceau.

Exilații, după trei zile în șir, de suferințe și maltratări, fură porniți, sub escortă, spre a fi dați afară din iubita-le țeră.

Să alese nóptea—ca pentru orî-ce crime calculate—spre a se esecuta și acêsta. Să temeau strigoii ca leul înlântuit, poporul, să nu se deștepte iarăși la sgomotul lanțurilor arestaților și, pe ascuns, la adăpostul negurilor și în tãcerea noștii, porni pe esilați.

Vre douê ore, făcură drum spre granița Transilvaniei, d'o dată însă găđii, care-î petreceau, schimbară drumul și să îndreptară spre Dunăre. Ajunși la Giurgiu, esilații fură aruncați în temniță alături cu tâlharii.

Eliad și Tell plecaseră singuri de la Bucuresci în Transilvania.

În temnița de la Giurgiu, esilații găsiră și pe N. Golescu, care pornise spre Constantinopole, dar fusese arestat aci.

Apoi, asvirliti în ghimi, sub pază de soldați turci, fără nici o îngrijire, aprópe fără hrană și fără adăpost, exilații tură duși în susul Dunării.

Trei-deci lungi zile și noști ținu acêstă călătorie, acest chin, chin cu peripeții diverse și cu cruđimi sêlbatice; dar nimic să păreau ele acestor apostoli ai României, pe lângă durerile ce sciau că îndură a lor țeră prea iubită.

Călătoria acêsta fost-a immortalisată de marele Michelet, în *Legendes du Nord*, sub titlu de Mme Rosetti, o carte care fu testamental morții morale a despotismului ce sugruma România.

Ajunși din sus de Orșova, după semnele ce le făcu d-na Rosetti, care urmase pe uscat acelaș drum cu prizonerii, ei săriră din ghimi lângă un sat românesc și frații Români d'acolo înconjurară și goniră pe păzitorii Turci și redeteră prizonierilor libertatea, ce ei atât luptaseră a o da României.

Poporul român le răsplăti deci cu bine, și cu dragoste la primul lor pas, binele ce luptaseră să facă României și dragostea ce-î dovediseră.

Regimul întronat la Bucuresci și impus Românilor prin miile de baionete turcesci nu să opri aci.

El trebuia să bage groza în toți Români și, după programa lui căpitan Costache, voi să arate «ce poate libertatea când vine în România», pornindu-se pe noi exiluri și deschidând largi porțile temnițelor celor cunoscuți că au luat parte la mișcare.

Mai fură decî trecuți peste graniță încă 69; anume:

Cei trecuți peste graniță.

Ión Negulici, Gheorghe Vâlcanu, Hristopolu, M. Constantinescu, Ión Arcescu, Ión I. Filipescu, George Goleșcu, Opran, (foști administratori), 2 frați Alexandrescu, Ștefan Andronic, Nicolae Rusu (fost sub administrator), Gr. Marghiloman, (din Buzău), Mih. Marghiloman (idem), Frații Moșoi, (Tache și Mărgărit), Vernescu George Ion (din București), C. Serghiad, Petre Teulescu, C. Telegescu, (propagandist) Al. Fotescu (idem) Frații Florescu, (Dumitru și Costache, propagandiști) Scarlat Filipescu, Andreescu (Militarul), Alecu Monu, (propagandist), Ioranu (idem), Marin Naționalul, Caracaș, Toche Giuvara, Diaconu Nichifor (propagandist), Costache Pădeanu (idem), Baronschi, Ștefan Băjescu, (propagandist), Maior Teologu (șeful gardei), C. Palăceanu, Hristofi, Colonel Pleșoianu, Unteroficer Dincă, Nicolae Florescu, (profesor și propagandist), Ión Melic (arhitect), Iscovescu (pictor), Vasile Coculescu, C. Brezoianu (propagandist), Apostol Aricescu, (idem), Vasile Arcescu, Rosental (pictor), Fetredela Vinterhalder (tipograf), Nicolae Crețulescu (Comisargeneral în România), Ghenadie Poenaru (Egumen) Nazar Armeanu, Laurian (profesor) Duca (Prefect de Ilfov), Zaharia Boerescu (profesor), Bărcănescu, Cioran, Miltiad Costescu, Zalic (ofițer), Zossima Grigore, Căpitan Serurie Grigore, Lăzureanu (ofițer), Giurescu George, Nepotul Magherului, N. Zătreanu, P. Cernătescu (propagandist), Simion Călugărul, M. Duiliă, Nestor Herwim, (propagandist), C. Racoviță.

Să deschisera și temnițele și cei cari pentru libertate lucrasera, fură condamnați la munca silnică a temnițelor.

Ast-fel fură condamnați:

Intemnițați.

Tănase Macovei 6 ani la Snagov; Costache Zaman și Ale-

xandru Petrescu 6 ani la munca Giurgiului; *Boicea Radianu*, 3 ani la Snagov; *Ion Ratescu*, *Pavel Zăgănescu*, *V. Cuculescu*, *Filip Ionescu*, *Grigore Mihaescu*, *Costache Ciochinescu*, *T. Lăzărescu*, 6 ani la Snagov; *Scarlat Turnavitu*, *Ion Bunescu* și *Scarlat Voinescu*, 6 ani la Giurgiu; *Costache Manega* 6 ani la Snagov.

Din acești 15, numai 11 au fost trimiși la Mărgineni, iertându-se *Macovei*, *Zăgănescu*, *Coculescu* și *Filip Ionescu*.

Nu fu destul atât: se proclamă un fel de stare de asediū, îndatorindu-se locuitorii a nu mai eși din casă după 8 césuri séra; se luară armele ce aveau particularii, amenințându-i cu aspre pedepse, de nu le vor aduce; se opri tragerea clopotelor cât-va timp; se îndatoră mitropolitul a da tuturor deslegare de jurământul ce făcuseră pe Constituție, ba încă se ceru și patriarhului de la Constantinopole, ca mai mare în rang. o și mai mare deslegare; se goniră pe la mănăstiri preoții și călugării cari propagaseră revoluția și mai presus de toate, armata imperială turcescă răspândi gróza întru toți și dete cadavrului de domnie boerescă aparența unei puteri ce n'o avea.

Și se puse din nou în lucrare Regulamentul organic, cu jugul lui greu și apăsător pentru popor, pentru comerciant și pentru sátean, și cu favori și drepturi și privilegii pentru boieri.

Reacțiunea triumfă . . . tot așa însă cum triumfă Evreii când puseseră în mormânt pe mântuitorul lumii.

După trei zile el inviă și altă lume creă.

Ast-fel fu și cu România.

Se statornici violent o așa dișă liniște, dar fu liniște numai la suprafață; căci inima Românului colcăi mereu și dorul ei după *Dreptate* și *Frăție* cresc, se invigoră și deveni al lui dîlnic *Tutal Nostru*.

Gustase Românul trei luni din fructul cunoștinței binelui; gustase trei luni libertatea și egalitatea și nimic nu-l mai putu stinge sau împuțina dorul d'a le mai avea; «căci revoluțiunea lăsase în pămînt o sémînță bună și vie, care avea negreșit să dea rodul ei».

De altă parte, exilații, prin *N. Bălcescu*, *N. Golescu*, și *C. A. Rosetti*, deteră Românilor, în numele comitetului revoluționar, următoarele sfaturi:

«*Credința, inima și răbdare, iacă tot ce v'e cerem, în numele*

suferințelor voștre, în numele libertății și al României întregi.
«Stați liniștiți; căci tiranii, ce ved bine peirea lor, vă în-
tind curse.

Suferiți durerile, suferiți cruciarea, suferiți să vă impungă
cóstele, să vă adape cu fiere; căci va trece și paharul acesta
și învierea a voastră va fi »

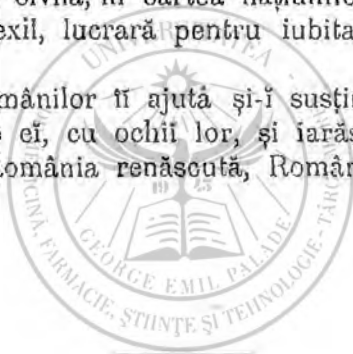
Și, precum în proclamațiunea de la 22 Iunie, făgăduiseră:
«că nu vor lepăda sacul de cenușă de pe cap, pănă ce
România nu va fi liberă.

«că nu vor lepăda din mână toiagul pelerinului, pănă ce
nu-și vor da cu toți Români, sărutarea învierii.»

Așa și făcură: fură neobosiți, alergară, vorbiră, scriseră,
 propagară, răscoliră lumea, făcând România cunoscută tu-
 turor, ei, — cari cum le disese Quinet — înscriseră deja
 actul ei de stare civilă, în cartea națiunilor europene.

În 9 ani de exil, lucrară pentru iubita-le Românie, cât
 în 90.

Și D-zeul Românilor îi ajută și-i susținu că vedură cei
 mai mulți dintre ei, cu ochii lor, și iarăși prin a lor și a
 altora muncă, România renăscută, România liberă și res-
 pectată.

DUPĂ 50 DE ANI

(In loc de concluziune)

Incheiând, arunca vom asupra prezentului o ochire, punându-l față în față cu marea programă a aspirațiilor și visurilor de la 48 ale Românilor.

Reformatorii ceruseră în acea programă:
independența administrativă și legiuitoare sub suzeranitatea Turciei.

Astăzi, avem independența completă, independența națională, fără nici o suzeranitate.

Avem chiar *Unirea* celor două țări, pe care atunci o dorise, dar nici măcar îndrăsniau să-și dea pe față dorința.

Ceruseră Domn, ales pe cinci ani.

Astăzi avem un Rege, ales de popor, prin plebiscit, un Rege, care sciut-a să-și taie—pentru sine și pentru ai săi moștenitori—o coronă regală din chiar oșelul tunurilor, cucerite de la vrășmași, pe câmpul de bătaie.

Ceruseră libertatea presei.

Astăzi, o avem nemărginită și garantată, prin Constituțiune, ca nică-iuri în lume.

Ceruseră desființarea clăcei și improprietărirea sătenilor. Le avem: claca a fost desființată și foștii clăcași im-

proprietării; împroprietăriți fost-aū și însurăței, de cari la 1848 nici nu se vorbise și datu-li-s'aū ușurări de plată a pământului, așa în cât nici să nu simtă greutatea răscum-părării.

Ceruseră desființarea rangurilor boierimei și egalitatea înaintea legilor.

Și rangurile se desființară; și astă-dzi, nu e alt rang de cât al științei, al meritelor și al luptelor pentru binele public.

Nu mai avem legi, care să dea unora numai drepturi și altora numai sarcine.

Suntem toți una înaintea legilor țării;

La sarcinele statului toți contribuim;

La datoria și sarcina oștirei, adică la apărarea patriei, toți luăm parte.

Ceruseră Adunare legiuitoare, compusă din reprezentanții tuturor claselor.

O avem; și din adunarea sătenilor cu cei l'alți cetățeni în *Divanele ad-hoc*, eși Unirea; din adunarea tuturor claselor eși acea propășire, care este aproape o minune, în compara-re cu ce eram la 1848.

Mănăstirile închinatē fură liberate și redatē țării.

Instrucțiunea deveni egală, complectă și gratuită, pentru toți Românii de ambele sexe.

Ast-lel, programa de la 1848, care era atunci cređul aspirațiunilor reformatorilor, este acum, la anul 50 de la acea mântuitoare revoluțiune, nu numai făptuită, ci în multe părți și întrecută.

Voit-aū Românii—și aū putut.

Acēsta este caracteristica esențială a luptătorilor măreței generațiunii, care făcu pe 1848 și cu el, și prin el, ca urmare și efect al lui, România modernă.

Inregistrând dar, în acēslă lucrare, numele tuturor căpi luat-aū, mult saū puțin, parte la acea mișcare de regenerare, îndeplinim o scumpă și sfântă datoriă a generațiunii actuale, care este rodul politic al ideilor atunci semēnate.

Făcut-am acēsta, spre a aduce—la depărtare de o jumă-

tate de véc—luptătorilor de atunci, omagiul meritat pentru al lor curagiū, ale lor lupte și nesfârșite sacrificii.

Făcut-o-am asemenea, pentru că scim că istoria unui nēm, din amintirile trecutului sēu se întocmesce, și că amintiri de ōmeni și de fapte—cum fură ōmenii și faptele și jertfele de la 1848—înalță, purifică și călesc sufletul națiunilor, cari avut-ău ōmeni cu așa fapte, cu așa însușiri.

Omagiul adus lor este nu numai o datorie pentru generațiunea actuală și pentru cele viitoare; este chiar o programă.

Când dar, sărbătorim pe 1848 și ne bucurăm de multul bine ce ne a adus el, și cei 50 de ani ce au urmat, datorii suntem să ne aducem aminte de cuvintele apostolului Luca și din ele programa muncii noastre pentru țară să ne facem:

«Orî-căruia i-s'a dat mult, mult se va cere de la el și căruia i-s'a încredințat mult, mai mult i-se va cere de la el»..

Să ne silim, Români, a fi ce trebuie să fim!

50.760

BIBLIOTECA INST. PED
 PEDAGOGIAI INTÉZET KÖNYVTÁRA
 Ig.-Művés - Márosvásárhely